

MEMORIAblack

Detaylardaki farkıyla mükemmel

VitrA

82

MİMARCA

EYLÜL/DEP 2016 ISSN:1306-3138 YIL/YEAR:27 SAYI/ISSUE:82 FİYATI/PRICE: 10TL
KTMMOB MİMARLAR ODASI DERGİSİ UTCTEA CHAMBER OF ARCHITECTS JOURNAL

82

MİMARLIK ve ÇEVRE POLİTİKALARI

Mimarca 82. Sayı
Sayı: 82_ 2016

KTMMOB Mimarlar Odası Süreli Yayını
Yılda 2 kez çıkar.

Sahibi:
KTMMOB Mimarlar Odası

Dergi Editörü:
Emre Akbil

Yayın Kurulu:
Türker Aktaş
Kozan Uzunoğlu
Pınar Uluçay Righelato
Devrim Besim Yücel
Esra Can Akbil
Bahar Uluçay
Münevver Özgür Özersay
Emre Akbil
Ceren Kürüm
Aliye Menteş
Salih Koççat

Kapak Görseli:
Senih Çavuşoğlu

Baskı:
Söylem P&R Ltd.
Lefkoşa

ISSN 1306-3138

Zahra Sokak, No:7, Arabahmet
MahallesiLefkoşa, KKTC
Tel: +90 (392) 229 2105
+90 (392) 229 2106
Fax: +90 (392) 229 2107
E-posta: info@mimarlarodasi.org
yayin@mimarlarodasi.org

MİMARCA Hakkında

KTMMOB Mimarlar Odası yayını Mimarca dergisi, Kıbrıs'ta Mimarlık ve Kentleşmeyi ilgilendiren gündemi 1989 yılından itibaren takip ederek hem kuramsal hem de meslek pratiğindeki tartışmalara katkı koymayı hedeflemiştir. Akademisyen, araştırmacı ve tasarımcıların öncülüğünde bir mimarlık dergisi olmakla birlikte mimarlık alanında farklı düzey ve mecralarda yer alan tüm aktörlerin birikimine de kapısını açık tutan ve onların da aktif katılımını önemseyen Mimarca, eleştirel bakışın kendini hissettirdiği, mimarlık yazını alanında düşünsel bir çabaya sahip herkese açık bir platform olmayı hedeflemektedir. Daha geniş bir hedef kitlesine ulaşabilmek adına Mimarca, önümüzdeki dönemde uluslararası veritabanlarında yer almayı temel hedefleri arasına koyarak, Kıbrıs Türk Mimarlığını uluslararası platformlara taşımayı amaç edinmiştir. Bu hedef doğrultusunda 83. sayıdan itibaren Mimarca'da basılan bilimsel nitelikli makaleler dergi editörü ve yayın kurulu tarafından oluşturulan davetli hakemlerce değerlendirilecektir.

Yılda iki kez okurları ile buluşmayı hedefleyen Mimarca, süreli bir yayın olarak önceden belirlenen ve duyurulan tema çerçevesindeki dosya yanında gündemi de takip etmek amacı ile her sayı içinde dosya dışı yazılara da yer vermektedir. Akademik ve bilimsel içerikli makaleler, kitap incelemeleri, Kıbrıs mimarlığına önemli katkı koymuş mimarlarla söyleşiler, uluslararası alanda ödül almış önemli mimar ve projelerin tanıtımının yanı sıra disiplin ötesi yazılara da düzenli olarak yer verilmektedir.

Mimarca dergisi, 1991 yılından yayımlanan 27. sayısından itibaren tüm sayıların içerikleri, tam metin ve görselleri <http://www.mimarlarodasi.org/tr/mimarlar-odasi-yayinlari/mimarca-dergisi/> adresinden izlenebilmektedir. Dergi yayımlandıktan sonra yeni sayı web sitesinden ücretsiz indirilebilmektedir.

Mimarca Yayın Koşulları:

- Gönderilecek yazılar ve görseller dijital formatta kabul edilecektir. Bunlar e-posta yolu ile yayin@mimarlarodasi.org adresine gönderilecek veya CD/DVD içerisinde Mimarlar Odası sekreterliğine Yayın Kurulu'na ulaştırılmak üzere teslim edilecektir.
- Yayın komitesine gönderilen yazılar, yazar isimleri kapalı olarak hakemler tarafından değerlendirilir. Dolayısı ile yazar bilgilerini içeren kapak sayfası yazıdan ayrı olarak kaydedilerek teslim edilecektir. Kapak sayfasında yazının ve yazarın ismi, kurumu ile yazarın iletişim bilgileri bulunmalıdır. Editör ve Yayın Kurulu, yazıların basıma uygunluğuna karar verir; bilimsel nitelikli makalelerde bu karar hakemlerin raporu ile kararlaştırılır. Basım bilgisi yazarlara teslim tarihinden itibaren 2 ay içerisinde yazılı olarak bildirilir. Dergiye yazı gönderen kişiler, yazılarının, aynı zamanda Mimarlar Odası web sitesi ve yayın organlarında görsel malzemesi ile birlikte yayımlanmasını kabul etmiş sayılır.
- Yazıdaki görüşler yazar(lar)a aittir, Yayın Komitesi'ni hiçbir koşulda bağlamaz.
- Dergiye gönderilecek bilimsel yazılarda yayın etiği gözetilmeli, COPE (Committee on Publication Ethics)'un "Editör ve Yazarlar için Uluslararası Standartlar"ı dikkate alınmalıdır.
- Yazıların içeriklerine ilişkin 150 kelimelik Türkçe ve İngilizce özet, anahtar kelimeler yazı ile birlikte gönderilmelidir. Öz ve Anahtar Kelimeler uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Örnek: TR Dizin Anahtar Terimler Listesi, ERIC vb. gibi kaynaklar kullanılabilir.
- Görsel malzeme yazıdan ayrı olarak kayıt edilmiş, TIFF, JPEG veya EPS formatında, eni 15 cm ve 300 dpi çözünürlükte teslim edilmelidir. Gönderilen görsel malzemelerin telif hakları yazarın sorumluluğundadır; görseller için kaynak gösterilmesi gereklidir.
- Notlar dipnot yada sonnot; kaynaklar ise sonnot biçiminde, tümü Latin Alfabeti ile verilmelidir. İnternet kaynakları izleme tarihi ile birlikte verilmelidir. Kaynak gösterme yöntemi şöyledir (Chicago Manual of Style):

Jonathan Dawson, Ekoköyler: Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları, İstanbul: Sinek Sekiz Yayınları, 2012, 21. [Veya: 21–24]

Önsöz

Şehrinizi Değiştirin, Yaşamınızı Değiştirin!

Emre Akbil

1

Mimarca Bakış

Mimarlık ve Çevre Politikaları

Türker Aktaş

9

Makale

Mimarlık ve Politika ile Şekillenen bir Hayat*

Hakkı Atun

10

Makale

KKTC’ deki Toplumsal Belleğin Korunması ve Sürdürülmesindeki Rol ve Sorumluluklar

Kozan Uzunoğlu
Devrim Yücel Besim
Alessandro Camiz
Besir Oktay Vehbi

20

Makale

Etik, Mimarlık, Eğitim

Sevinç Kurt

26

Makale

MİMARLIK EĞİTİMİ POLİTİKALARI

Ayşe Öztürk

32

Makale

MİMARLIK EĞİTİMİ POLİTİKALARI

Ayşe Öztürk

32

Bu Sayıdaki Reklam Dizini

Maryap Ltd. S.6
Ermataş Ltd. Arka Kapak
Cahit Necipoğlu Ltd. Arka İç Kapak

Venedik Bienali 2016

Hangi Cephelerin Mimarlığı?

Emre Akbil

37

Venedik Bienali 2016

“Contested Fronts” Tartışmalı Cepheler

Kıbrıs Pavyonu

49

Mimarlık Ödülleri

Pritzker Mimarlık Ödülü 2016: Alejandro Aravena

Esra Can Akbil

52

İçeriden Dışarıya; Gökyüzüyle Birlikte Yürüten Fotoğraflar

Derleyen/ Düzenleyen:
Devrim YÜCEL BESİM

73

Makale

İnşaat Sektöründeki Değişim Süreci ve Konut Projelerindeki Enerji Kullanımı Üzerine Etkileri*

Bertuğ Özarısoy

82

Sürdürülebilirlik ve Yüksek Öğrenim DAÜ’de bir Araştırma Bulgularının Düşündürttükleri

Münevver Özgür Özersay
Umut Türker

79

Karikatür

Mimarca

Serhan Gazioğlu

98

Change the City, Change Your Life!

Politics of architecture are implied within the processes emerging from the political city and it is through such processes and institutional frameworks that society discovers a self-instituting capacity.

Cypriot urbanism has historically developed as consequences of non-transparent economic and technical decisions such as securitization and militarization tangled with transcendent categories such as ethnicity, nationality and religion that remain exterior to society. Hospitals, schools, streets, squares and other spatial typologies determining life within the city are formed and reformed with the minimal contribution of citizens to the spaces they live in. The voices of citizens are detached from the processes of constitution of their cities. This domain of the unheard and unseen is amplified by laws and regulations that conceal society's power of shaping political spaces. Thus it is essential for architects, planners and engineers to form alliances with citizens in order to reveal possibilities for emergence of cities as empowering environments. Such alliances need to be constituted as political frameworks where society is not subsumed under history, law and architecture but rather it is revealed as through these institutional characters.

Önsöz Şehrinizi Değiştirin, Yaşamınızı Değiştirin!

Emre Akbil

1970li yıllarda Fransa'daki belediye seçimlerinde etkinliğini artıran sol partiler bu slogan ile sokaklardaydı: “Changer la ville, changer la vie.” Fransız parlamentosu ise 1982 de adem- i merkezileştirme yasası ile komünlerin kendi yaşamlarını şekillendirme istencine karşılık veriyordu. Henri Lefebvre gibi şehir düşünürleri 19. Yüzyılın Paris’inde komünlerin sınıfsal direnişine karşı yürütülen kentleşme hamlelerini inceledikten sonra şehri yaratma becerisinden yoksun bir toplumun kendi oluşumu üzerine söz hakkı olamayacağını söyleyerek bu hareketlerin düşünsel altyapısını hazırlamıştı (1). “Şehir Hakkı” olarak dile getirdiği bu söylem bugünün eylem biçimlerine de yansımış durumda. Kıbrıs’ın kuzeyinde oluşmakta olan sivil kent inisiyatifleri ve meslek örgütleri depolitize edilmiş kentleşme pratiklerine karşı yeni örgütlenme biçimlerini ortaya çıkarma arzusunu taşıyorlar. Bu arzu da bu ve benzeri soruları tetiklemeye devam ediyor: Hastanelerini, eski eserlerini, kültürel varlıklarını, okullarını, yollarını, sokaklarını, suyunu, elektriğini, atıklarını, ve konutlarını biçimlendiremeyen toplumların kendi yaşamları üzerine ne denli söz hakları olabilir?

Uzun bir süredir kendi sözünü, yasasını, şehri üretme konusunda sancılar çeken Kıbrıslılar olarak kendi kurucu pratiklerimizden yoksun bir yaşam sürüyoruz. Öyle ki yaşamımız bize ait olamadan, biz de şehirlerimize ait olamadan, politika üretmeden ancak mitoslar ile beslenen depolitize olmuş bir toplum olarak üremeye devam ediyoruz. Şehirlerimizi biçimlendirememiş halimiz bizim yaşam biçimimiz oluyor günün sonunda. Emirnameler, yapılan ve yapılmayan imar planları, kırsalı kasıp kavuran Fasil 96 yasası, kendi varlığını inkar edecek kadar temel amaçları belirsiz Ülkesel Fizik Planı, ve yurttaşın sözünden, fikriden ve ilgisinden uzak bir imar yasası sayesinde sokağından, mahallesinden, köyünden, kasabasından ve şehirden kopuk bir toplumun sistematik üremesi sağlanmış oluyor.

Mimarlar, şehir plancıları ve mühendisler olarak en büyük gücümüz toplumu şehir mekanları ile güçlü kılmak olabilir. Kendi sözünü bulma ve üretme sancısı çeken yurttaşlara mekânsal imgelemler yolu ile kendi yaşamlarını üretebilecekleri politik alanları açabiliriz. Çünkü yaşamların değişmesi şehirlerin değişmesi ile mümkündür. Kamusal binalar ve konutlar değiştikçe şehir de sokakları da değişecektir ve bu mekanlarda —evlerde, okullarda, hastanelerde—farklı imgelemlerin

farklı yaşam koşullarına yol vermesi ile farklı öznel üreme imkanları oluşacak ve yaşam dünden farklı olarak kurulmuş olacaktır. İşte “**Mimarlık ve Çevre Politikaları**”nın amacı tam da bu olasılığın her an mevcut olabileceği koşulları yaratmaktır: “Nasıl bir Şehir ?” sorusunu “Eşitlik Nedir?”, “Adalet Nedir?” soruları ile eşzamanlı sorabilecek müşterek zemini kurgulamak politik bir etkinliktir. Müşterek yaşamın her an farklı bir biçim almasına olanak vermek üzere yurttaşların demokratik alana

mümkün olduğunca dahil olduğu, tıpkı Kleisthenes’in kendi çağında yapmış olduğu reformlar gibi, sivilleşmiş politik dönüşümlere ihtiyacımız var. Mimarlar, şehir plancıları ve mühendisler tekno- yönetsel dayatma ile değil politik uzamda örgütlenmiş ve dayanışmacı yapısal çözümler üretmeyi başaramadığı sürece yaşamını değiştirme yetisini kazanamamış toplumlara mahkum, şehirsiz kentlerde yaşamaya devam edeceğiz.

Kentleşen endüstrileşme, Emre Akbil

Şehir*siz

Lefebvre'in “Kentsel Devrim” kitabında “kentsel toplum” olarak tanımadığı ve “endüstriyel toplumu” takip eden sosyal dönüşüm dönemi kitabın yazıldığı dönem için bir hipotez olarak 1970 yılında öne sürüldüğünde bu dönüşüm tüm araçları ile kendini kurabilmiş değildi. Ancak Lefebvre kentsel toplumun evrimini tarihsel bir diyalektik ve karşıtlık içindeki ‘politik şehir’ ve ‘kentleşmiş şehir’ analizleri üzerinden okuyabilmişti (2). Türkçe’de kullanılan biçimi ile Farsça kökenli şahr kelimesinden türemiş “şehir” kelimesi Latincedeki civitas ve urbanus kelimelerinin tarihsel anlam farkını barındıracak karşıtlığı içermediğinden içinde bulunduğumuz durumu anlayabilmek için yeni bir dil türeterek başlamak faydalı olacaktır. Henri Lefebvre ve daha sonra David Harvey gibi düşünürlerin “Şehir Hakkı” (Right to the City) söylemi Latincedeki bu karşıtlığı ve buradan doğan tarihsel mücadeleyi temel alır (3). “City” ve “Urban” arasındaki tarihsel gerilimin izlerini Pier Vittorio Aureli Antik Yunan dönemine kadar takip eder: Antik Yunan’da polis ve Roma’da civitas birlikte yaşamının gerekliliği olan politik etkinliği düzenlerken oikos (ekonomi kelimesinin kökeni) domestik mekânsal yönetimi ve urbanus kelimesinin kökü urb kelimesi de mülkiyet düzeni içindeki yapısal birlikteliği anlatıyordu. Yani antik Yunan’da oikos ve polis yada Roma’da civitas ve urb birbirlerine indirgenmeden şehrin politik ve ekonomik koşullarını oluştuyordu. Endüstriyel gelişim döneminde mülkiyet rejimi ve ekonomik paradigma politik alanı kontrol altına alacak şekilde geliştiğinde urb, civitas üzerindeki, yani ekonominin sivil hayat üzerindeki hakimiyetini, ilan etmeye başlamıştı. 19. Yüzyıla geldiğinde Katalan şehir plancısı Ildefons Cerda

urbanisation (kentleşme) kelimesini türetirken bu tarihsel gerilimi urb lehine dönüştürmüş ve civitas eksenindeki politik birlikteliklerden arındırılmış limitsiz yapılaşma düzeneğini isimlendirmiş oluyordu (4). Mülkiyet rejimini evrensel bir boyuta taşıyan bu yenilik sayesinde kentin yönetsel altyapısı olan urb kentleşmeyi ekonomik bir etkinliğe indirgedi. Böylelikle yurttaşların (İngilizcede city ile ilişkili citizen) politik birlikteliğini örgütleyen şehirler zaman içinde ekonomik arzu yönetimi alanları olarak kentleşmenin hakimiyetine teslim oldular. Şehirsiz kentleşmeye karşı şehri geri talep etmek üzerine kurulu, Harvey, Bookchin, Lefebvre gibi düşünür ve aktivistlerin örgütlediği mücadeleler politik örgütlenmenin temeli olarak şehirleri bu tarihsel süreklilik içinde ele almamızı kaçınılmaz kılıyor.

Kendi Tarihini Kuran Toplum

Finans kapitalin uzamsal paradigması olarak kentleşmenin yok etmekte olduğu yurttaşlık bağları şehir mekanında yeniden kurulabilir mi? 2008 yılındaki finans sitemindeki kriz (ki bu kriz toplum mühendisliğinin temel araçlarından biri olmuştur) sonrası kendini gösteren ekonomik yönetim paradigmasına karşı sorulması gereken belki de en önemli soru budur. Şehrin yurttaşlarını (citizens) bir araya getiren siyasal alan aynı zamanda yurttaşların kendi kurucu gücünü keşfettiği alandır. Castoriadis’e göre kendi tarihini kuran toplumun öğeleri Farklı dönemlerde kendini gösterir (5). Böyle bir toplum kendini kesinleşmiş biçimlere ve temsili vücutlara indirgemedi demokratik-politiğin uzamında sürekliliği olan kurucu gücü barındırır. Kant’ın (burjuvazinin temel yapı taşı olan) otonom özne

ve Marks’ın proleter öznesi kendi kurucu özneliliğinin farkında olan politik toplumlar örgütlerler. Avrupa’da vücut bulan demokratik-politika bu içkin kurucu farkındalığı barındırır. Oikos/polis veya ekonomi/politika gibi tarihsel diyalektiğin ürünü olan “Avrupa” şehirleri kısmen kendi özneliliğinin farkında olan toplumsal örgütlenmeler içinde politik uzamı ortaya çıkarabilmişlerdir. Anlam dünyasını, yasaları ve mekanları politik uzam içinde biçimlendirme geleneği yüzyıllar içinde gelişmiş bir toplumsal tarihsellik içerir. Bu tarihsel kurulumun mantığı, yani kendi tarihselliğini kurabilme yetisi, toplumsal bir örgütlenme pratiği ile mümkündür. Normal şartlarda verili düzeni, imgeleri, anlamları, yasaları, ahlaki değerleri, yeniden üreten toplum otonom öznenin ortaya çıkışı ile radikal imgelemler üreterek toplumun kendini dönüştürebileceği koşulları üretmeye başlar (6).

Kendi tarihini kurabilen toplumun temelinde otonom özne vardır. Otonom kelimesi Yunancada “kendi” anlamına gelen autos ve “yasa-söz” anlamına gelen nomos kelime köklerinden oluşur. Otonom kendi yasasını, sözünü üretebilen anlamına gelir. Ancak kendi varlığını üretebilme becerisine sahip olan özne otonomdur. Otonom olamayan, yani kendi nomos’unu üretemeyen özne kurulu düzen içerisinde kendini yeniden üretir veya sistem içinde üremeye, reproduksiyona, mahkum olur. İşte bu kendi üretken kapasitesinden, nomos’undan koparılmış olan özneler değişmez özler olarak kabul ettikleri toplumsal sözleşmeler altında yaşamaya mahkumdurlar (7). Kant ve Hegel’in kuramsallaştırdığı (ve kurumsallaştırdığı) otonom özne kilise ve krallık gibi monarşilerin karşısına burjuvanın kendini ifade ettiği yeni bir kurumu, devletin, koşullarını

ortaya çıkarır. Burjuva bu aygıt içinde kendini özgür bireyler olarak kurmaya başlar. Bu aygıtın temelinde ise işçi sınıflarının üretkenliği vardır. Daha sonra Marks ve Engels işçi sınıfının kendi otonom projesini, komünizmi, kuramsallaştırır. İşçi sınıfının otonomi projesi için kırılma noktalarının birincisi Stalinist rejim altında üretken sınıfın köleleştirilmesi ise finans kapitalin küreselleşme süreçleri de ikinci kırılma noktasıdır. Otonom bir varlık olarak konumunu güçlendirmekte olan işçi sınıfı 1960lı yıllardan itibaren özel sermayelerin krize girmesine sebep olmuştu. Bu dönemde özel sermaye gelirleri milli gelirlerin iki katına kadar gerilemişti. Dünya savaşlarından önceki 1:7 oranından sonra 1:2 oranı büyük bir gerilemeydi. Bu dönem şehirlerin yeniden yapılandırıldığı, konut açığını kapamak için yapılan atılımların çağıydı. Konut politikaları yaklaşık otuz sene kadar barınma sorununa çare olarak yapılandırılmıştı. Bu dönem işçi sınıfı için bütünleşme ve otonom bir harekete dönüşme fırsatı sunmuştu. İşte bu anda kapitalist sınıf bu krizi bir fırsata dönüştürerek neoliberal evrimini gerçekleştirdi: üretimin fabrikaların dışındaki soyut (eğitim endüstrisi,) emeğe yönelmesi ve işçi sınıflarının mülksüzleştirilmesi ve daha sonra borçlandırma yolu ile barınma koşullarının düzenlenmesi sonucunda liberal ekonomi yeni bir atılım yapmış oluyordu. Manevra alanı daralmış işçi sınıfının devlet aygıtı üzerinde azalan etkisi sonrası 80li yıllarda Thatcher ve Reagan’ın sermaye üzerindeki denetim ve vergileri yok denecek seviyelere çekmesi ile eşitsizlik eski seviyelerine hızla dönüş yapmaya başlamış oldu.

1970’li yılların ortasına denk gelen bu kırılma noktası Kıbrıs adası için bölünme gibi diğer kırılma noktalarını da barındırır. Kıbrıs adasında

hüküm süren şiddet döngüsü sonucunda halkların kendi yurtlarına ve kendi yaşamlarına dair fikirleri de köreltilmiş oldu. Yurttaşların kendi oluşumuna dair körelmiş hislerinin temelinde toplum dışı ve aşkın olarak belirlenmiş değerler manzumesi vardır. Toplumdan önce var olan Tarih, toplumdan önce var olan Din, toplumdan önce var olan Millet...vb. gibi evrenselleşmiş ve aşkın kategoriler kamusal mekanı ve kamusal zamanı yani toplumun kendi ifadesini keşfettiği yer ve anı sömürgeleştirmiş durumdadır.

Otonom bir özne olarak yurttaşın kendi tarihsel kuruluşunun farkında olması şehrine sahip çıkması ile başlar. Yaratıcı yurttaşlığın ortaya çıkmasına imkan veren düzenlerde yasa yurttaşın sadece uymak zorunda olduğu aşkın kurallar manzumesi değil öteki yurttaşlar ile birlikte ürettiği sosyal ve politik kurulumun altyapısını oluşturur.

Yurttaş Olarak Tasarımcı

Kentleşme çoğunlukla birliktişilerin etkin olarak belirleyebileceği rasyonel kıstaslara dayalı sayısal bir düzlem olarak algılanır. İmar planları, emirnameler gibi gerekli araçlara sahip uzmanların tıpkı mekanik bir aygıt gibi düzenlenmiş şehirleri yönetebileceği düşüncesi yaygın bir kanıdır. Çoğunlukla bu kanı iktidarlar tarafından üretilir ve doğal bir koşul olarak toplum tarafından kabul görür. Gerçekte bu rasyonel maskenin ardında sermayenin örgütlediği bir idari yapı söz konusudur. Kıbrıs’ta uzmanlıklara indirgenmiş ve maskelenmiş birçok politik sorun vardır ve politika toplumun kendi oluşumu üzerine sürekli olarak fikir üretebilme becerisi ise bu beceri ustaca maskelenmiştir. Kentleşme

gibi, ekonomi, siyaset, su, elektrik, sağlık ve eğitim gibi konular “teknik” konulara indirgenmek sureti ile toplumsal politik boyutları maskelenmiştir. Her politik konu teknik beceri ve bilgiye muhtaçtır ancak hiçbir toplumsal politika teknik bir konuya indirgenemez. Kıbrıs kentleşmesi bir mütehassıs sorunu değildir. Mütehassıs, özel olma, özel bir hal alma anlamına gelir ve daha güncel bir deyim ile uzmanlaşma ve alanında özelleşme (specialization) anlamında kullanılır. Kıbrıs kentleşmesi günümüzün diğer kentleşmelerinden farksız olarak politik örgütlenme sorunudur. Politik örgütlenmenin olmadığı post-politik mecralarda uzmanlıklar iktidar aygıtları, sermaye grupları ve sömürgeleştirme düzenekleri içinde hareket ederler (8). Şehir kurmak otonom öznelerin politik kurulumunun uzantısı ise bu kurulum sistematüğini, şehir planlama araçlarını, politik uzam içinde konumlandırarak başlamalıdır. Uzmanların kendi otonom iktidarı veya göreceli iktidar mücadeleleri yoktur, ancak piyasa içinde payları vardır. Toplumdan bağımsız mimarlık veya tıp yoktur. Unutulmamalıdır ki otonomi bir amaç değil toplumsal bir araçtır. Tıpkı otonom bireyin yanlış algısı sonucu (Kant’ın özgür özneleri) liberal ekonominin doğuşu gibi otonom uzmanlıklar da toplumsal bağlarından koparak sektörlere indirgenirler. Postmodernleşme ile payların küçük gruplara bölünmesi (1970’li yıllardan sonra akademide Mimarlığın farklı disiplinlere ayrıştırılması, felsefenin toplumsal düzlemde koparılması, edebiyat bölümlerinin kapatılması gibi) ve uzmanlıkların politik uzam dışında bırakılması sonucu serbest piyasa içinde mücadele eden (toplumsal dinamiklerden) bağımsız zümreler oluşmuştu. Böylelikle iç mimarlık, peyzaj mimarlığı, kentsel tasarım,

şehir plancıları gibi uzmanlıklar mimarlık fakülteleri içinden doğarak mekânsal politikanın bütüncül kritiğini imkansız hale getirmiş oldu. Bu dağınık uzmanlıklar ise politik örüntüden yoksun olarak iktidar aygıtı içinde varlıklarını koruyacak hamleler yapmaktan başka çare üretemediler. Her uzmanın aslında aynı zamanda bir yurttaş olabileceği fikri sektörel bakış açısı altında kayboldu ve bu duygu eğitim içinde de giderek köreldi. Toplumun otonom karakterinin önemli bir parçası olan yurttaş olarak mimar, yurttaş olarak hukukçu, yurttaş olarak dilbilimci, yurttaş olarak eğitimci, yani kendini üretebilme becerisine sahip ve bu üretkenlik içinde toplumsal üretim içinde konumlanmış özneler olarak yurttaş tasarımcılar olasılık alanına dahil olamadılar.

Kıbrıs'ın Kuzeyi ve Mekânsal Politikalar

Politik uzamı, yani politik şehirleri, toplum için mümkün kılacak dönüşümleri gerçekleştirmedikçe kentleşmenin uzamı yurttaşlık müessesesini kemirmeye devam edecektir. Bir yandan Kıbrıs adasının yurttaşları olarak ortak bir imgelem içinde kurucu bir altyapıya, federasyona, dair (mekânsal) fikirler üretmeli diğer yandan da bugün yaşamımıza yön veren yasa ve sözleri kendi elimize almamız elzemdir. İmar Yasası ve Belediyeler Yasası bunların başında gelir. Bir an önce belediyelerin ölçek sorunu giderilerek belediye meclisleri etkin kılınmalı ve imar planları süreçlerine halkın katılımı sağlanırken hamur sistemi gibi imar araçları da toplumun kendini kurabileceği bir biçimde yasa içinde yer almalıdır. Mimarlar, şehir plancıları ve mühendisler olarak kendimizi ve araçlarımızı dönüştürerek toplumun dönüşüm imkanları ile eşgüdümlü hale getirebilmeliyiz. Bunu ahlaki bir yargı sistemine biat etme

sonucu doğan görev, hizmet veya ödev olarak değil otonom özneler olarak kendi yasasını ve sözünü keşfetmenin gereği olarak yapmalıyız. Şehirlerimizin kurucu gücünü etkin kılacak mimari ve kentsel imgelemeler üreterek işe koyulabiliriz: konutlar, tiyatrolar, meclisler, sokaklar ve meydanlar tasarlarken bu tipolojilerin aslında toplumun kendini üretme koşulları olduğunu yani şehirlerin temel yapıtaşları olduğunu kavramalıyız (10).

Notlar:

- (1) Henri Lefebvre, Writings on Cities, ed. Eleonore Kofman and Elizabeth Lebas, 1 edition (Cambridge, Mass, USA: Wiley-Blackwell, 1996).
- (2) Henri Lefebvre, The Urban Revolution, 1 edition (Minneapolis: Univ Of Minnesota Press, 2003).
- (3) Lefebvre, Writings on Cities; David Harvey, Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution, 1 edition (Verso, 2013).
- (4) Pier Vittorio Aureli, The Possibility of an Absolute Architecture (Cambridge, Mass: The MIT Press, 2011), 3–14.
- (5) Cornelius Castoriadis, Philosophy, Politics, Autonomy: Essays in Political Philosophy, 1 edition (New York: Oxford University Press, 1991).
- (6) Cornelius Castoriadis, The Imaginary Institution of Society, trans. Kathleen Blamey (Cambridge: The MIT Press, 1998).
- (7) Castoriadis, Philosophy, Politics, Autonomy.
- (8) Erik Swyngedouw, Designing the Post-Political City and the Insurgent Polis (London: Bedford Press, 2011).

- (9) KTMMOB çatısı altında hazırlanmış “Ülkesel Fizik Plan Çalışma Grubu Raporu” İmar Yasası konusunu ve mekânsal örgütlenme stratejilerini detaylı olarak ele almış ve bu yönde somut öneriler sunmaktadır. (https://drive.google.com/file/d/0B9C_JHQ2HyRbWkgxSzlhVEZYNTQ/view?usp=sharing).
- Yerel yönetimler üzerine hazırlanmış olan TEPAV raporunun sonuç ve öneriler kısmı belediyelerin ölçek sorununa dair öneriler içermektedir. (http://www.tepav.org.tr/upload/files/1455008738-6.KKTC_Yonetimler_Arasi_Yetki_Paylasimi_ve_Yerel_Yonetim_Sistemi_Kurumsal_ve_Fonksiyonel_Analizi.pdf)
- (10) Aldo Rossi, The Architecture of the City, Reprint edition (Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1984).

Emre Akbil

Doktora Adayı, Mimar, Öğretim Görevlisi
Mimarlık Fakültesi
Doğu Akdeniz Üniversitesi

emreakbil@gmail.com

DUPONT
corian®

Banyonuz için Hijyen ve Estetik.

MARYAP TRADING

[maryaptrading](https://www.maryaptrading.com) www.maryap.com

Haydar Aliyev Cad.13/E K.Kaymaklı, Lefkoşa

+90 392 225 84 24

MİMARLIK VE SANAT BARIŞ GETİREBİLİR Mİ?

UZLAŞMA VE ÇATIŞMA ZEMİNİ
OLARAK MEKAN

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

KÜRESELLEŞME

KÜLTÜREL MİRAS

SANAT

Mimarca 83. sayısında genel kapsamdaki yazıların yanı sıra “Mimarlık ve Sanat Barış Getirebilir mi?” (Architecture and Art as a Peace Building Act) başlığı altında yazılar, görsel çalışmalar, projeler, proje eleştirileri gibi katkılara açık geniş kapsamlı bir çağrı yapıyor. 21. yüzyıla damgasını vuran iklimsel değişiklik kaynaklı doğal afet ve göçler, din ve politika odaklı şiddet ve savaşlar, eşitsizliği de beraberinde getirerek gayri yasal fiziksel gücü meşrulaştırarak, mekanı korkunun ve çatışmanın öznesi haline getirmiştir. Halbuki yaşamın devam edebilmesi ve insanlığın ortak değerlerinin sürdürülebilmesi için vazgeçilemez bir koşul olarak karşımıza çıkan BARIŞ, ancak savaşın var olmadığı bir dünya ile mümkün olabilir. Pekçok farklı kültürü yarattığı çatışma-uzlaşma bağlamında biraraya getiren Mimarlık ve Sanat, verdiği / vereceği umut ve barış mesajları ile çağımızda önemli roller üstlenmektedir. Toplumsal olayları, özellikle mimarlık üzerindeki yıkıcı etkisi üzerinden yorumlamaya çok alıştığımız bu çağda ‘Mimarlık ve Sanat Barış Getirebilir mi?’ ana temalı 83. sayımızda, yazarları okuma biçimlerini değiştirmeye davet ediyoruz...

SON TESLİM TARİHİ:
15 ARALIK 2016

KTMMOB Mimarlar Odası
yayın@mimarlarodasi.org
Zahra Sokak, No:7,
Arabahmet Mahallesi, Lefkoşa.
www.mimarlarodasi.org
https://www.facebook.com/ktmmobmimarlarodasi

Gönderilecek yazılar belirlenen formata uygun ve en fazla 150 kelimelik Türkçe ve İngilizce özet ile birlikte yayin@mimarlarodasi.org e-posta adresine ulaştırılmalıdır.

- 20 Haziran 2016 tarihinde YDÜ Mimarlık Bölümü mezuniyet töreninde Mimarlar Odası başkanı Türker Aktaş mezun öğrencilere hitaben bir konuşma yaptı.
- 26 Temmuz 2016 tarihinde Lefkoşa Suriçi, Saçaklı Ev’de odamızın organize ettiği Tasarım Sohbetleri 2 kapsamında Mimar Bertuğ Özarısoy “İnşaat sektöründeki değişim süreci - Konut projelerinde enerji kullanımı üzerine etkileri” konulu sunumunu gerçekleştirmiştir. Sonrasında katılımcı üyelerle konu üzerinde karşılıklı görüşler paylaşılmış ve ülkemizdeki sorunlara değinilmiştir.

- 28 temmuz 2016 Perşembe günü “Güney Mesarya Sosyal Tesisleri”nde, Beyarmudu Belediyesi ve Şehir Planlama Dairesi işbirliği ile düzenlenen “Beyarmudu İmar Planı - Danışma Toplantısı”nın ilki paydaşların katılımı ile gerçekleşti. Toplantılarda KTMMOB Mimarlar Odasını Mimar Kozan Uzunoğlu ve Mimar Ulutan Denizer temsil ediyor. Toplantılarda, Beyarmudu bölgesinin (Beyarmudu, Güvercinlik, Türkmenköy, Çayönü, incirli, Köprülü) imar planına yön verecek, vizyon, ana hedefler ve ana politikalar tartışılıyor.
- Lefkoşa Belediye sınırları içerisindeki restoran, cafe gibi işyerlerinde hijyen koşulları ve hizmet standartlarının yükseltilmesi adına Lefkoşa Türk Belediyesi (LTB) tarafından 2015 yılı Ağustos ayında başlatılan “Beyaz Yasemin Projesi” ikinci aşama belgeleri 29 Haziran Çarşamba akşam Saçaklı Ev’de düzenlenen törenle verildi. . LTB Başkanı Mehmet Harmancı, Belediye Meclis üyeleri Ülkü Taşseven ve Çelen Çağansoy tarafından belgelerin takdim edildiği tören İstanbul’da gerçekleştirilen terör saldırısından dolayı sade bir şekilde yapıldı. Törene proje paydaşları Gıda Mühendisleri Odası, Çevre Mühendisleri Odası, Esnaf ve Zanaatkarlar Odası ile Sağlıklı Şehir Platformu temsilcileri de katıldı.

Mimarca Bakış

Mimarlık ve Çevre Politikaları

Türker Aktaş

Makale

Mimarlık ve Politika ile Şekillenen bir Hayat*

Hakkı Atun

Sevgili Okurlar, Saygıdeğer Meslektaşlar;

Mimarca 82, 51. Olağan Genel Kurul’umuz sonrası ilk yayıнымız olarak sizlere sunuluyor. İçerisinde bulunduğumuz zaman diliminde gerek doğal çevrenin alabildiğince yağmalanması, gerekse yapılı çevre diye nitelendirdiğimiz, tasarlanarak yapılan düzenleme ve yapılaşmanın çevreye katkısı veya müdahalesi, sanırım bu süreçte en fazla tartışılması gereken konuların başında gelmektedir.

Doğada tüm canlılar çevresi ile uyum içerisinde ve mevcut eko sistem dahilinde çevreyi bozmadan ona katkı koyarak yaşamlarını sürdürürler. İki varlık hariç: insanoğlu ve virüsler. Virüsler bulundukları bölgede yaşamlarını sürdürebilmek için o bölgeyi bozarak dönüştürüp kendi yaşamlarını sürdürüp çoğalıp yayılmak maksadıyla “düzenlerler”. Ancak bu süreçte o bölgenin zaman içerisinde çürümesi ve sonunda ölümü ve yok olmasına kadar varan bir mücadele sürer.

İnsanoğlu ise kendi temel ihtiyaçlarını karşılamak ve genelde yaşam kalitesini artırmak adına doğal çevreye müdahale eder ve çevresini düzenler...ama nasıl?

Mimarlık temel öge olarak insanı gözетerek yapılı ve fiziksel çevreyi

düzenleme ve tasarlama sanatı olarak tanımlanmaktadır. Ancak bunu yaparken gerçekte çevreye ne katıyoruz..? Yoksa birtakım dengeleri bozuyor muyuz? Sağlıklı bir çevre nasıl yaratılır? Sorgulamaya buradan başlayarak bazı mevzuatlara değinmek isterim.

Avrupa Birliği müktesebatında 7 meslek insan sağlığını doğrudan etkileyen meslekler olarak ayrı irdelenmektedir. Bunlardan 6 tanesi tıp bağlantılı ve bir tanesi de ‘Mimarlık’ mesleğidir. Burada, ‘Mimar’lar olarak doğal veya yapılı çevreye tasarım veya düzenleme adı altında yapacağımız her müdahalenin, insan sağlığını doğrudan etkilemekte olduğu özellikle vurgulanmakta ve altı çizilmektedir.

İşte tam da bu noktada ‘Planlama’ devreye girmektedir. Özüde insan olan ve tek bir bireyden başlayarak insan toplulukları, halk kitleleri ve genel anlamda kamu diye nitelediğimiz kitlelerin kullanacakları tüm mekanları tasarlarlarken bunun bir planlama çerçevesinde olması olmazsa olmazdır. Bir planlama yapılırken Çevre, Sağlık, Tarih ve Kültürel Miras, ve gerçekte anlamda ‘Kimlik Sahibi’ mekan ile genelde kentlerin planlanması ve oluşumunda etken diğer paydaşlar olan Sosyologlar

ve özellikle Sanatçıların da katılımı sağlanarak ana çerçeve ve detayları oluşturulursa yapılan çalışma gerçekte anlamda bir ‘Politika’ya dönüştürülebilir. Sanırım insanoğlunu bir virüs olmaktan ayıran şey de varlığını sürdürmek için çevresine müdahale ederken aklı ve zekası ile duygularını da kullanarak geleceğimiz için çevreyi ve dolayısıyla esas yuvamız olan dünyamızı incitmeden ve bozmadan onun evlatları olduğumuzu unutmadan barış içinde yaşamayı becermektir. Farklıklarımızı ,zenginliğimiz olarak görmek ve tüm dünyada ‘Globalleşme’ adı altında yaşanan AYNILAŞMA ve sonucunda kendi değerlerimizi unutarak veya göz ardı ederek yapılaşmayı sıradana dönüştürmemek için, mimarlar olarak aidiyet duygularını pekiştirmemiz ve yukarıda belirttiğim kriterlerle oluşturulacak bir karşı duruş sergileyerek planlı bir yapılaşma ile kimliğimizi yeniden hatırlamamızı sağlayacak politikalar geliştirerek gerçekte anlamda çevreye katkı koyabileceğimizi düşünüyorum.

Hepinize Mimarlık dolu günler diliyorum, Sağlıcakla kalın,

Türker Aktaş
KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı

turkeraktac@yahoo.co.uk

The article is based on the memories of an architect, Hakkı Atun, a political character, who has had the chance to question the relationship of architecture and politics within several stages of his life. He shares his experiences, as well as challenges of the time and context in Cyprus where he practiced, initially in his own practice, afterwards as a civil servant holding many positions as well as directorial duty focusing mainly on the housing problem of Turkish Cypriot Refugees and planning cities in conflict.

Mimar olmaktan her zaman gurur duydum. Mimarlık yaşamımı artarak zenginleştirdi, renklendirdi, mutluluğuma hep pozitif katkı yaptı. Fiziki çevre ile bilimsel iletişim kurmamı sağladı.

İstanbul Teknik Üniversitesi gibi dünya çapında bir okuldan mezun olmak benim için ayrıca bir gurur vesilesi oldu. O kadar ki okulumla hiç eksilmeyen hatta zaman geçtikçe artarak beni onurlandıran bir ilişki içinde oldum. En son İstanbul Teknik Üniversitesi Mezunlar Derneğinin Onursal üyesi olma onurunu ve mutluluğunu yaşadım. Yirmi beş yıl gibi uzun bir süre politikada bulunmama rağmen, ne zihnen ne de kalben mimarlıktan hiç ama hiç kopmadım. Hasbelkader siyasi görevlerim gereği dünyanın bir çok ülkesini ve önemli kentlerini ziyaretimde, kentsel çevreyi ve içine girdiğim mekanları, mimar gözü ile incelemekten, seyredip keyif almaktan, detaylarına varıncaya kadar irdelemekten kendimi alamadım. Bir cümle ile söylemem gerekirse; politikaya girdikten sonra mimarlığı bıraktımsa da mimarlık beni bırakmadı.

Liseden sonra Omorfo’daki (Güzelyurt) Öğretmen Kolejinde okurken ani ve doğru bir çıkışla mimar olmaya karar verdiğim için bugün kendimi şanslı

hissediyorum. Ayrıca İstanbul gibi bir tarih ve kültür kentinde sakin ve istikrarlı bir ortamda, Türkiye’nin en ünlü mimar hocalarının gözetiminde yüksek düzeyde beş yıllık mimarlık eğitimi almak büyük bir şans ve ayrıcalıktı.

1959 yılının Haziran ayında mezun olup Kıbrıs’a döndükten sonra da meslek hayatıma yine şanslı başladım. Benden önce aynı fakülteden mezun olup adaya dönen yeğenim Ayer Kaşif, Lefkoşa’da Atatürk Meydanı 19 numarada bir mimarlık bürosu açmış o günün, başta Dr. Küçük, Rauf Denктаş gibi en önde gelen yöneticilerinden hüsnü kabul görmüş ve bir de lise talebe yurdu projesi üstlenmişti. Ayer Kaşif böyle bir çalışma temposu içine giren bürosunda bana ortaklık teklif etmişti.

İki yıl gibi kısa bir süre ortağımla serbest mimar olarak çalıştıktan sonra ikimiz de memuriyete geçtik. Ayer Kaşif Vakıflar İdaresi İnşaat Servisleri’ne Ben de Kıbrıs Cumhuriyeti Planlama ve İskan Dairesine atandım ve hemen arkasından Manchester Üniversitesinde Şehir ve Bölge Planlaması üzerine yüksek lisans yaptım. O dönemle ilgili Anı Kitabımda şunları anlattım:

* Bu yazı, yazarın ‘Mimarlık Anılarım’ çalışmasını temel alır.

İlk projemiz, Lise'nin Öğrenci Yurdu

Mimar ve mühendisler olarak bu dönemde kendimizi yepyeni ve değişik bir formasyon ve görev içinde bulduk. Yediden yetmişe her Kıbrıs Türkü gibi 11 yıl sürecek olan mücahitlik görevine başladık. Bir yandan da elimizde kalan ve yegane meşru kurum olan Türk Cemaat Meclisi çatısı altında yeni baştan örgütlenmeye ve içine itildiğimiz koşullar altında yaşamımızı idame ettirmenin yollarını arayıp bulmaya çalıştık.

Diğer yandan Garantör Türkiye başta Kızılay olmak üzere bütün kurumları ile imdadımıza koştu. Bizler de mühendis ve mimarlar olarak toplumumuza ihtiyacı olan hizmetleri sitemli bir biçimde sunabilmek için; inşaat, elektrik, su, ziraat ve orman gibi kendi meslek alanlarımıza ait dairelerimizi oluşturduk. Mimar ve inşaat mühendisleri olarak bugünkü Planlama ve İnşaat Dairesini kurduk. Son derece bilgili, deneyimli, dinamik ama en önemlisi hizmet etme heyecanı ile dopdolu bir kadro oluşturduk. Diğer mücahitlerden farklı olarak kritik personel durumunda idik. Dolayısıyla hem sivil, hem de askeri makamlara hizmet etmekle yükümlüydük. Bu hizmetleri yerine getirebilmek için devamlı mücahitlik görevi yerine, yalnız alarlarda bölüğümüze katılır, sair zamanlarda dairemizde çalışırdık.

İşte Anı Kitabımdan bir teknik adam olarak o dönemde yaptıklarımın bir kesit:

SANCAKTAR KALE BEY

1963'teki toplumlararası çatışmaların başlamasından kısa bir süre sonra, Sancaktar Remzi Bey'in yerine Kale Bey gelmişti. 1964-67 yılları arasında görev yapan Kale Bey, Askeri işler yanında sivil işlere, Lefkoşa halkını rahatlatmak beledi işlere de girişti. Lefkoşa üçgen bölgesi dışına çıkamayan ve hapis yaşamına mahkûm edilen halkımızın psikolojik sağlığı ve moral gücü açısından Sancaktar'ın yaklaşımı son derece isabetliydi. gOlayların akışından, Rumların bitmek bilmeyen saldırılarından sorunun uzun süreceği anlaşıyordu. Kendi içimize de eğilerek bir şeyler yapmak gerekiyordu.

İş ortağı Ayer Kâşif ile

Osman Mehmet'in (Dağlı) evi, Mağusa

Rüstem Tatar'ın evi, Lefkoşa

Bir pazar sabahı Sancaktarlığa çağırıldım. Kale Bey'e Şehirci-Mimar olarak benim ismim tavsiye edilmiş olmalıydı ki, beni hemen arabasına alarak Tekke Bahçesi içindeki şehitliğe götürdü. Alelacele kazılmış şehit mezarlarından oluşan oldukça dağınık bir durum göze çarpıyordu. Bu durumun şehitlere yakışmadığını söyledi ve benden şehitliğin tanzimini isteyen bir plan-proje hazırlamamı talep etti. Eve dönüp hemen çizim tahtamın başına geçerek mezarları mimari bir düzene getiren, iki yanında şehit resimlerinin teşhir edileceği vitrinleri olan bir giriş kapısı ve detay olarak da mozaikten tipik bir şehit türbesi içeren bir proje hazırladım. Aynı gün öğleden sonra Kale Bey'e arzettim. Gerek ortaya koyduğum sürat ve ciddiyet, gerekse projenin içeriği açısından çok memnun kaldı ve hemen uygulamaya geçmemizi istedi. Ben Sancaktarlıktan ayrıldıktan sonra, karargâhtaki arkadaşlarına dönüp benim için, "Tam da aradığım adamı buldum" demiş.

Şehitliğin tanzimi dairemizce süratle tamamlandı. Dr. Fazıl Küçük'ün evinin ve Halkın Sesi matbaasının yan yolunu karşılayan girişi ve şehit mezarlarının hizalanarak, üstlerinin mozaik türbelerle örtülmesi ile şehitlik; düzgün ve bakımlı bir hale getirildi. Daha sonra da şehitlik önünde, şehitleri anma törenlerinin yapılacağı bir alan düzenlendi. Tören alanını simgeleyen ve üzerinde bayrak direği bulunan anıt niteliğinde dağ taşından bir platform inşa edildi. Bu mütevazı anıtın doğal taşlarla biçimlendirilmesinde bizzat ustaların başında durduğumu ve elimle taşları dizdiğimi hatırlıyorum.

Sancaktar Kale Bey için artık dur durak yoktu. Şehitliğin tamamlanmasından sonra, şimdiki Mücahitler Parkı'nın düzenlenmesine el attı. Uzun yıllar Lefkoşa'nın hayvan pazarı olarak kullanılan bu alan için hazırladığım peyzaj projesi, açık bir düğün ve konser alanı, Mücahitler Lokali, çocuk oyun alanları ve oturup dinlenme köşelerinden oluşuyordu. Tasarladığım Mücahitler Lokali

(Gazinosu) ahşap konstruksiyonlu, hisarı kapatmayacak biçimde şeffaf oluklu kiremit çatılı, cepheleri geniş camlı, sevimli bir yapıydı. İç mekânı folklor kıyafetli figürler ile dekore edilmişti. (1972-73 yılında inşa ettiğimiz şimdiki Mücahitler Sitesi sosyal ihtiyaçları karşılamaya başladıktan sonra, 1980 yıllarına doğru maalesef bu ahşap bina yıkıldı.) Parkın ışıklandırılması da ele alınmış ve serin yaz gecelerinde de halkın kullanabilmesi sağlanmıştı. Mücahitler Parkı Lefkoşa halkının eğlence ve dinlence alanı haline gelmiş, içinde konser vermek üzere Sancaktarlığın girişimi ve desteği ile müzik yapmak için amatör bir orkestra oluşturulmuştu. Amatör müzik ve ses sanatçılarımız burada Lefkoşalılara konserler veriyordu. Yazın, düğün törenlerinin de yer aldığı Mücahitler Parkı, 1963-74 yılları arasında Lefkoşalıların sosyal ve kültürel merkezi haline gelmişti.

Kale Bey, Lefkoşa halkı için yararlı olabilecek her şeye el atmak istiyordu. Bir akşam gece yarısına doğru yine beni evimden aratıp, Belediye Pazarı'ndaki (Bandabulıya) kasap dükkânları önüne, satılan etleri sineklerden koruyacak cam vitrin projesi hazırlamamı istedi. Hazırladığım camekân tipi vitrin düzenlemesini üç-dört kasap uyguladı, ancak diğer kasaplar tarafından pek olumlu karşılanmadı. Kale Bey, eli maşalı bazı kasaplardan tepki alınca uygulamakta ısrar etmedi.

Lefkoşa halkı, Dairemizin üç ayda hazırladığı Lefkoşa maketinden de görüleceği gibi yaşamını çok dar bir alanda adeta bir açık hava hapishanesinde sürdürmek zorunda bırakılmıştı. Bu buhranlı dönemde halkın moralini yükseltmek ve sosyal yaşamını iyileştirmek yönünde yaptıklarımız yanında ve çok daha önemlisi 25 Bine varan göçmenimizin yerleştirilmesi idi. Ada sathında 103 köyümüzden göç etmek zorunda kalan göçmenlerin bir barınak altına getirilmesi, çadırlardan, mağaralar da dahil geçici sığıntı yerlerinden kurtarılması en önemli ve öncelikli

sorun idi.

Güçlü bir kadro ile oluşturulan Planlama ve İnşaat Dairesi bu acil ve insani görevi yerine getirebilecek donanımda idi. Askeri bir emirle tüm inşaat sektörü dairemizin emrine verilmişti. Adeta bir seferberlik hali yaşıyordu. Sivil yönetim yanında tüm ada sathındaki askeri yönetimlerin (Sancaktarlıkların) tam desteğine ve işbirliğine sahiptik. İşte yıllarca süren bu süreç içinde idari görevlerim yanında bir şehirci – mimar olarak bana da çok önemli tasarım görevleri düşmüştü. Maddi ve manevi tüm gücümüzle bu göreve sarılmıştık. Ancak karşımıza çıkan en önemli zorluk Rum Yönetiminin kurucu ortağı olduğu Kıbrıs Türk Halkı üzerine, isyan etti, gerekçesi ile uyguladığı ambargo idi. Kritik ve stratejik malzeme olduğu bahanesi ile tüm inşaat malzemelerinin çividen çimentoya kadar Türk halkına satılması yasaklanmıştı. Bu durum karşısında kendi yaratacağımız olanaklarla yetinmek zorunda idik.

Önce ilkel denebilecek yöntemlerle göçmenlere içine sığınabilecekleri kerpiçten sıra tipi evler inşa ettik. İlk olarak Hamitköy'de çadırlarda yaşayan göçmenleri bu evlere taşıyarak daha rahat edebilecekleri bir duruma getirdik. Daha sonra teknik ve idari kapasitemizi kullanarak direk kendimiz veya ihale yolu ile kireç ve pişmiş tuğla ürettik. Rum polisine rüşvet vererek bölgemize kaçak olarak sokulan çimento ile beton briket imal ettik. Çatı örtüsü olarak oluklu saç kullandık. Oluklu saç da yine kaçak olarak Rum tarafından elde ettik.

Planlama ve İnşaat Dairesinin Müdürü ve bir mimar şehirci olarak içinde yer aldığım bu çalışmaları daha ayrıntılı olarak Anı Kitabımda şöyle anlatmaktayım:

KIBRIS'TA GÖÇMENLERİN İSKAN PROJESİ

Planlama ve İnşaat Dairesi olarak en önemli ve yoğunluklu görevimiz; 1963-Rum saldırıları nedeniyle 103 köyümüzden kaçmaya zorlanan yirmi

beş bin göçmenin adanın her yanında geçici bir barınak altına sokulması ve onun arkasından uzun vadeli göçmen iskân politikasına dayalı bir yerleşim projesi hazırlamaktı.

Öncelikli uygulama alanımız daha çok Lefkoşa üçgeni içindeydi. O yıllarda Lefkoşa dışına çıkabilmek olanaksızdı. Birçoğu Lefkoşa'ya sığınan ve Küçük Kaymaklı ve Tahtakale gibi mahalleleri terkederek göçmen durumuna düşen insanımızı, önce Hamitköy'de çadır kurarak ve şehrin içindeki büyük hacimli depo binalarını hafif bölmelerle konut haline getirerek barındırma yoluna gittik.

Birleşmiş Milletler de göçmenlerimizin içinde bulunduğu perişan durumu incelemek ve terk ettikleri 103 köyümüzdeki hasarı tespit etmek üzere Alvaro Ortega isimli bir mimarı Kıbrıs'a göndermişti. Mr. Ortega dairemizle de işbirliği yaparak son derece kapsamlı, köylerin hasar durumunu içeren bir rapor hazırladı. (The Ortega Report, prepared by Mr. A.Ortega UNFICYP Expert, July 1964). Türk toplumunu ortağı olduğu devletten dışlayan Rum Yönetimi, bu ünlü raporu da hasıraltı etmeyi başarmıştı. Hamitköy'deki göçmen çadırlarını ziyaret eden Sayın Ortega, kızıl güneş altında sıcaktan yanan çadırların kamış hasırları ile örtülmesi ve sıcaktan korunması için ancak 2,000 dolarlık yardım yapabilmışti.

Lefkoşa çevresindeki Türkeli (Ayvasıl), Yılmazköy (Şillura), Ozanköy (Kazafana), Lapta (Lapithos) gibi köylerden Boğaz bölgesine sığınan göçmenleri de Dağyolu (Fota) ve Pınarbaşı'daki (Kırnı) ahırlar da dahil boş kerpiç evlere ve Boğaz'da İngiliz döneminden kalan askeri kamptaki yarım daire biçimindeki Nissen Barakaları'na yerleştirdik. Boğaz'daki kamp alanını uzun vadeli kullanacağımızı düşünerek, tapu memuru Orhan Mevlüt'e kampın kadastral planını hazırlattık. Bu arada İskân edilen göçmenlerimize günlük yaşamlarını sürdürebilmeleri için sistematik biçimde Kızılay gıda yardımı dağıtılmaya başlandı.

Ancak uzayıp giden, sonu gelmeyecek gibi görünen Kıbrıs sorunu karşısında, göçmenlerimizi tüm ada sathında kalıcı konutlara yerleştirmemiz gerektiği

*Bayraktarlık için yapılan lefkoşa'nın Maketi...
Lefkoşa halkı 11 yıl, koyu çizgi ile belirlenmiş alan
içinde yaşadı.*

Tekke Bahçesi Şehitliğinin ilk hali...

Tekke Bahçesi Şehitliği düzenlendikten sonra...

gerçeği artık kaçınılmaz olarak ortaya çıkmıştı.

Göçmenlerimizin yaşamlarını geçici olarak sürdürebilecekleri rahat bir ortam yarattıktan sonra, 1966 yılı şubat ayının başında göçmenlerin iskân sorununu uzun vadeli çözüme kavuşturacak bir projenin hazırlanması yönüne gittik. Bir aylık yoğun bir çalışma ile kasaba ve köylerden toplanan bilgiler değerlendirilip ekonomik ev tipleri planları ve maliyet hesapları hazırlandı. 7 Mart 1966 tarihinde bu “Göçmen İskân Projesi” üst makamlara iletilti.

Kıbrıs’ın yapı karakterine ve bulunabilecek inşaat malzemesine göre hazırlanan projelerde ekonomi ön planda tutulmuş ve yapılacak evlerin ileride de dar gelirli aileler için mesken olabilmesi esas alınmıştı. O günkü koşullarda işçi ücretlerinin çok düşük olduğu ve gönüllü işçilik yardımlarının temin edilebileceği hesaba katıldığından, maliyetin asgaride tutulmasına çalışıldı. Tüm projenin maliyeti £754, 193.970 mil Kıbrıs Lirası olarak hesaplandı. Kıbrıs’ın o dönemden itibaren bölünmesi yoluna gidildiği iddialarının tam tersi olarak, projede göçmenlerin topluca bir yerde değil, sığındıkları yerlerde iskân edilmeleri öngörülmüştü.

Projenin uygulaması beş yıl sürdü. Mayıs 1971’de tamamlanan proje raporunda, Kıbrıs Türk Yönetimi, Bayındırlık ve Ulaştırma Üyesi (Bakanı) Erol Kâzım, projenin uygulayıcıları ile ilgili şunları söylemişti:

“Mukavemet yarışında en ağır görevi yüklenmiş olan göçmenlerimizin saadet ve refahı için uygulanan beş yıllık iskân planının tamamlandığı şu günlerde, her türlü imkânsızlıklara rağmen teknik güçlerini ve bilgilerini bu uğurda seferber eden Plânlama ve İnşaat Dairesi Mühendis, Mimar ve Teknisyenlerini tebrik etmekten duyduğum bahtiyarlık çok büyüktür.”

Projenin başarılı olmaması için Rum yönetiminin çeşitli engeller çıkarmasına ve uygulama devresinin ilk üç yılında (1966-68) Türk bölgelerine her çeşit inşaat malzemesini ‘stratejik malzeme’ gerekçesiyle yasaklamalarına rağmen,

proje yıllık programlar halinde başarıyla uygulandı. Sonuç olarak 2200 konut üretildi. 12000 göçmenimiz çadır, mağara, dükkân ve barakalardaki kötü ikamet şartlarından kurtarılarak, sağlıklı ve muntazam konutlara kavuşturuldu. Toplam maliyet başlangıçta hesaplanmasına rağmen, yıllık ek taleplerin de karşılanmasıyla artarak 1,163.878 Kıbrıs Lirası’na ulaştı. Bugünkü para ile 4,656,000 TL’ye mal olan Kıbrıs’ta Göçmenlerin İskân Projesi’nin uygulanmasını mümkün kılan; her zaman ve her konuda olduğu gibi en büyük amil, anavatan Türkiye’nin maddi ve manevi yardımı olmuştur. Hatta proje uygulamasının sonuna doğru Türkiye’den ahşap konstruksiyonlu prefabrik konutlar gönderilmişti.

Projede uygulanan ve Kıbrıs’ın çeşitli bölgelerinde göçmenlerin ihtiyaç ve yaşamlarına yanıt veren ev tiplerinin tasarlanmasında bir mimar-şehirci olarak, önemli rol üstlenmiştim. Projelerin birçoğu imzama taşımaktadır. Özellikle Ortaköy’de daha oralarda kuş uçmaz, kervan geçmezken uygulanan “Göçmenköy Yerleşim Projesi”nin gerek yerleşim planı, gerekse sıra tipi evler tarafımdan tasarlanmıştı. Manchester Üniversitesi’nden yeni bilgilerle ve birikmiş enerjimle dönmüştüm. Hizmet etme arzusuyla ulvî bir sorumluluk duygusu içinde bu görevleri büyük bir istek ve heyecanla yerine getirmeye çalıştım. Toplumun içinde bulunduğu topyekûn direniş azmi bize ilham kaynağı oluyordu. Yalnız teknik bilgimle değil, idari yeteneğim ve gayretimle verilen her görevi gece gündüz demeden heyecan ve inatla yerine getiriyordum.

Gerek Lefkoşa’da, gerekse diğer bölgelerde üzerine konutların inşa edileceği Evkaf’a ait veya hali arazi olmaması durumunda dairemiz özel mülk sahiplerinden arazi satın alma yönüne gitti. Lefkoşa dışında yürüttüğümüz iskan projelerinin uygulanmasında; gerek arazi satın alınması, gerekse teknik işlerin organize edilmesinde Baş Teknisyenimiz Fikri Soyer Bey’in (merhum) büyük katkıları oldu. Canını tehlikeye atarak Rum kontrolündeki sahalarda işlerin yürütülmesini sağladı. Göçmenköy projesi gündeme geldiğinde

Lefkoşa Tekke Bahçesi’nde şehitlik girişi...

Lefkoşa Mücahitler Parkı ve Gazinosu

Ortaköy'ün kuzeyinde inşa edilen Göçmenköy evleri

müştaşımız Oğuz Başak ve bakanımız Erol Kâzım Bey, Ortaköy yöresinde Türk malı arazi bulunması ve satın alınması için beni görevlendirmişlerdi. Tapudan yaptığım mülkiyet araştırmasına dayanarak o yörede geniş arazi sahibi olduğunu saptadığımız Dr. Ziyad Hakkı'yı (merhum) ziyarete gittim. Dr. Ziyad Bey'i lisenin doktoru olduğu dönemden de tanıyordum. Önceki bölümlerde çocukluğumu ve öğretmen olan dedemi anlatırken; dedem ikinci oğluna Maarif Müfettişi olan Ziyad Bey'in babası İbrahim Hakkı Efendi'nin ismini koymuştu. Yumuşak ve duygusal bir girişten sonra sebep-i ziyaretimi anlattım. Dr. Ziyad Bey, hemen hemen hiç düşünmeden ve tepkili bir biçimde, bana satılık malları olmadığını söyledi. İlk girişimim olumlu sonuç vermedi. Araştırmaya devam ettim. Yine aynı aileden savcı Vedat Azizalp'e müracaat ettim. İsteğimizi son derece olumlu karşıladı. Nihayet bu konu o çileli günlerde bir nevi hayır işi sayılırdı. Çok makûl bir fiyata, Göçmenköy Projesi'nin birinci etabına ait araziye eski Posta Genel Müdürü Aziz Bey'in ailesinden satın aldık ve projeyi süratle uyguladık.

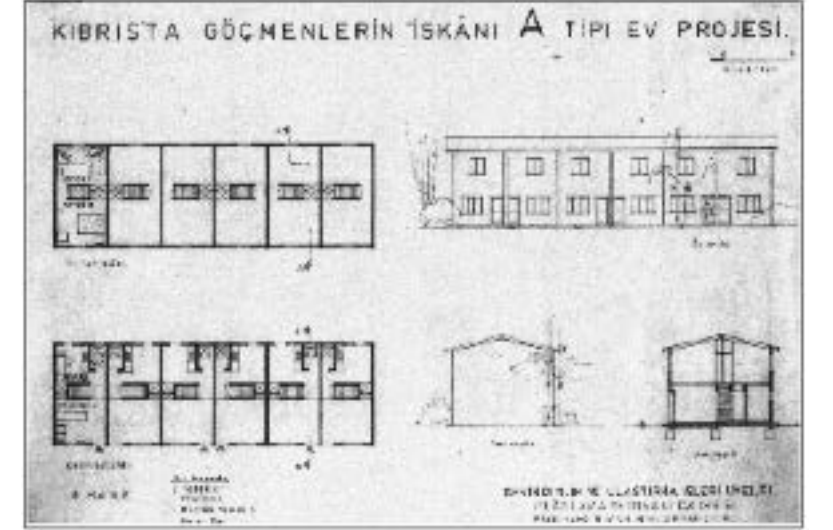
İkinci etaba gelindiğinde, yine o civarda uygun arazi bulmamız gündeme geldi. Bu kez, Küçük ailesinin kapısını çaldım. Aile adına Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük'ü ziyaret ettim. Beni büyük bir anlayışla karşıladı ve söz konusu arazinin terekeye ait olduğunu, bundan dolayı tereke mensuplarına danışmak üzere zaman istedi. Sonuç olumluydu. İkinci etap konutlar ile ilgili projede park, okul ve kulüp binaları inşası öngörülmüştü. İnşaat malzemesinin temininin Rum yönetimi tarafından serbest bırakılmasıyla ikinci etap konutları çok daha kaliteli malzeme ile inşa edebildik.

Göçmenköy Projesi; okulu, kahvehanesi, parkı, spor kulübü, dükkânları ve park yerleri ile çağdaş şehircilik kurallarına göre tasarlanıp uygulandı. Bayraktarlık, kapalı ambargo döneminde malzeme sağlamada yardımcı oluyordu. Ayrıca Bayraktarlık emriyle Sancaktarlıklardan da mücahit işgücü temin edebiliyorduk. Lefkoşa Sancaktarı Kale Bey bizzat inşaatlarla muntazaman ilgileniyordu. Şantiyede olmadığımızı saptadığı zaman,

nerede olursam olayım, biran önce şantiyeye dönmemi, inşaatın başında durmamı istedi. Bana gösterdiği bu ilgi ve güvenden dolayı biraz şımarmış olmalıyım ki, bir gün sıra tipi (teras tipi) konut bloklarının yol boyunca tamamlandığını görünce, bunların her birini bir renge boyamamı istediğinde tepki gösterdim. İdeal mimarlığım tutmuştu. Kale Bey'e "Olmaz öyle şey, hepsini beyaz boyayacağız, iklimimiz onu gerektiriyor" dedim. Benden böyle bir çıkış beklemiyordu. Ancak, üstüme de gelmedi. Cevabımı beğenmediğini yüz ifadesi ile belli ederek arabasını sürüp gitti. Fazla bir zaman geçmemiştir ki hemen geri dönüp yanımda durdu ve camı açarak bana "bildiğin gibi yap" diyerek gönlümü aldı ve şantiyeyi denetlemeye, olumlu katkılarda bulunmaya projenin bitimine kadar devam etti.

Arazi killi olduğundan pis su emme kuyularının yetersiz olacağını düşünerek Kale Bey'in de desteği ile ilk kez havuzlu merkezi bir arıtma tesisi kurduk. Ayrıca yapılaşmış alandan uzaklığı nedeniyle bölgeye elektrik verilemiyordu. Kırıkkale Atölyesi'nin baş ustası Sinemacı Kemal Usta'ya bir Jeneratör kurması emredildi. Böylece bu kıt ve ambargolu koşullara rağmen Göçmenköy'e elektrik de sağlanmış oluyordu.

Göçmenköy'ün inşaatının tamamlanmasından sonra, Sancaktar Kale Bey'in bizimle ilgisi ve işbirliği devam etti. Evlere yerleştirilecek hak sahibi göçmenlerin listesi hazırlandıktan sonra, dağıtımın en adilane ve dürüstçe yapılmasını sağlamak üzere kura çekimi yöntemini uygulamamızı istedi. Zaten köşe konutları dışında, bütün birimler aynı özellikte olduklarından hak sahiplerine haksızlık yapılması veya şikâyetçi olmaları söz konusu değildi. Alan memnun, satan memnun olarak dağıtım işlemi de büyük bir sevinç ve mutluluk ortamı içinde tamamlanmış oldu. Hâlbuki bundan sekiz yıl sonra, 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı'nın ardından yapılan göçmen yerleştirilmesinde uygulama; böyle hakçasına ve rahat olamayacaktı. O toz duman içinde disiplini sağlamak ve kurulmaya çalışılan sistemi uygulamak

Göçmenler için tasarladığım ucuz ev tipleri

Göçmen evleri inşaatında mücahitler işbaşında

Altılı blok halindeki göçmen evleri

Erenköy'de inşa edilen prefabrik evler

Boğaz'ı'da ve Kırını'da inşa edilen sıra evler

Fota'da (Dağyolu) inşa edilen çiftçi evleri

kolay değildi. O tarihi ve mutlu günlere ulaşıldığında hasbelkader ben yine kendimi o görevlerin içinde bulacaktım. Harekât sonrasını takip eden telaşlı günlerde birbirinden kopuk hareket eden birçok Kale Bey'ler olacaktı. Daha sonra sizlere o günleri daha ayrıntılı olarak anlatmaya çalışacağım.

Dairemizin bu cansiperane çalışmalarını yakından izleyen ve destekleyen Lefkoşa Sancaktarlığı, dairemiz adına Müdür Oğuz Başak ile yardımcısı olarak bana hizmetlerimizden dolayı takdirname verme yoluna gitti. İlk kez yapılan bu uygulamada; Lefkoşa Sancağı takdîrnamesi çeşitli alanda hizmet etmiş beş kişiye verilmişti. Diğer takdirname alan mücahitler 55'nci Bölük Komutanı Yılmaz Bora, sosyal işler memuru mücahide Hatice Tahsin ve Kırıkkale askeri atölye şefi Kemal Sinemacioğlu idi. Kale Bey imzasıyla şahsıma sunulan takdîrnamede özetle şöyle deniyordu: “En müşkül anlarda dahi gülmesini ve vazifesini sevmesini bilmiştir. Başarılı mücahitlik görevine paralel olarak sosyal hizmetlerde de üstün başarı sağlamıştır. Kendisini sayılamayacak kadar başarılı eserlerinden dolayı tebrik ve takdir ederim. Hakkı Atun'la cemaatimiz ne kadar iftihar etse azdır.”

Hiç kuşku yoktur ki o direniş günlerinde halkımıza içimizden gelerek yaptığımız hizmetlere karşılık 2.9.1966 tarihinde verilen bu takdirname, çocuklarıma ve torunlarıma bırakacağım en onurlu belgedir. Sancaktar Kale Bey'in bu örnek yaklaşımı soylu halkımıza, yaşanan şanlı direniş sürecinde hizmeti teşvik eden ve onurlandıran anlamlı ve ince bir düşünüşün ürünüydü.

Hakkı Atun
Mimar, Şehirci

Makale

KKTC' deki Toplumsal Belleğin Korunması ve Sürdürülmesindeki Rol ve Sorumluluklar

Kozan Uzunoğlu
Devrim Yücel Besim
Alessandro Camiz
Beser Oktay Vehbi

“Yaşananları, öğrenilenleri ve bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, hafıza, zihin” olarak tanımlanan bellek kavramı belki de ilk kez Giordano Bruno' nun, mimari mekanlar ve hatırlanması gereken bilgi arasındaki ilişkiyi irdelediği teziyle tartışılmaya başlanmıştır (URL1).

Bellek, kişiyi geleneklere, sınıf özelliklerine, dini inançlara veya belirli mekanlara bağlayarak deneyimi yönlendirir. Çalak 'a göre (2012) bellek, toplum tarafından üretilen kolektif bir oluşumdur ve dolayısıyla “kolektif bellek” olarak adlandırılmalıdır. Fransız filozof ve sosyolog Halbwachs' a göre (1992) bireysel bellek, kişinin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre olmaksızın tariflenemezken kolektif bellek, somut sosyal deneyimlerle ilişkilidir.

Mimar Aldo Rossi de konuyla ilgili araştırmalarda bulunmuştur. Çalak' a (2012) göre Rossi'nin belleğe ilişkin tanımları, Halbwachs' a göre daha mekansaldır. Rossi' ye göre (2006), kentin kendisi orada yaşayanların kolektif belleğidir ve kent belleği, toplumsal bellek ve mimarlığı aynı düzlemde tutarak, kenti oluşturan her bir mimari öge, kent belleğinin bir parçasıdır. Dolayısıyla bellek, bireyin yapılı çevreyle etkileşimiyle ilişkilidir. Toplamların hatırladıkları aslında bugünü açıklamaya yönelik tarihsel olaylar, yapılar, alanlar ve konuşmalardır. Bu tanıma göre toplumsal bellek, kent belleğinin bir yansımasıdır.

Memory is a collective entity produced by society. It is related with concrete social experiences. People remember the images while memorizing the places that they visited by correlating them with a specific social group. Collective memory is compose of their own history and culture. Buildings and all types of architectural elements in the cities are important part of the city's memory while the city is a part of the collective memory of its citizen. Culture, identity, collective memory, urban identity and accordingly architecture which are directly related subjects to each other should be supported, preserved and hand down to new generations by conscious political approaches.

Conservation of the urban identity is not only depending on organizations and institutions which regulate and apply the laws, legislations or regulations but mainly is under the responsibility of all society. All the shareholders should put forward and maintain the control their strategies on the memory of the city.

The main aim of this study which examine the relations between the responsible partners and their contradictory positions is to discuss the methods of conserving and sustaining the built environment, the documents that are used forming them and the knowledge which are main factors of “memory”, to understand how the responsible regulative and educational establishments work and to create suggestive solutions.

Kentsel belleğin yok oluşunu önlemek en başta yasalara, yasaları uygulayan ve denetleyen kurum ve kuruluşlara düşmektedir. Ancak bununla birlikte kent yönetimi ve kentin sahibi olan tüm paydaşlar kentsel belleğin korunmasıyla ilgili stratejileri ortaya koymalıdır. Paydaşlar arasındaki koordinasyonsuzluk, uyumsuzluk ve çelişkiler yüzünden kentsel bellek, farklı şekillenmelere uğramaktadır. Oysa ülkeler adına alınan ortak politikalarla yapıli çevrenin sağlıklı ve kamu yararını gözetken şekilde üretilmesi ve sürdürülmesi; mimarlıkla ilgili tüm meslek insanları, kuruluşları, kamusal ve yerel yönetimlerin sorumluluğundadır.

Bu bildiride toplumsal belleğin ana unsurlarından olan yapılaşmış çevrelerin ve bu çevrelerin oluşumunda kullandığımız bilgilerin KKTC özelinde korunması ve yaşatılması için eğitim sisteminin, sorumlu kurumların ve yasaların rolü tartışılacaktır.

Eğitimde “Kültür ve Mirasın” Yeri ve Üniversite öncesi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi

Eğitim, toplumsal belleğin oluşumu, korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında en önemli araçtır. KKTC Milli Eğitim Yasası’ nda örgün eğitimin temel amacı “kültürel değerlerini koruyan ve geliştiren” yurttaşlar yetiştirmek ilkesine vurgu yapılmaktadır. “Eğitimin her basamağında ve her türlü eğitim etkinliğinde, Türk ulusunun ahlak ve kültürünün korunup geliştirilmesine ve benimsenmiş ahlaki, manevi ve kültürel değerlerin öğretilmesine önem verilir” ilkesi önemlidir. Ayrıca eğitim ve öğretimin Türk dili’ nde yapılarak ulusal ve toplumsal birlik ve bütünlüğün sağlanmasında temel etkenlerden biri olarak vurgulanmaktadır (URL2).

Öğretim programlarından özellikle

sosyal içerikli derslerde “kültür (kimlik/yaşam biçimi), çevre (sosyal/fiziksel), kültürel miras, mimarlık (yapı/kent)” gibi anahtar kelimeleri içeren konular bulunmaktadır (URL3). Örneğin okul öncesi eğitiminde “çevre estetiğini fark edebilme ve çevreyi düzenleyebilme” yetisinin kazandırılması amacıyla “Ülkemiz Kıbrıs” başlığıyla ilk kültürel mirasla ilgili bilgiler verilmektedir. İlkokul eğitiminde “kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren” bireyler yetiştirmek vizyonuyl hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve sosyal beceri derslerinde “kendi kültürünü tanıma ve kültürel eserleri koruma” başlıkları görülmekte; “geçmişteki meslekleri fotoğrafla anlatıyorum, bir ev tasarlıyorum, eskiden nasıldı, müzeye gidiyoruz” gibi aktivitelerle çevre bilinci geliştirme desteklenmektedir (URL4; URL5). Ortaokul eğitiminde Kıbrıs Tarihi, Teknoloji ve Tasarım dersi ve hatta resim dersinde “kültürel miras, çevre bilinci kazandırma ve estetik algının geliştirilmesi” konuları temel öğrenme başlıkları arasındadır. Örneğin ders kılavuzlarında örnek bilim insanı olarak Mimar Sinan’ a ve bazı Osmanlı dönemi mimari eserlere yer verilmektedir. Ancak diğer tarih ve coğrafya derslerinin içeriğinde doğrudan bu tür konu başlıkları bulunmamaktadır. Lise eğitiminde “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” ve Coğrafya derslerinde “(Türk) kültürel mirasının korunmasında bilinci artırmak, yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincinin geliştirilmek” gibi amaçlarla; “tarihsel dokümanlar, anlatılar, mektuplar, günlükler, fotoğraflar, müze koleksiyonları, belgeseller, tarihi mekânlar ve mimari eserler gibi farklı kaynaklardan faydalanıldığı belirtilmektedir. Ayrıca “Vatandaşlık ve Demokrasi” ile “Sanat Tarihi” dersleri de “sanat, kültür ve toplum arasındaki ilişkileri” içeren seçmeli derslerdir. KKTC Üniversiteleri’ ndeki Yüksek Lisans Programlarının

Değerlendirilmesi

KKTC’ deki dört üniversitenin mimarlık eğitimi veren fakültelerinde “miras” konusuyla ilgili mimarlık tarihi ve restorasyon üzerine lisan dersleri bulunmakla birlikte tarih, arkeoloji gibi farklı konulardaki seçmeli derslerin sayısı yetersizdir (Tablo 1). Bu alanda özel bir yüksek lisans ve doktora programı ise bulunmamaktadır.

Bir karşılaştırma yapılırsa; İtalya’ daki mimarlık eğitimi veren birçok fakültede hem lisansta “miras” üzerine uzmanlık dersleri, hem de özel yüksek lisans programları bulunmaktadır. Roma’ daki Sapienza Üniversitesi restorasyon yüksek lisans programı bunlardan biridir (URL 6). Ayrıca tarih ve restorasyon bölümleriyle uzmanlaşmaya yönelik doktora programları da açılmıştır. Bunun yanında, İtalya’ daki Mimarlar Birliği, zorunlu lisans eğitimi yeterli bulmayarak “miras” konulu mesleki eğitim programlarını zorunlu tutmakta ve mimarlardan her yıl 20 kredi tamamlamalarını istemektedir. Roma Mimarlar Odası ise 2008 yılında Miras Bölümü’ nı kurmuştur (URL7).

Belgeleme ve Paylaşımdaki Rol ve Sorumluluklar

Toplumsal belleğin korunması konusu hem kültür varlıklarının belgelenmesini, hem de mimari çevrenin oluşumunda kullanılan tüm mesleki/teknik bilginin belgelenmesini ve bu birikimlerin paylaşılmasını içermelidir.

Kültür Varlıklarının Belgelenmesi

KKTC Eski Eserler Yasası (60/94)’ nın 7. maddesinin 1. bendi taşınmaz eski eserlerin ve doğa varlıklarının saptanması ve listelenmesiyle ilişkilidir. Burada taşınmaz eski eserlerin, doğa varlıklarının saptanması Eski Eserler Müdürlüğü’ nde çalışan uzmanlarca yapıldığı ve varlıkların niteliklerine

Üniversite adı	Lisansüstü Programlar	
	Yüksek Lisans Ders Kodu-Adı (S/Z)	Doktora
DAÜ	Arch 520- Yerel Mimari: Felsefe ve Teorileri (S) ARCH 530- Eski Binaların Çağdaş Kullanımlarla Renovasyonu (S) ARCH 556-Tarihi Alanlarda Koruma ve Tasarım (S) ARCH 557- Koruma Planlamasında Uygulamalar (S) ARCH 576- Tarihi Binaların Yeniden Kullanımı (S) ARCH578- Endüstri Yapılarının Korunması: Süreç ve Yöntemler (S) ARCH 593- Tarihi Çevrede Yeni Yapılaşma (S)	-
LAÜ		ARCH 632-Koruma Teorisi (S) ARCH 638- Tarihi Alanlarda Belgeleme Metodları
UKÜ	ARCH 514-Tarihi Bina Elemanları ve Strüktürel Sistemler (S) ARCH 532 Koruma Teorisi (S) ARCH 535 Mimari Mirasın Belgelenmesi (S) ARCH 538 Tarihi Alanlarda Belgeleme Metodları (S)	
YDÜ	ARCH 503 - Mekan Analizleri (S) ARCH508- Usluplar Tarihi (S) ARCH510- Akdeniz Mimarisi (S) ARCH 511- XX. Yüzyıl Mimarisinde Eğilim ve Akımlar (S) ARCH 538- Koruma ve Restorasyon Teknolojisi (S) ARCH 540- Koruma Kavramları (S) ARCH 558- Koruma Projesi I (S) ARCH 559- Koruma Projesi II (S)	ARCH 656- Tarihi Kent Dokularında Tasarım İlkeleri (S)

Tablo1. KKTC Üniversiteleri’ nin Mimarlıkla ilgili Fakülteleri’ ndeki Lisansüstü Programları’ ndaki Kültürel Mirasla ilgili Mevcut Dersler (S: Seçmeli / Z: Zorunlu)

göre Planlama Makamı veya diğer ilgili kurum, kuruluş ve heyetlerle de işbirliği yapabileceği bildirilmektedir. Aynı yasanın 7. maddesinin 2. bendinde saptanan taşınmaz eserlerin veya doğa varlıklarının ve sit alanlarının listesi, onaylanmak ve/veya ilan edilmek üzere Anıtlar Yüksek Kurulu’ nun onayına sunulur. 7’inci maddenin 3. bendinde ise kentsel sit olma özelliğine sahip alanlarda, İmar Yasası’nın 26. maddesi uyarınca Planlama Makamı da Müdürlük ile işbirliği içinde tarihi ve kültürel değere sahip bina veya binaların listesini

hazırlayarak Anıtlar Yüksek Kurulu’ nun onayına sunmaya yetkilidir (URL8).

Her ne kadar yasalar, belgeleme eyleminin kimler tarafından yapılacağını belirlese de ülkemizde toplumsal hafıza kaybı yaşanmakta; belgeleme eylemi kültürel, çevresel ve tarihi değere sahip yapılar ve yerleşimler için tam anlamıyla yapılamamaktadır. Toplumsal belleğimizde önemli yer tutan bu yapı veya alanlarla ilgili yapılan belgeleme

işlemi sadece dosyalarda kalmakta, dijital arşivleme yapılmamaktadır. Gelişen teknoloji sayesinde görsel-işitsel bütün tespitler (yazılar, projeler, sözlü tarih çalışmaları, ses kayıtları, fotoğraf, dia vb), “dijital arşiv sistemi” ile bütüncül olarak koruma altına alınmalı ve kent belleğinin sürekliliği sağlanmalıdır. Düzenli ve kurgulu bir biçimde derlenen bu veriler, mimarlar, öğrenciler, akademisyenler ve araştırmacıların kullanımına açılmalı; doğru ve hızlı bir şekilde paylaşılmalıdır.

Mesleki Hafızanın Belgelenmesi
Mimari hafızanın korunmasında evrensel ve yöresel değerleri içeren, yapısal anlamda korunmuş mimari birikimlerin yanında, mesleki teknik bilgi birikimlerinin korunması da önemlidir. Bu bakış açısıyla ülkemizde yapısal çevrenin biçimlenmesinde yetkin ve etkin olan kurumların ve başta Mimarlar Odası olmak üzere ilgili tüm sivil toplum örgütlerin, okulların ve her bireyin mimari hafızanın dolayısıyla toplumsal belleğin korunmasında sorumluluk alması gerekmektedir (Şekil 1)

Tartışma ve Öneriler

Kültürel değerleriyle kayda değer bir yere sahip olan ülkemizin toplumsal belleğin korunması noktasında yeterli bir düzeyde olmadığı gözlemlenirken bu olumsuzluklar şöyle sıralanabilir:

- Eğitim kurumlarımızda (okulöncesi-ilk-orta-lise), toplumsal belleğimizde en önemli unsurlar olan kültürel mirasın tanıtılması, korunması ve farkındalık yaratmadaki yetersizlikler;
- Üniversitelerin lisansüsütü eğitim programlarında restorasyon ve kültürel miras programlarının yetersizliği;
- Nitel ve nicel anlamda kalifiye elemanların yetersizliği sebebiyle kültürel, çevresel ve tarihi değere sahip yapı ve yerleşimler için belgelemenin tam yapılamaması,
- Mimari restorasyon konusunda sayısal olarak yetersiz teknik eleman olması ve bu tür çalışmaların yabancı proje gruplarına bağlı yürütülmesi,
- Gerek çağdaş yapıların üretilmesinde, gerekse tarihi yapıların restorasyon çalışmalarında kullanılacak veya referans alınacak kapsamlı konuları içeren poz numaralarıyla tariflenmiş teknik şartnamelerin eksikliği,
- Yapılarda kullanılan, üretilen veya ithal edilen malzemelerin standartlarının uygunluğunun denetlendiği sistem eksikliği;
- Kamu ve yerel yönetimlerin fiziki

çevrenin biçimlenmesine yönelik çalışmalarının bilimsellikten uzak olması ve toplumun ilgili kesimleriyle paylaşılmaması;

- Mimari büroların süreksizliği;
- kurumsallaşamaması ve mesleki bilgi birikimlerinin genç kuşaklara aktarılamaması (Tablo 2)

- Kamusal yapıların projelendirilmelerinin mimari yarışmalarla teşvik edilmemesi;
- Kentin tarihsel süreçteki yaşamsal dokusunun yansıtılabileceği kent müzelerinin ve sergileme mekanlarının eksikliği; çağdaş sivil/ kamusal mimari örneklerden oluşan sergilerin yetersizliği;

Özetlemek gerekirse en önemli nedenler “kurumlar arasında yetki karmaşası ve koordinasyon eksikliğinin olması, yeterli teknik elemanın olmaması, eğitim sistemi içinde mimarlık eğitimi veren birimlerde ilgili derslerin yer almaması” gösterilebilir. En önemlisi de kültürel miras konusunda özel ve yetkin bir politika izlenmemesidir.

Rol ve sorumluluklarla ilgili irdelediğimiz ilk konu eğitimle ilgili. Okulöncesinden başlayarak üniversite öğretimine kadar olan süreçte “kültürel mirası korumaya yönelik bilinçlendirme” ortak bir amaç olarak bulunmakta ve öğrenim programlarında “kültür ve miras” konularına değinilmektedir. İşleyiş olarak da sadece klasik yöntemler değil; “okuldışı etkinlikler” önerilmektedir. Ancak eğitim pratiğinde bu konuların verilışı, değerlendirmelerin yapılışı ve uygulamaların kontrol edilişi önemlidir. Öğrenim programlarında “milli duyarlılığın ve vatan bilincinin geliştirilmesi” konusunun daha önde tutulduğu hissedilmektedir. Kullanılan kitapların bilinçli bir şekilde hazırlanması gerekliliğiyle birlikte içerik, tasarım ve basımlarındaki kaliteleri tartışılmalıdır. Ayrıca okullarda kullanılan araçların dışında

ülkemizde kendi kültürümüzü işleyen bu dönem çocuklarına hitap edecek nitelikli kitap ve oyuncaklar da bulunmamaktadır Öte yandan yabancı dille eğitim veren devlet okullarının önemini koruması ve özel eğitim kurumlarının sayısının artması da sadece sözlü kültür ürünlerinin oluşumu için değil; toplum içinde doğru iletişimin sağlanabilmesi için anadil eğitimi ve/veya anadilde eğitim konusunu düşündürmektedir. Örgün eğitim sistemi içinde yerel bir kültür ve mirastan ne kadar söz edebileceğimizi düşünürken asıl olan eğitim biçiminin ise çevre görgüsüyle verilen mesajlar olduğu unutulmamalıdır.

Lisans eğitimi açısından yapılan irdelemede ise özellikle mimarlık eğitimi veren bölümlere daha çok sorumluluk düştüğü görülmektedir. Üniversitelerin kültürel miras konusunda daha etkin olması; bu konudaki vizyonlarını yeniden irdelemeleri için YÖDAK gibi kurumların daha yaptırımcı olması gerekmektedir. Üniversitelerde özel lisansüstü programlar açılmalı ve sonrasında da mesleki eğitim biçimleri geliştirilmelidir. Konuyla ilgili yayın, araştırma ve projelerin hem nicesel hem de nitelik açısından gelişmelerine destek olunmalıdır. Sadece mimariyle değil; Kıbrıs kültürüyle ilgili her alanda, öncelikli olarak toplumun ihtiyacı olan araştırmalara yoğunlaşılmalı, çalışmalarını ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşarak gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır. Örneğin Başkent Lefkoşa’ nın eksikliği olan kent müzesinin kuruluşu bile üniversitelerin ortak bir projesi olabilmelidir.

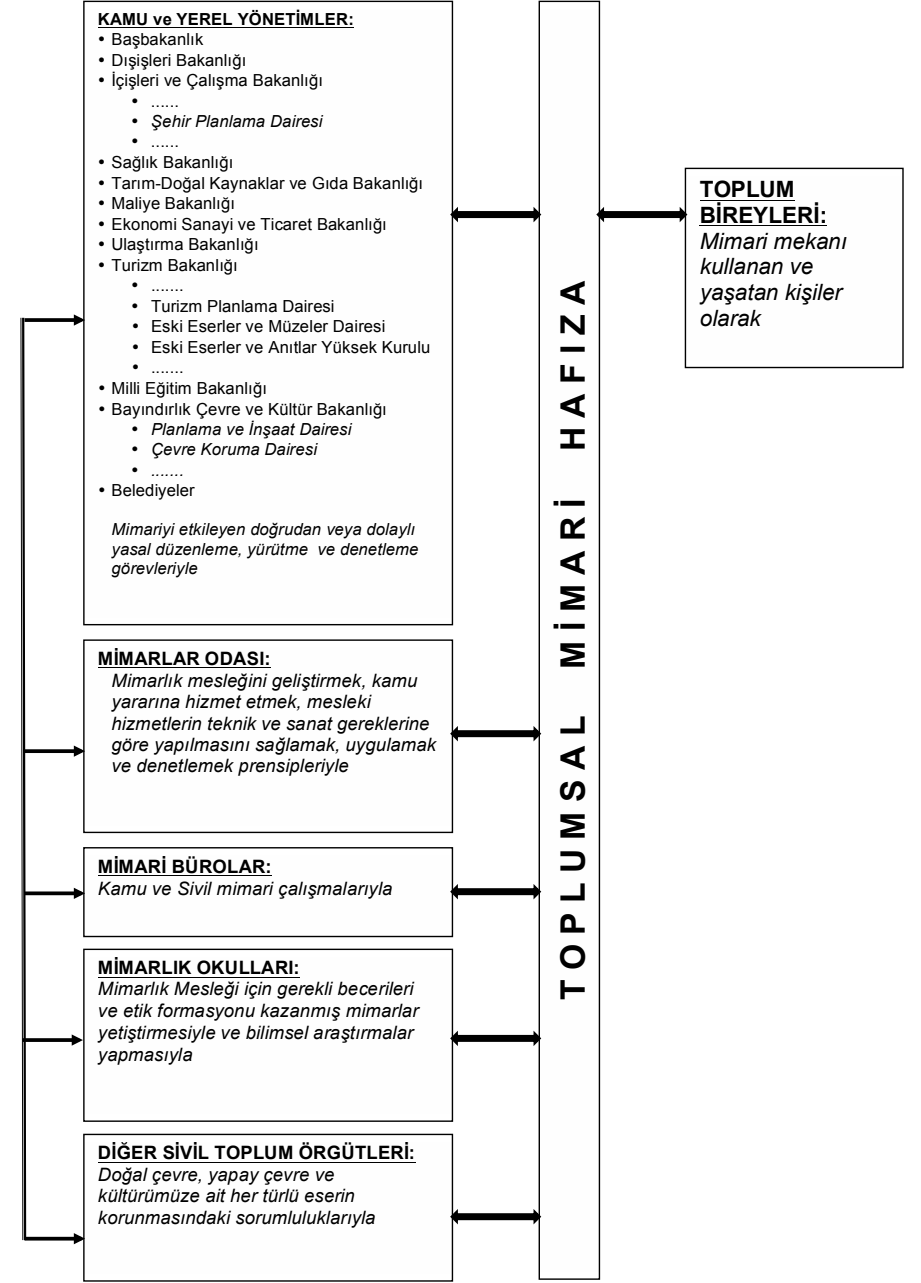
İrdelen bir diğer rol ve sorumluluklar kurum, kuruluş ve bunların birbirleriyle olan ilişkiler üzerine. Hem resmi kurumlar hem de sivil toplum örgütleri gelecek kuşaklara bilgiyi aktarmanın sorumluluğunu taşımalıdır. Profesyonel etkinliklerle anıt yapıların ölçüm ve tespitleri, müze yönetimi, restorasyon projeleri, arkeolojik alan

ve parkların korunması gibi konularda çağrılar yapılmalıdır. Tüm kurumsal çalışmalar, yıllık raporlar halinde yayınlamalı ve toplumsal belleği oluşturan tüm paydaşlarla şeffaf bir şekilde paylaşılmalıdır. Dijital evrak uygulaması yaygınlaştırılmalı, kurumsal iletişim hızlandırılmalıdır.

Son yıllarda Kıbrıs’ ta başarılı atölye çalışmaları, seminer, konferans gibi farklı etkinlikler gerçekleşmekle birlikte bunların asıl olarak kalitelerinin ve paylaşımlarının artırılması gerekmektedir. Örneğin yerel yönetimlerin girişimleriyle, sosyal ve kültürel mirasımıza yeniden sahiplenmeyi hatırlatan ve sosyal yaşama dinamizm katan çok sayıda farklı temalı festivaller düzenlenmektedir. Bu festivallerin özgünlüğü sağlanmalı; burada gerçekleşen kültürel eylemler görsel ve yazılı olarak belgelenmelidir.

Mimari büroların bilgi birikimlerini ileri kuşaklara sağlıklı aktarması gerekliliğiyle büroların yapısal standartları belirlenmeli ve sürekliliğini teşvik edecek “vize ücretlerinde indirim, kamu projelerinin bürolar tarafından yapılması gibi” avantajlı ortamlar yaratılmalıdır. Büroların kurumsallaşmasıyla mimarlık eğitiminin önemli bir parçası olan stajlarda öğrencilerin daha iyi yetişmesi sağlanacaktır.

Ülkemizde mimari hafızanın belgelenmesi adına Kıbrıs Türk Mimarlar Odası’ nın yayınları olan “Mimarlar Odası Bültenleri” ve “Mimarca Dergisi” önemli bir misyon üstlenmektedir. Bunların yanında çocukların eğitimine yönelik ilgi çekici kitap ve dergiler çıkartılmalıdır. Özellikle kamusal yapıların mimari yarışmalarla gerçekleştirilmesi yönündeki teşvikler artarak devam etmelidir. Yarışmalarla elde edilen projelerin kitapçık haline getirilmesi, engelli standartları ve benzer ürünler bu yönde değerli eserlerdir. Benzer çalışmalar kamu ve yerel yönetimlerce

Şekil 1. KKTC’ de Varolan “Toplumsal Mimari Hafızanın Korunması ve Yaşatılmasında Kurumların Roller ve Etkileşimleri

Tablo 2. 2012-2015 Yılları Arasında Kıbrıs Türk Mimarlar Odası'nda Yeni Kayıt/ Kayıt Yenileme İşlemi Yapan Bürolar, Vizelenen Proje Miktarları ve Bürolarda Çalışan Mimarlar

2012-2015 YILLARI ARASINDA KIBRIS TÜRK MİMARLAR ODASINDA YENİ KAYIT/ KAYIT YENİLEME İŞLEMİ YAPAN BÜROLAR, VİZELENEN PROJE MİKTARLARI VE BÜROLARDA ÇALIŞAN MİMARLAR									
Yıllar	Yeni Kayıt Yapan Mimarlar Bürosu Sayısı	Yeni Kayıt Yapan Mimar-Müh. Büro Sayısı	Kayıt Yenileme Yapan Mimar Büro Sayısı	Kayıt Yenileme Yapan Mimar-Müh. Büro Sayısı	Vizelenen Toplam Proje Sayısı	Mimar ve Mimar-Müh. Bürolarında Vizelenen Toplam Proje Sayısı	Bürolarda Vizelenen Toplam Proje Sayısı	Mimar ve Mimar-Müh. Bürolarında Çalışan Toplam Mimar Sayısı	Bürolarda Çalışan Toplam Mimar Sayısı
2012	4	1	30	10	222	181	39	36444 (5)	
2013	2	1	41	17	208	162	46	23+13604	
2014	6	1	16	28	2096	160	31	27+25482	
2015 (01.01.2013 - 31.12.2013)	2	1	24	25	1628	140	81	25+12461	

Not: 01.01.2013 itibarıyla 8.1 Mimarlar Odası'na üye olan 10 Mimarlar Odası'ndan toplam 81 adet, 16.12.2015 itibarıyla 8.1 Mimarlar Odası'na üye olan 10 Mimarlar Odası'ndan toplam 81 adet, 16.12.2015 itibarıyla 8.1 Mimarlar Odası'na üye olan 10 Mimarlar Odası'ndan toplam 81 adet, 16.12.2015 itibarıyla 8.1 Mimarlar Odası'na üye olan 10 Mimarlar Odası'ndan toplam 81 adet.

yapılmalıdır. Sadece konut standartları değil; ülkemiz koşullarına uygun olacak turizm, yurt ve diğer bina tiplerinin de tasarım standartları yayınlaştırılmalıdır.

Esasen Kıbrıs Türk Mimarlar Odası' nın web sayfası “mimari hafızanın” belgelenmesi ve paylaşımı açısından önemli bir adım olarak görülebilir. Her türlü teknik bilginin depolanması ve şeffaf kullanımı için Bayındırlık Çevre ve Kültür Bakanlığı önemli bir rol üstlenmelidir. Bir çeşit ulusal teknik bellek olan bilgi bankasının oluşturulmasında, idari, atmosferik, sağlık, teknoloji, yapı endüstrisi gibi birçok başlığı içeren ve ABD Ticaret Bakanlığı altında kurgulanan Ulusal Teknik Bilgi Sistemi (NTIS - National Technical Information Service) öneri model olabilir (URL9).

Bu sorunlarla birlikte inancımız, “estetik duyguları daha geliştirmiş; sosyal ve kültürel kalkınmayı sağlamayı ve kültürel mirası korumayı ilke edinmiş” genç bir neslin ülkemizde yetiştiğidir. Üniversite sayısının giderek arttığı günümüzde, varolan toplumsal belleğin tüm sorumlu kurumlarla birlikte ivedilikle önce kayda alınması, sonra paylaşılması ve geliştirilerek sürdürülmesi mümkündür.

Kaynakça:

Camiz, A., ed. (2011). Progettare Castel Madama. Lettura e progetto dei tessuti e del patrimonio archeologico. Kappa: Roma.

Çalak, I. E., (2012). Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekanlar: ULAP Platz Örneği, Almanya. Halbwachs, M. (1992). On Collective Memory. Introduced and Edited by Levis A. Coser. Chicago: University of Chicago Press.

Rossi, A. (2006). Şehrin Mimarisi, N. Gürbilek, İstanbul: Kanat Yayınları. Rossini, V. ed. (2009). La consulta dei Beni Culturali incontra le Istituzioni, AR Bimestrale dell'Ordine degli Architetti di Roma e Provincia, n. 84, anno XLIV, Luglio-Agosto.

Strappa, G., Dell'Aira P.V., eds. (2012). Guida al nuovo corso di laurea in scienze dell'architettura, Curriculum Architettura, Curriculum Paesaggio, Roma.

Tekeli, İ., (1987). Kentsel Korumada Yaklaşımlar Üzerine Düşünceler, Türkiye II. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu: Tarihi Kentlerde Planlama / Düzenleme Sorunları, Trakya Üniversitesi, 6-8 Kasım, 27-32.

URL1: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BELLEK
URL2: <http://www.mebnet.net/?q=node/46>
URL3: <http://talimterbiye.mebnet.net/>
URL4: [http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/ilkokul/2013-2014/HayatBilgisi-](http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/ilkokul/2013-2014/HayatBilgisi-3.S%C4%B1n%C4%B1f(TC'den).pdf)

3.S%C4%B1n%C4%B1f(TC'den).pdf, URL5: <http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/ilkokul/ana.html>
URL6: https://web.uniroma1.it/dip_endiap/masters/masters
URL7: <http://www.legco.gov.hk/yr06-07/english/sec/library/0607fs20-e.pdf>
URL8: www.cm.gov.nc.tr/dir_docs/60-1994.doc
URL9: www.ntis.gov

* **Dr. Kozan Uzunoğlu**
Yakın Doğu Üniversitesi

koz.uzunoglu@gmail.com

** **Assoc. Prof. Dr. Devrim Yücel Besim**
Ulusal Kıbrıs Üniversitesi

dbesim@cui.edu.tr

*** **Asst. Prof. Dr. Alessandro Camiz**
Girne Amerikan Üniversitesi

alessandro.camiz@uniroma1.it

**** **Assoc. Prof. Dr. Beser Oktay Vehbi**
Doğu Akdeniz Üniversitesi

beser.oktay@emu.edu.tr

Makale

Etik, Mimarlık, Eğitim

Sevinç Kurt

Etik sözcüğü Yunanca ahlak, tutum, davranış töre, alışkanlıklar anlamına gelen ethikos sözcüğünden gelmektedir ve felsefenin insan karakteri ve davranışları ile ilgili bir dalı olarak kabul edilir. Etik davranış kurallarını belirleyen ahlaki bir sistemdir; felsefi ahlak anlamı taşır. Türkçe'ye “töre-bilim” olarak çevrilmiştir. Ancak töre-bilim belli bir anda ve yerde ne yapılacağı hakkında ahlaki yargılara varmaz. Daha çok eylemin ahlaki kabul edilebilmesi için nasıl davranılması gerektiğinin bilgisini aktarır, ahlaki açıdan uygun eylemin nasıl belirleneceği hakkında bilgi verir. Bu anlamda etik, mesleki davranış ilkeleri ve yasalardan çok daha geniş kapsamlı olan ilkeler bütünüdür; açık uçlu ve felsefi olarak mantık ve metodoloji gibi ahlak alanının ötesine geçen konuları da kapsayan bir alandır.

Bilgi elde etme sistematiği bakımından sınıflandırıldığında iki etik yönteminin varlığından söz edilir: Betimleyici etik yöntem ve Normatif etik yöntem. Betimleyici yöntem aracılığıyla belirli bir topluluktaki eylem ve davranış biçimleri, söz konusu toplum ya da topluluk içindeki etkin değerler ve geçerlilik talepleri açısından araştırılır. Araştırılan toplum için, mevcut ve geçerli olan, topluluk içindeki pratiği yönlendiren ve çoğunluğun bağlayıcı olduğunu kabul ettiği ahlak yasaları belirlenir, çözümlenir ve yorumlanır (Pieper, 1999). Bu yöntemle elde edilen bilgide öznel bilinç, algı, değer ve değerlendirmeler kaçınılmazdır. Normatif yöntem ile bilgi elde etmede ise ahlaki beklenti ve normlar betimlenmemektedir, etik bilginin gerekçelendirilerek anlamlandırılması esas alınmıştır.

The article investigates the resonance of ethics in architecture and architectural education. Ethics is linked to aesthetics, which is an inevitable part of architectural tectonics that aims at carving out space to accommodate human activities. Within this perspective ethics assumes a critical role in the education of architects. To provide the necessary framework within education of architects as ethical subject it would be necessary to provide an integrated and systematic approach to design education to cultivate awareness towards ethical issues.

Etik gibi estetik kuramı da mimarlık ile ilişkilidir. Hatta Estetik, mimarlık kuramı ve pratiği ile en yakın ilişkisi olan felsefe alanıdır. Vitruvius’dan beri (2006) mimarının işlevsel, sağlam ve estetik bakımdan güzel olma gerekliliği günümüzde hala etik ilkeler içinde yer almaktadır. Sağlamlık, yararlılık ve estetik değerler temelli mimari etik anlayışı Rönesans döneminde de özellikle Palladio, Serlio ve Alberti’nin tasarımlarında yansımış ve 21. yüzyıla kadar gelmiştir (D’anjou, 2011, 141). Gropius (1975), Loos (1998), Le Corbusier (1960), Kahn (Lobell ve Kahn, 1979), Venturi (1977) gibi 20. yüzyılın en büyük kuramcıları kendi mimarileri dahil eleştiri ve yargılarını dile getirmişlerdir. Bu söylemler sadece estetik ve mimari değildir, aynı zamanda ahlakidir ve daha genel olarak ele alındığında doğal çevreyi insan topluluğu için yaşanabilir bir formasyona getirme felsefesidir.

MİMARLIK ALANINDA ETİK

Mimarlıkta ahlaki yargıların tartışılması İngiltere’de Augustus Welby Northmore Pugin, John Ruskin ve Fransa’da Eugene - Emmanuel Viollet-le-Duc ile 19. yüzyılda başlamıştır. Çağın değişen ruhu ve teknolojik gelişmeleri yansıtan modern mimarlığın gerçeklerini ve doğrularını tartışmışlardır.

Mimarlık mesleği günümüzde de mevcut sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmeler bağlamında etik bakımdan doğru tutumları belirlemek ve uygulamak durumundadır. Meslek pratiğinde olduğu kadar, hatta daha büyük bir önemle mesleki eğitim sürecinde öğrencilerin etik duyarlılık geliştirmeleri gereken problemlere tanıdık hale gelmeleri, sorgulamaları ve çözebilecek yetiyi elde etmeleri beklenir.

Durkheim (1958) belli bir mesleğe bağlı kişilerin meslek etiğini, meslek

topluluğunun ortak vicdanı olarak tanımlar ve meslek insanlarının birbirlerine, mesleğe ve topluma karşı belli sorumlulukları olduğunu kabul eder.

Mimari etik 19. Yüzyılda Pugin’le birlikte açık ve normatif hale gelmiştir. Bu bağlamda, etik açısından mimari tarzlar birbirine karşıdır. Pugin için Gotik, Hristiyanlık ideallerini ahlaki olarak ifade etmeye ve yüceltmeye en uygun mimari tarzıdır (D’anjou, 2011). Bu nedenle, muhafazakar bir Katolik olan Pugin, ortaçağ toplumu için etik bakımdan ideal mimarının Gotik biçim olduğuna inanır. Neo-Gotik yeniden üretimlerinde Pugin sadece formu değil, formun arkasında yatan ruhu bulmaya çalışmıştır. Ruskin de ortaçağ etik idealize anlayışına gönderme yapar ve mimarlığın ancak malzemenin ve işçiliğin gerçek doğası ile ilişkilendirildiği zaman ahlaklı olduğunu ileri sürer (Ruskin, 1989). Etik bir mimariyi “doğruyu söyleyen”, gerçeği yansıtan mimari diye tanımlar. Sanatta ve mimaride aldatmayı günahkârlık olarak görür. Ruskin sanat eserlerinde bilincin ve bilinçsizliğin, birey ve toplumun rolleri arasındaki ilişkiyi ele almaktadır (Mitchel, 2000). Onun yaklaşımları sanatta diyalektik anlayışa yakındır. Bir görüntünün estetik etkisini onun doğruluğu ile ölçmektedir. Hiç bir şey doğru değilse, güzel değildir demektir ancak bunu sosyolojik bağlama yerleştirir (Collins, 1998). Onun için malzeme, obje, sanat, tasarım, her şeyde “doğru”, “dürüst” olmak en önemli etik ölçütüdür.

Ruskin ve Pugin’e göre mimari, gündelik yaşamı ve toplumun algılarını biçimlendirir. O nedenle, endüstri devrimi toplumu mimarisinin etik değerlerini olumsuz buldukları için bu değerleri onurlu, doğru ve güzel diye değerlendirdikleri gotik ruhuna dönüştürmenin mimarların o çağdaki etik sorunu olduğuna inanırlar.

Fransız gotik katedralinin yapısal

güzelliğine hayran olan Viollet le Duc da gotiğin Ruskin ve Pugin’in ifade ettiği tanımla dürüst olduğunu söylemiş ancak onlardan farklı olarak bunu Spector’un ifadesiyle (2001,) “rasyonel yapı” olması ile ilişkilendirerek geleceğin modern yaklaşımları için kendi etik ölçütünü belirlemiştir.

Adolf Loos’a göre mimaride süslemeci yaklaşım suçtur, etik değildir. Frank Lloyd Wright doğayı anlamak temelindeki organik mimari yaklaşımı etik değer olarak kabul eder. Le Corbusier için ise mimarlık sosyal reform demektir (Dhillon ve Saxena, 2015).

Giedion (1948) ve Pevsner’e (1968) göre mimari etik daha iyi bir mimarının toplumu olumlu yönde dönüştüreceği, ilerleteceği inancını içermektedir. Mimarlığı kültürün en önemli bileşenlerinden biri olarak kabul ederler bu bilinci arttırarak ve mimarlıkta yeni ilerleme ve olanakları toplum hizmetine sunmayı savunmuşlardır.

Levine, Miller ve Taylor (2004) mimarlık meslek pratiğine dair çağdaş felsefi söylemin John Ruskin’e (1849, 1974, 1989), güçlü biçimde Heidegger’e (1957, 1967, 1971), Pevsner (1968), Siegfried Giedion (1974), ve yakın tarihte Roger Scruton (1974) and Karsten Harries’e (1998) uzandığını söylemektedir.

Brutalistlere göre etik binanın yapıldığı malzemenin ve strüktürün doğrudan gösterilmesi anlamı taşımaktadır. Reyner Banham (1996, 134) etik ve estetik ikilemini ortaya atan kişi olmuştur. Brutalizmi mimarlık reformunda ahlaki haçlı seferi olarak nitelendirmiş ve sonradan akımın estetik olduğuna ilişkin söylem geliştiren yeni brutalistlerin aksine brutalizmi “bu estetik değil cesur bir etik anlatıdır” diye tariflemiştir. Venturi’ye göre (1977) devrimci retorik ve kitlesel üretim

estetigi yerine bireysel özgürlükler en önemli değerdir. Bu da mimari etikte evrensellik yerine bireysellik, Modernizm yerine Postmodernizm kavramlarının ön plana çıktığı bir paradigma değişikliğine (Jencks, 1983) neden olmuştur.

Günümüzde ise global ölçekte toplumsal, ekonomik ve ekolojik sorunları pragmatik biçimde çözmeye ilişkin kapsamlı bir mimari etik anlayışının gündeme geldiği görülmektedir. Bu çerçevede 2000 yılı Venedik Mimarlık Bienali temasının “Daha az estetik, daha çok etik” olarak belirlenmesi mimari etik açısından önemli bir kırılmayı göstermektedir.

MİMARLIK EĞİTİMİNDE ETİK DEĞERLERİN TOPLUM VE ÇEVRE BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

“Mimarlık” ve “etik”in ortak çalışma alanları insan yerleşimlerine dair normların eleştirel olarak incelenmesini içermektedir. Bu ortak alan mimarlık ve tasarımın sosyal, politik ve öznel karakteristiğini algılar ve sorunsallaştırır. Tasarım uygulamaları, mesleği yapan kişinin kendini içinde bulduğu politik, ekonomik ve teknik ortamdan etkilenir ve bazı durumlarda tamamen bu ortamlar tarafından biçimlendirilir. Bu sosyal, politik ve ekonomik durumlar değişikçe mimari ve tasarım değişir ve gelişir. Wartofsky (1993) sanat uygulamalarının sosyal, ekonomik ve diğer durumlar ile bağlantısını tartışır. Estetik ve toplum dinamik bir biçimde bağlantılıdır. Aynı şekilde mimari ve tasarım meslek pratiği de toplum ile bağlantılıdır.

Mimarlık eğitimi hem etik hem de estetik sorunları çözümleyecek karakterde meslek insanı yetiştirmek için bilgi, teknik ve kültür derslerinin yanı sıra tasarım stüdyolarında toplumu ve çevreyi gözeten üretimlere ve bunların nasıl yaratılacağı

stratejilerine odaklanmalıdır. Çevre etiği, içinde bulunduğumuz çağda dünya kaynaklarını en iyi şekilde kullanmayı ve gelecek nesilleri düşünen tasarımları olumlu nitelendirmektedir. Sürdürülebilirlik, tüm toplumlar için ortak bir ilgi alanıdır. Foster’in dediği gibi (2005) mimarlar sürdürülebilir çözümleri teşvik etmede hayati bir rol üstlenirler. Bu anlamda mimarlık öğrencilerinin çevresel değerler, tarih, mimari miras, ekonomi, estetik kaygıları ile birlikte sürdürülebilir tasarımlar konusunda okulda deneyim kazanmalıdır.

Geleceğin mimarları ve yöneticileri olarak öğrencilerin ancak ve ancak ahlaki bakımdan yeterli ve bunu yapmaya istekli olmaları onların yargı ve kararlarında doğru olanı, etik değerlere uygun olanı keşfetmelerini sağlar. Bu Imanuel Kant’ın Groundwork in The Metaphysics of Morals’da belirttiği “ne yapmalıyım?” sorusu ile başlayan eleştirel düşünce süreci olarak tanımlanabilir. Bu eleştirel süreç başta kişisel psikoloji kapsamında olsa da sonuçta sosyal etkileşim ile toplumsal karakter kazanır.

Meslek hayatına atılan öğrencinin etik değerler konusunda eksikleri varsa çeşitli mesleki ve liderlik rollerinde ek birçok sıkıntıyla da karşılaşır, çünkü Gardner’in de (2012) belirttiği gibi etik iş hayatında birçok geleneksel ahlak ve normlar aracılığı ile rehberlik sağlamaktadır.

MİMARLIK EĞİTİMİNDE MESLEK PRATİĞİ ETİK KODLARININ ÖĞRENCİYE KAZANDIRILMASI YÖNTEMLERİ

Mimarlık okullarında ahlakın, erdemin nasıl öğretilceği günümüzde üniversitelerin ve meslek okullarının temel sorunsallarından biridir. Ancak genel olarak ahlaklı olmanın nasıl öğretilceği, aile ve hatta dini yapılar içinde bile çok açıkça

formüle edilebilen bir konu değildir. Ayrıca çağdaş üniversiteler öncelikle teknik konuların eğitimi ve mesleki bilgi dağarcığının aktarılmasını, uzman yetiştirmede ana ilgi olarak önemsemektedir. Etik konusunu genel olarak müfredatına entegre eden iyi okullarda bile etik eğitimi hep en çok tartışılan konulardan biri olmuştur (Kiss & Euben, 2010).

Birçok mesleki uygulama tartışmaları (Cobb, 1992; Boyer & Mitgang, 1996; Fisher, 2000; Spector, 2001; Saint, 2005; Fox, 2009; Fisher, 2010; Till, 2009) müfredattaki mesleki uygulama dersi kapsamında mesleki etik kodların açıklanmasının meslek pratiğinin çözüm gerektiren karmaşık taleplerini karşılayamadığını göstermektedir.

Jeffrey Chan Kok Hui (2013) bunun dört temel nedeni olduğunu savunur; birinci neden etik kodların işletme hukuku ile ilgili olmasıdır. Oysa tasarımda estetik çirkinlik veya güzellik mimarlık alanı için asıl ilgi ve etik sorun olmalıdır. Zeynep Onur’un (Tanalı’dan naklen, 2014) dediği gibi, “Mimarın etik bir sorumluluğu varsa o da estetik bir kaliteyi yaratma zorunluluğudur. Estetik tavır herhangi bir yaratının temel koşulu, etik ise sanatçının sanatına olan sadakatidir”.

İkincisi ise etik kodların ancak ve ancak inşa edilmişlik, bina bağlamında uygulanabilmesidir. Oysa en temel sorunlardan biri o binanın inşa edilip edilmemesine odaklanabilmektedir. Üçüncüsü kodlar uygulanabilse bile bu kodların müşteri, kullanıcı, genel olarak toplum gibi mimarın öncelik verdiği değerlerin yerini alamaması durumlarının varlığıdır. Dördüncüsü, mimarın mesleki kodlar ile belirlenmeyen sosyal ve estetik sorumluluklarının da olmasıdır.

Zelef ve Yalım’a göre, (2014) etik konusundaki duyarlılığın sadece teorik birtakım bilgilerin ya da

yönetmeliklerin aktarılmasıyla kazandırılmayacağı açıktır. “Doğru davranış” gerçek durumlardaki çelişen değerlerin hangisinin ön planda olduğu ve korunması gerektiği sorunuyla karşılaşıldığında bireyin etik uslamlaması sonucunda yaptığı seçimlerle ortaya çıkar.

Levine, Miller ve Taylor da (2004) etiğin sıkça söylendiği gibi “doğru” ve “yanlış”ın kuramını içerdiğini belirtir. Esasında, mimarlık alanı tasarım ve pratik ile etiğin ilgili olduğu bu iki zıtlığın manevi ve fiziki olarak deneyimlendiği bir alandır. Mimarlık kuramının ve mimari tasarımın estetik kaygılar taşıma, kullanıcının bireysel haklarını gözetme, tarihi, kültürel ve doğal çevreye saygılı olma sorumluluklarının yanı sıra manevi toplum değerlerini ve kamu yararı kuramlarını nasıl ilişkilendirdiği de önemlidir. Eğitim süresince öğrencinin tasarlanan mekanda ve daha genel anlamda mimari projelerde bu mekanların kullanıcılarının etik ve ahlaki değerlerini nasıl yansıtabileceğine ilişkin bilgi ve fikir sahibi olması için aşağıdaki gibi bir çok soru sorulması ve tartışılması gerekir:

Mimari projelerde hangi ahlaki yargılar nasıl yapılabilir?
Mimari tasarımlar ve uygulamalarla mimari etik, sosyal ve politik sorulara nasıl bir açıklama getirilebilir?
Toplumsal kullanıma açık mekanlarda hak sahibi olma bir dizi sorumluluklar kümesini de beraber getirir mi?
Mimaride neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair sorular mimarinin doğası hakkında bilgi verir mi?
Mimarlığın etik, sosyal ve politik düzeylerde işlevi var mıdır? Mimarlar aynı zamanda felsefeci olmak zorunda mıdır?
Felsefe mimarlıktan bir şey öğrenebilir mi?

Derslerde Etik Konular: Illinois Teknoloji Enstitüsü Mesleklerde Etik Çalışmalar Merkezi etik konusunu

öğretme stratejilerini dört bölümde sınıflandırmıştır (Objectives for Teaching Ethics | Center for the Study of Ethics in the Professions; 2015). Bu öğretme stratejilerinin adaptasyonu mimarlık okulları için yarar sağlayabilir. Bu adaptasyona göre şu izlenim elde edilmiştir.

Strateji 1: Etik duyarlılığın artırılması: Özellikle 1. sınıf öğrenciler için düzenli olarak etik sorunları dile getirmek bu stratejinin ana unsurudur. Herhangi bir bağlamda ortaya çıkan etik konuya ilişkin “işte bu bir etik sorundur” diyerek duyarlılık yaratmak. Bu stratejide tartışma yapılmaz.

Strateji 2: Etik konusuna dair bilginin artırılması: 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler için uygulanır. Dönem başında öğrencilere etik kodlar verilir ve küçük tasarımlar, tartışmalar, durum çalışmaları, olumlu olumsuz yönler vurgular yapılması ile öğretilir. Ayrıca tasarım probleminde çok zor etik sorunlar yaratarak öğrencilerin bunları piyasada çalışan mimarlar ile görüşerek çözmeleri önerilir. Böylece kodları ezberlemek yerine gerçek yaşam ve bağlam içinde etik konuları öğrenmeleri olasıdır.

Strateji 3: Etik yargının geliştirilmesi, bilgi arttıkça etik yargılamaya yeterliliği artar. Bu strateji üçüncü sınıf düzeyine uygulanabilir. Bu stratejide Ne yapmalısın ve neden yapmalısın sorusu gerçek yaşamdan bir örnek ile ilişkilendirilerek tartışılır. Rol oynamak da stratejinin bir parçasıdır. Konuya ilişkin araştırma ödevleri ve rapor yazma işleri verilebilir. Sadece durum saptama değil öneri sunan çalışmalar istenir. Gerçek-dünya durumları üzerinden giderek öğrencinin karar ve yargılama mekanizmaları geliştirmesi sağlanabilir.

Strateji 4: Etik irade-gücünün artırılması: elinden geleni yapmak değil çok daha fazlasını yapabilmeye ilişkindir. Baskı altında kaldığında öğrencinin “hayır” diyebilmesini

kolaylaştırmak; baskılara rağmen hayır diyen meslek insanına yapılacak olan kurumsal ve yasal desteklerin neler olduğunu öğretmek; öğrencinin kendi önerilerinin arkasında durmaya özendirmek; böylece hayır dediğinde kolaylıkla destek bulabileceği konusunda eğitmek; öğrenciyi organizasyonların nasıl işlediği konusunda bilinçlendirmek; hafif karşı gelme ile ağır baskı uygulanması arasındaki farkı ayırt edip ona göre davranış geliştirmek çeşitli tartışma ortamları yaratarak mümkün olabilir.

Bu stratejiler tüm derslerde kullanılabilir. Tarih bilinci ve mirası ile ilgili etik bir konu tarih, restorasyon derslerinde; strüktür ile ilgili etik bir konu, hafif bir depremde yıkılan bir bina gibi, yapı ve strüktür derslerinde olduğu gibi.

Tasarım Stüdyosunda Etik Konular: Mimarlık okullarında etik konuların eğitimi tasarım stüdyolarında mı yoksa meslek pratiği derslerinde mi daha yararlı bir biçimde verilebilir sorusunun yanıtı, mimarlık epistemolojisi kapsamında, stüdyolarda yapılan çalışmalarda etik kodların bağlam içinde verilmesinin ideal olduğu yönündedir. Mezuniyet öncesinde öğrencinin etik kodların bütününe seminer şeklinde meslek bilgisi ile entegre etmesi olanağı da sağlanmalıdır.

Fisher’a (2012) göre, tasarım stüdyosu erdemi öğretmek için uzunca bir süredir kullanılmaktadır. Fisher bu kullanımı detaylarına inerek örneklememiştir ancak onun bakış açısına göre, eğitimin çekirdeği olan stüdyolarda mesleki bilgiyi yaratıcı süreçler içinde yaparak öğrenme” temelinde inşa eden öğrenciler, tasarlama eylemi sırasında etik kurallara uygun anlayışları geliştirecekleri durumlarla da karşılaşmaktadırlar. Tasarım problemini çözerken etik sorunların da tasarım ile nasıl çözüleceğini öğrenir.

Mimarlık eğitiminin ana çekirdeği olan tasarım stüdyolarında etik konulara ilişkin bilgi ve deneyimlerin tartışılması ve yaşatılmasını sağlayan ortamlar sağlanmalıdır. Öğrenciler sadece yasa maddelerini ezberleyerek değil konular üzerinden tartışarak değil konular üzerinden tartışarak eğitilmelidir. Örneğin öğrenci, temel tasarım prensiplerine ve estetik kriterlere ters düşecek tasarım kararlarına yönelmemeyi; başkasının tasarımından esinlenme ile kopya arasındaki ayrımı; müşterinin yararına olumlu planlama yaparken bu hak gözetmenin toplum çıkarlarına ters düşmemesi gerektiğini; tasarımın tekil bir iş değil bağlamıyla sosyal, kültürel, ekonomik, estetik pek çok faktörü etkileyebilecek çoklu boyutlu yapıda olduğunu; tarih bilinci ve kültürel birikimin yadsınmaması zorunluluğunu; geleneksel, iklimsel, fiziki ve insani tüm unsurların göz ardı edilmeden tasarım ve yapım sürecine dahil edilmesi gerektiğini öğrenmeli ve daha bir çok gerçek dünya etik problemlerini akademik ortamda farklı boyutlarıyla kavramalıdır. Öğrencilerdeki bu gelişim ancak onların panel, masa kritiği ve jürilerde “vaka”lar ve aktüel olaylar üzerinden bağlam içinde konuyu tartışması ile mümkün olabilir.

Jüri Tartışmalarında Etik Konular: Etik konusu tasarım stüdyosunda olduğu gibi tasarım jürilerinde de jürinin pedagojik taktikler kullanması ile öğrenciye iletilebilir. Örneğin öğretim elemanlarının etik konuya ilişkin birbirlerine soru yöneltip ve/veya jürideki öğrencinin tasarımı üzerinden belli vakaları tartışmaları iyi bir taktiktir. Böylelikle öğrenci öğretim üyelerini rol model olarak alıp duyarlılık geliştirebilir.

İkinci bir taktik farkındalık yaratmak için jüri üyelerinin öğrenciye bir dizi kışkırtıcı soru sorması, örneğin güncel bir konuyu “bu meselede neler oluyor, bu senin tasarımınla nasıl benzeşiyor” gibi jüri tartışmalarına taşınmalarıdır. Öğrenciye iyi veya kötü diye dikte

etmeden sadece konu hakkında düşünmesini sağlamak bu farkındalığı yaratabilir.

Diğer bir taktik öğrencinin faydacılık, ahlak bilimi, adalet veya erdem etiği gibi kendi etik araçlarını inşa etmesini sağlamaktır. Öğrencide bir konuda, örneğin kentin bütün olarak fayda sağlayacağı bir durumdan “öte yandan, o çevredeki sakinlerin şu tür sorunlarına yol açmaz mı bu”, ya da “peki ama ekonomik değer kaybı nedir” gibi çeşitli sorularla bir tereddüt yaratıp örneğin faydacılık, erdem ve ahlak bilimi açısından doğru olduğu halde adalet bakışıyla pek de doğru olmayabilecek farklı sonuçları dile getirmek olasıdır. Bu taktik öğrencinin etik bilgiyi farkında olmadan almasını ve kendi anlayışını kurmasını sağlar.

Dördüncü taktik öğrencide ahlaki hoşgörü geliştirmektir. Jüride tartışmaya arkadaşlarını da alıp farklı görüşlerin yanlış ve doğru tanımlarının farklılaşabileceği gösterilir. Böylelikle algıları ve ele alış biçimleri farklı olsa da birbirlerinin görüşünü anlamak ve doğru yanlış ayrımını daha büyük bir perspektifle test etmek olası olacaktır.

SONUÇ

Bu çalışmada özellikle etik eğitiminde estetiğin önemi vurgulanmıştır. Eğitimde etik konuların yer alması bu konuda okul tarafından belli bir ders açılmasına bağlanmamış, tüm mimarlık okullarında olduğu gibi Kıbrıs’taki okullarda da etik ve yasal konulara ilişkin müfredatta ders olup olmadığı sorgulanmamış, mesleği etiğin tüm derslerde, özellikle tasarım stüdyosunda ve panel jüri gibi tartışma ortamlarında konuşulması, farkındalık, tutarlılık ve sorumluluk için gerekli bulunmuştur. Bu bağlamda Kıbrıs’taki üniversitelerde yerel konuları vurgulayan mimarlar odası, mimarlık okulları, yerel yönetimler işbirliği ile sistematize

edilmiş bir stratejiler bütünü oluşturulması önerilmektedir. Öğrencilerin mesleğe ilişkin “yasal” boyutları belli bir ders veya derslerde öğrenmeleri desteklenmekle birlikte yapacakları tasarımların çağın toplumsal, ekonomik, ekolojik, estetik ruhunu yansıtmaya gereğine ilişkin etik sorumluluk öğretisi tüm müfredatta yayılmalı, ilişkili bazı derslerde ve stüdyolarda daha yoğun biçimde yer almalıdır.

KAYNAKLAR

- Banham, R. (1996) The New Brutalism: Ethic or Aesthetic? London: The Architectural Press.
- Boyer, E. L., & Mitgang, L. D. (1996). Building community: A new future for architectural education and practice. Princeton, NJ: The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Chan, J. K. H. (2013). Teaching ethics in architecture: contexts, issues and strategies. Journal of the NUS Teaching Academy, 3(3), 85-99.
- Cobb, H. N. (1992). Ethics and architecture. In P. Coombe (Ed.), The Harvard Architecture Review 8 (pp. 45-49). New York, NY: Rizzoli.
- Collins, P. (1998). Changing ideals in modern architecture, 1750-1950. Montreal, Que: McGill-Queen’s University Press.
- D’anjou, P. (2011). An Ethics of Freedom for Architectural Design Practice. Journal of Architectural Education, 141-147.
- Dhillon, N., & Saxena, S. (2015). The History of Western Architecture. Chicago: Britannica Educational Publishing.
- Durkheim, E. (1958). Professional ethics and civic morals. Glencoe Ill: Free Press.
- Fisher, S. (2000). How to think about the ethics of architecture. In W.Fox (Ed.), Ethics and the built environment. UK: Routledge. 170-182.
- Fisher, T. (2010). Ethics for architects: 50 dilemmas of professional practice. NY, NY: Princeton Architectural Press.

Fisher, T. (2012). Ethics: A pervasive and often overlooked presence in architectural education. In J. Ockman (Ed.), Architecture school: Three centuries of educating architects in North America (pp. 313-315). Cambridge, MA: The MIT Press.

Foster, N. (2005) 'Building a sustainable future', CNN.com, 16 May, <http://www.cnn.com/2005/WORLD/europe/05/11/foster.visionary/index.html>,
Fox, W. A. (2009). Architecture ethics. In J. K. B. Olsen, S. A. Pedersen & V. F. Hendricks (Eds.), A companion to the philosophy of technology . UK: Wiley-Blackwell. 387-391.

Gardner, H. (2012, September 23). Reinventing ethics. The New York Times.

Giedion, S. (1974) Space, Time and Architecture, 5th ed. Cambridge: Harvard UP.

Gropius, W. (1975) Programme of the Staatliches Bauhaus in Weimar, Programs and Manifestoes on 20th-Century Architecture, ed. Ulrich Conrad, trans, Michael Bullock Cambridge: MIT Press

Harries, K. (1998) The Ethical Function of Architecture. Cambridge, MA: MIT Press.

Heidegger, M. (1957) Building, dwelling, thinking, New York: Harper and Row.

Heidegger, M. (1967). Sein und Zeit. Tübingen: M. Niemeyer.

Heidegger, M. (1971). Poetry, language, thought. New York: Harper & Row.

Jencks, C. (1977) The Language of Post-Modern Architecture. London: Academy Editions.

Le Corbusier, P.J. (1960). Toward A New Architecture, trans. Fredrick Etchells. New York: Praeger.

Lobell, J., Kahn, L. I. (1979). Between silence and light: Spirit in the architecture of Louis I. Kahn. Boulder: Shambhala.

Loos, A., & Opel, A. (1998). Ornament and crime: Selected essays. Riverside, CA: Ariadne Press.
Socialist Web Site. (n.d.). Retrieved from <https://www.wsws.org/en/articles/2000/09/rusk-s23.html>

Objectives for Teaching Ethics | Center For The Study Of Ethics In The Professions. (2015). Retrieved from <http://ethics.iit.edu/teaching/objectives-teaching-ethics>

Pevsner, N. (1968) An Outline of European Architecture Harmondworth: Penguin.

Pieper, A. (1999), Etiğe Giriş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, "Einführung in die Etik" kitabından çevirenler Veysel Atayman, Gönül Sezer,

Ruskin, J. (1989) The Seven Lamps of Architecture. Mineola, NY, Dover.

Saint, A. (2005). Practical wisdom for architects: The uses of ethics. In N. Ray (ed.), Architecture and its ethical dilemmas. London, UK: Taylor & Francis. 7-22.

Scruton, R. (1974) Art and Imagination: A Study in the Philosophy of Mind. London: Methuen.

Spector, T. (2001). The Ethical architect - the dilemma of contemporary practice. New York: Princeton Architectural Press.

Tanalı, Z. (2014). Etik: Değişenin İçindeki Değişmeyenler, Güney Mimarlık, TMMOB Adana Mimarlar Odası, Aralık 2014, Sayı 17. 16-19.

Till, J. (2009). Architecture depends. Cambridge, MA: MIT Press.

Venturi, R. (1977) Complexity and Contradiction in Architecture, 2nd ed. New York: Museum of Modern Art.

Vitruvius, P., & Project Gutenberg. (2006). The ten books on architecture. Salt Lake City: Project Gutenberg Literary Archive Foundation.

Wartofsky, M. (1993). The Politics of Art: The Domination of Style and the Crisis in Contemporary Art, Journal of Aesthetics and Art Criticism. 51. 217-26.

Zelef, H., Yalım Y. N., Mimarlık Eğitiminde Etik, Güney Mimarlık, TMMOB Adana Mimarlar Odası, Aralık 2014, Sayı 17. 31-33

Doç. Dr. Sevinç Kurt
UKÜ Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

skurt@ciu.edu.tr

Makale

MİMARLIK EĞİTİMİ POLİTİKALARI

Ayşe Öztürk

POLİTİKA ve EĞİTİM

Politika'nın tanımında ana çizgilerle şu özellikler bulunur:

... yönetim ile ilgili fikirler ve eylemler bütünü olması;
... güç ve kaynakların toplumda eşit dağılımının kurgulanması;
... yönetim etkinliklerinin amaç, yöntem ve içerik olarak düzenlenmesi (1,2).

Eğitim tanımı,
... öğretme ve öğrenme sürecini;
... genel ya da özel bir konuda bilgi edinmeyi;
... özel bilgiye yetkinliği tanımlanmış bir kurumda ulaşmayı vurgular (1,2).

Bu yaklaşımlardan, bilgi kaynaklarının toplum içinde eşit dağılımının sağlanması ve toplumda özel konularda yetkin kişilerin yetişmesi için yetkin kurumların oluşması doğrultusunda yönetimlerin, eğitim amaçlarını tanımlaması, yöntemlerini saptaması ve içeriklerini belirlemesi, kısaca bir 'eğitim politikası' geliştirmesi zorunluluktur.

KKTC EĞİTİM POLİTİKALARI ve MİMARLIK EĞİTİMİ

Kuzey Kıbrıs'ta yüksek öğrenim ile ilgili yasalara bakıldığında özet olarak şu dizinle karşılaşılabılır (3):

- 18 / 1986 Doğu Akdeniz Üniversitesi Kuruluş Yasası İç Düzeni Yasası
- 12 / 1990 Yüksek Öğrenim ve Dış İlişkiler Dairesi Yasası (34/1994; 77/2007 ve 11/2009 sayılı yasa ile

Education and rights for getting a proper education have been covered by the constitution. Therefore, architectural education is also controlled and assured by the laws. In North Cyprus, the higher education laws already exist. However there is no any national architectural education policy. Therefore, the architectural departments faces with many educational problems. On the other hand, if those of educational problems were examined under the guidance of the existing laws, it will be obviously seen that it is possible to set an architectural education policy and to solve those of educational problems in accordance to that policy. In this article, the higher educational laws in North Cyprus and some of the problems which are faced in architectural education are correlated, and the necessity of establishing an architectural education policy is highlighted.

değiştirilmiş ve birleştirilmiş şekliyle)
 • 2 / 1993 Yüksek Öğrenim Kurumları Kurulu, Görev, Denetleme ve Akreditasyon Yasası (YÖDAK)
 • A.E 579 / 1993 Madde 21 Altında Tüzük Yüksek Öğrenim Kurumları Kurulu, Görev, Denetleme ve Akreditasyon Yasası
 • 65 / 2005 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Öğrenim Yasası (21/2008 ve 40/2009 sayılı Değişiklik Yasasıyla değiştirilmiş ve birleştirilmiş şekliyle)
 • 29 / 2009 65/2005 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Öğrenim Yasası tahtında faaliyet gösteren Yüksek Öğrenim Kurumlarında lişiği Kesilenlere Öğrenimlerine Devam Edebilme Hakkı Verilmesine İlişkin (geçici kurallar) Yasası

Yasalarda, genel kapsam olarak yüksek öğrenimin amaç, işleyiş ve denetlenmesi ile ilgili ilkeler belirtilmektedir. Yasaların yanısıra yapılan literatür taramasında mimarlık-eğitim-program ve strateji yaklaşımı açısından bir ‘mimarlık politikası’na ulaşamamıştır. Bu durum, ya ulusal ölçekte bir ‘mimarlık politikası’nın olmayışındandır; ya da bir zamanlar olması düşünülen mimarlık politikası o kadar atıl kalmıştır ki sonuçta kendisine ulaşamamıştır.

Ancak, Eğitim Kurultayı’nın amaçlarından birinin ‘mimarlık eğitimi politikaları’ çerçevesinde mimarlık eğitimi sorunlarını irdelemek ve farkındalık yaratmak olduğu düşünülürse, gerçek eğitim hayatında karşılaşılan sorunların bazılarının mevcut yasalarla ilişkilendirilmesi yararlı olacaktır.

Kuzey Kıbrıs’ta Mimarlık Eğitimi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlardan Bazılarının Mevcut Yasalar Doğrultusunda İrdelenmesi

1.Mimarlık Eğitimi Amaç ve Hedef Sorunu

İlgili yasada yüksek öğrenimin amaçlarından biri “ilgi ve yetenekleri ölçüsünde, ülke kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin beceri, davranış ve genel kültürüne ve etik değerlerine sahip yurttaşlar yetiştirmek” olarak belirtilmektedir (65 / 2005).

Bu doğrultuda, mimarlık eğitiminde ‘mimarlık bilgi, beceri, kültür ve etik değerlerine sahip’ sadece yerel yurttaşlar değil aynı zamanda dünya yurttaşı yetiştirmek amacı da yatar.

Ancak, eğitim kurumlarında bazen ‘öğrenci-müşteri-memnuniyet’ anlayışının ağır basması amaç dışında uygulamalara yol açmaktadır. Örneğin, Mimari Projede 14 haftada başarıya ulaşamamış öğrencinin 5 haftada başarılı olmasını bekleyen Yaz Okulu uygulamaları. Mimarlık bölüm kurullarının özellikle vurgulaması ve mimari projede yaz okulu açılmaması önerisine rağmen üniversite yönetiminin bunu göz ardı etmesi. Bu durum, mimarlık eğitiminin amaç ve hedefi ile kurum amaç ve hedefinin ortak paydada buluşmadığının göstergesidir.

2.Mimarlık Eğitiminde Öğrenci - Öğretim Elemanı - Mekan ve Donanımlar Oranı Sorunu

İlgili yasada, YÖDAK’ın görevleri arasında, “öğrenci kayıt ve kabul koşullarını belirleyen tüzükleri hazırlayıp (...) onaya sunmak (...) tüzüklerin uygulanmasını izlemek ve denetlemek” “(...) bina, araç-gereç ve benzeri olanakları ve öğrenci sayılarını (...) dikkate alarak, (...) yükseköğretim kurumlarının öğretim üyesi ve öğretim elemanı kadrolarını dengeli bir oranda sağladığını denetlemek”

“yükseköğretim kurumlarının (...) kabul edebileceği öğrenci sayıları ile ilgili önerilerini her yıl inceleyerek uygunluğunu tespit etmek” sayılmaktadır (65 / 2005).

Bu doğrultuda, mimarlık eğitimi veren kurumlardaki eğitim mekanı, donanımı yetişmiş öğretim elemanı ve yardımcı öğretim elemanı, hatta öğrenci işlerindeki idari personel sayısına kadar ayrıntılandırılacak mevcut imkanları ile öğrenci sayısı arasındaki oran karşılaştırıldığında mevcut durumun standartların çok altında kaldığı görülür. Öğretim elemanı öğrenci oranları irdelendiğinde eğitim amaç ve hedefleri ortak olan kurumlarda bu oranın 3,5 ~ 4 öğrenciye 1 öğretim elemanı olduğu görülür. Bu durum iyimser hali ile bir çok kurumda 20 ~ 30 öğrenciye 1 öğretim elemanı düzeyindedir. Sonuçta da eğitimin kalitesi düşecektir. Örneğin, öğrenci kontenjanlarının artırılmasına rağmen öğretim elemanı mevcudunun artırılmaması; temel mimarlık derslerindeki uygulamaların araştırma görevlisine bırakılmasının istenmesi. Oysa teoride anlatılan bilginin uygulamada doğru yapıldığını yetişmiş öğretim elemanı denetlemelidir -ki hem öğrenci doğru yönlensin hem de yeni mezun araştırma görevlisi öğretim elemanı olarak yetiştirilmiş olsun. Yine donanımlar açısından stüdyo mekanı yetersizliği, çizim masası ve oturmak için tabure yokluğu; 20 kişilik stüdyoya 30 kişi sığdırma çabası üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

3. Yatay ve Dikey Geçişle Mimarlık Bölümüne Gelen Öğrenciler Sorunu

Yatay geçişlerle ilgili olarak yasa, “(...) yıl sonu sınavlarını başarı ile tamamlayamamış öğrencilerin diğer bir yükseköğretim kurumuna yatay geçişlerinde ancak başarılı oldukları derslerin kredilerini aktarabilirler” demektedir (A.E 579 / 1993).

Ayrıca önlisans programlarından dikey geçişle gelen öğrenciler için yasa, “(...) her dersten aldığı yarıyıl sonu başarı notlarının ağırlıklı ortalamasının tam yüz (100) alınmak şartıyla en az yetmiş (70) olması veya diğer değerlendirme sistemlerinde bu esasa eşdeğerlik aranır” şartı koşmaktadır (A.E 579 / 1993).

Bu yasa maddelerinden çıkarılacak sonuç, yatay / dikey geçişlerde kabul edilecek en az başarı notu 70 ya da eşdeğeri olmalıdır. Mevcut uygulamaya bakıldığında ise, özellikle başarı durumu düşük öğrencilerin bir kurumdan diğerine geçiş yaptığı, bu geçişlerde bazen belirtilen notun altındaki derslerin de muafiyet kapsamına alınabildiği görülmektedir. Yine dikey geçişle gelen öğrencilerin her bir ders için pazarlık ve mimarlık eğitimi programı ile ilgisi olmayacak dersleri bile muafiyet kapsamına aldırma çabası içinde olduğu sıkça görülen bir durumdur.

Ayrıca belirli bir kontenjan ve sınırlama sayısı olmayan bu geçişler normal sınıf içindeki öğrenci yapısını değiştirmekte; düzenli gitmesi gereken sınıflar hep düzensiz öğrencilerin hakimiyetinde olmaktadır.

4.Mimarlık Eğitiminde Kalite Düşüşü Sorunu

İlgili yasa, YÖDAK’ın aynı zamanda kalite güvence ajansı olarak, “yükseköğretim kurumlarını, dış kalite güvence ajansı olarak Avrupa kalite denetimi standardında etkili biçimde denetlemek” ve “yükseköğretim kurumlarını, hem kurumsal hem de program bazında düzenli olarak denetlemek” görev ve yetkisinin olduğunu vurgulamaktadır (65 / 2005).

Bu karar, mimarlık eğitimi programlarının asgari ortak içerikde buluşması zorunluluğunu doğurur. Oysa yetişmiş ve branşlaşmış

öğretim elemanı eksikliği olması, kadro artırma çabasının bulunmaması bazı derslerin ya branş dışı elemanlar tarafından verilmesine ya da programdan tamamen kaldırılmasına neden olmaktadır. Bu durumda ayrı kurumlardan mezun olan yeni mimarların bilgi düzeyinin farklı olması kaçınılmazdır. Mimarlık eğitimi sorunu gibi görünen bu bilgi farklılığı ve eksikliği aslında mimarlık uygulamalarındaki kalite sorununun da başlangıcıdır.

Uygulamadaki bu durumdan tersine bir bakışla yasa irdelendiğinde ise, başarısız ve ilişigi kesilmiş kişilerin öğrenimlerine devam edebilme hakkı ile ilgili yasa maddesi olmasına rağmen, normal eğitim alan öğrencinin doğal hakkı olan kaliteli eğitim ile ilgili bir zorunluluk maddesinin olmaması da düşündürücüdür (29 / 2009).

5.Mimarlık Eğitimi - Mimarlık Mesleği - Mimar Ünvanı Algılama Sorunu

Daha önce yüksek öğrenimin amaçlarından birinin “ilgi ve yetenekleri ölçüsünde, ülke kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin beceri, davranış ve genel kültürüne ve etik değerlerine sahip yurttaşlar yetiştirmek” olduğu ilgili yasa ile vurgulanmıştı (65 / 2005).

Burada “mimarlığın etik değerleri”ne dikkat çekilmek istenmektedir. Etik değerler yalnızca mimarlık eğitimi alırken oluşmaz. Bu toplumsal bir algının süregelen uzantısıdır. Toplumsal bir algı oluşturulmadığı için mimarlık okumaya gelen öğrencilerin bazılarında kısa yoldan diploma alıp, ne iş olursa yapıp ama ne olursa olsun para kazanma düşüncesinin hakim olduğu gözlenmektedir. Bu özellikle bir meslek yüksek okulu okumuş hatta meslek lisesi bitirmiş öğrencilerde sıklıkla görülen bir durumdur. Daha önce aldıkları eğitimle mimarlığa hak kazanmışlar; geriye bir tamamlama

programına gelip sadece eksik olan diplomayı almak kalmış gibi mimarlık eğitimine bakmaktadırlar. Oysa mimar olabilmenin gerekleri ve yükümlülüğünün ne olduğu bilinci toplumsal düzeyde oluşturulsa, ne bu kanaatteki öğrenciler ne de onlara bu kanaati kazandıran diğer eğitim kurumları, mimarlık alanındaki işleri öğrenme süreci ile mimarlık eğitimi sürecini birbirine karıştırmaz.

MİMARLIK ve MİMARLIK EĞİTİMİ POLİTİKASI

Mimarlık, genel anlamı ile ‘bina tasarlama’ ve yapma sanatı olarak tanımlanabilir. Ancak bu yalın tanım gerçekte çok karmaşık, bağımlı ve ilişkili bir süreçler bütünüdür içinde saklar.

Her süreç temel anlamı ile üç ana parçadan oluşur: sürecin girdileri, eylemler dizini ve sürecin çıktıları. Süreç için en temel girdi insan, amacı ve hedefidir. Diğer bilgi, teknik, teknoloji, finans vb kaynaklar hep bu amaç ve hedef doğrultusunda sürecin eylemler dizininde değerlendirilir ve kullanılır. Çıktı ise amaç doğrultusunda hedefe ne kadar yaklaşıldığının göstergesidir.

Mimarlığın paydaşları olan mimarlar, mimarlık meslek odası, mimarlık eğitim kurumları, mühendisler, yapı ürünü üreticileri, bina kullanıcıları, yatırımcılar, müteahhitler, yapı üretimini denetleyiciler, ile tüm bu paydaşlar arasındaki ilişkileri düzenleyen ve sınırları belirleyen yerel yöneticiler ve yasa koyucular mimarlık sürecinin insan girdisidir. Her bir grubun kendi amaç ve hedefi bulunmaktadır. Burada önemli olan, eylemler dizinindeki bütünlüğü ve sonuçta elde edilen çıktının niteliğinin istenen düzeye ulaşmasını sağlayacak ortak amaç ve hedeflerin olmasıdır. Eğer sonuçta iyi bir çıktı elde edilmek isteniyorsa başta nitelikli insan

kaynağı ve doğru verilere dayanan amaç ve hedefler olmalıdır.

Sürecin önemli paydaşı mimarın ilk amaç ve hedefi, ‘tekil olarak kullanıcısının gereksinmelerini karşılayan ama bunun yanında toplumsal gelişime katkıda bulunan tasarımlar yapabilen; tasarımını sanat ile yorumlayabilen; gereksinim duyduğu bilgi ve becerilerle donanmış bir mimar olmak’ olmalıdır. Bu doğrultuda da ‘iyi bir mimarlık eğitimi’ almalıdır, almak hakkıdır. Burada göreceli anlam içeren ‘iyi’, kendigelen ve kişiye özgü bir tanım olmaktan çok doğru verilere dayanan bir eğitim stratejisini belirleyen bir olguyu vurgulamaktadır.

Bu yaklaşımla, yönetimlerin, mimarlık kaynaklarının toplum içinde eşit dağılımının sağlanması ve toplumda yetkin mimarların yetişmesi için yetkin mimarlık eğitim kurumlarının eğitim amaçlarını tanımlaması, yöntemlerini saptaması ve içeriklerini belirlemesi, kısaca bir ‘mimarlık eğitim politikası’ geliştirmesi bir zorunluluktur.

Mimarlık ve eğitim politikası konusunda bir örneği biraz irdelemek konunun önemini vurgulamak açısından yararlı olacaktır.

“Pratik, dayanıklı, güzel. Mimarlık bu değerlerden yola çıkarak kültürü yaratır. Toplumun değişik dönemlerde değer verdiği nitelikler yapılı çevreye de yansır. Günümüzün değerleri yarın görünür hale gelecektir. Mimarlık bunun için çok önemli ve ilginçtir.

Hükümet, mimarlık politikasında, mimarlığın gelişimi doğrultusunda kamu kurumları tarafından gerçekleştirilecek eylemler için hedefler belirlemektedir. Politika, programa ilişkin ana noktaların yanı sıra, belirli bir takım eylemlerin gerçekleştirilmesi için somut öneriler de içeriyor. (...) Öncelikle, Anayasa’da öngörüldüğü şekilde, iyi bir çevrenin

koşullarını yaratmak ve yurttaşların bu alandaki haklarını korumak istiyoruz. Buna göre mimarlığı ve yapılı çevreyi daha iyi tanımak ve bunları etkileme çarelerine sahip olmaya ihtiyacımız var. (...)

Mimarlık Politikası Programı yalnızca yasanın altını çizmekle kalmamakta, yurttaşların çevreleri üzerinde sorumluluk almaları gereğini de vurgulamaktadır. Bunun için, mimarlık ve iletişim eğitimi geliştirmeyi arzu ediyoruz.

Politikanın diğer önemli hedefleri:

- (...)
- (...)
- Mimarlık meslek eğitimi ve araştırma-geliştirme çalışmaları yoluyla yenilikleri teşvik etmek
- (...)

Finlandiya, uluslararası ortamda kabul gören çok sayıda mimarı ile tanınmaktadır. Bu nedenle mimarlık politikasının, ünlü büyük mimarımız Alvar Aalto’nun 100. Doğum yıldönümünü kutladığımız bugünlerde onaylanmış olmasından dolayı olağanüstü bir mutluluk duyuyoruz.” “Başbakan Paavo Lipponen”(4)

Alıntıda belirtilen Mimarlık Politikası Programının içeriğinde, yürütmeye konulacak konular,

- mimarlık politikasının amacı,
- model olarak kamu inşaatları,
- yönlendirme ve denetim,
- kültür ve eğitim-öğretim,
- mimarlık ve inşaat kalitesi,
- mimarlık bilincini artırmak, ve
- mimarlık politikasının yürütülmesi

ana başlıkları altında toplanarak yönetimce alınmış kararlar ile ayrıntılı olarak ilişkilendirilmektedir (4).

Kültür ve eğitim-öğretim ana başlığın altında ise,

- mimari mirasın, ulusal bir

strateji ile saptanacağı bu konuda Eğitim Bakanlığı ve ilgili idarelerin görevlendirildiği;

- kültürel ve sanatsal yaşamın bir parçası olarak mimarlığa sahip çıkılması gerekliliği ve bu konuda Eğitim Bakanlığının yükümlü olduğu;
- temel kültürel eğitim çerçevesinde mimarlık bilincinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekliliği, bu konuda Eğitim Bakanlığı ve Öğretim Genel Müdürlüğü’nün görevlendirildiği;
- mimarlıkta mesleki eğitim altbaşlığında ise, yetiştirilecek mimarların sahip olması gereken bilgi ve becerileri bulundukları çevreden soyutlamadan onlara kazandırmanın gerekliliği; “üstün mesleki becerilerin” güvence altına alınması zorunluluğu ve bu doğrultuda yönetimin olanaklar sağlama yükümlülüğünün olduğu;
- araştırma ve mimarlık kapsamında ulusal bir strateji geliştirilmesi ve bu kanoda Finlandiya Akademisi’nin çalışmalar yapacağı vurgulanmaktadır (4).

Görüldüğü gibi tüm ülke genelinde yarar sağlayıcı, paylaşımcı ve güvence veren bir politika benimsemek ve uygulamaya koymak, o ülkenin alt birimlerine de dinamizm getirecektir. Böylece amaçlanan hedeflere ulaşan ya da çok yaklaşan bir kalkınma süreci çıktısı elde edilecektir. Bu aynı zamanda küresel anlamda o ülkenin mimarlık ve eğitim konumunu sağlamlaştıracak ve güvenilirliğini artıracaktır.

SONUÇ

Kuzey Kıbrıs’ta ‘mimarlık eğitimi’ sancılar içindedir. Yasalarla çerçevelenmiş tanımların ışığında ayrıntılandırılmış bir mimarlık politikası ve buna bağlı olarak da ‘mimarlık eğitimi’ politikasının oluşturulması, yüksek eğitim kurumları tarafından benimsenmesinin sağlanması, yine bu kurumlarca uygulamaya konulmasının zorunlu hale getirilmesi ve

denetlenmesi gerekmektedir. Tabii ki belirlenen politikanın sadece yüksek öğrenim kurumlarına atfedilmesi beklenemez. Öncelikle mimarların, mimarlık meslek odasının ve sonra da toplumun değişik kesitlerindeki yönetici, profesyonel ya da kullanıcı konumundaki kişilerin bu politikayı algılaması, benimsemesi ve gelişimine katkıda bulunması sağlanmalıdır –ki eğitim kurumları da bu yaygın ağın önemli paydaşı olarak kendine düşen görevi yerine getirmede bir zorunluluk hissetsin.

KAYNAKÇA

1.Cambridge Dictionary Online
http://dictionary.cambridge.org/ ; 20 Ekim 2015.

2.Türk Dil Kurumu
http://www.tdk.gov.tr/ ; 20 Ekim 2015.

3.KKTC Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Mevzuatı / Yasalar; Tüzükler
4.http://www.mebnet.net/; 20 Ekim 2015.

•18 / 1986 Doğu Akdeniz Üniversitesi Kuruluş Yasası İç Düzeni Yasası

•12 / 1990 Yüksek Öğrenim ve Dış İlişkiler Dairesi Yasası
(34/1994; 77/2007 ve 11/2009 sayılı yasa ile değiştirilmiş ve birleştirilmiş şekliyle)

•2 / 1993 Yüksek Öğrenim Kurumları Kuruluş, Görev, Denetleme ve Akreditasyon Yasası (YÖDAK)

•A.E 579 / 1993 Madde 21 Altında Tüzük

Yüksek Öğrenim Kurumları Kuruluş, Görev, Denetleme ve Akreditasyon Yasası

•65 / 2005 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Öğrenim Yasası
(21/2008 ve 40/2009 sayılı Değişiklik Yasasıyla değiştirilmiş ve birleştirilmiş şekliyle)
•29 / 2009 65/2005 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Öğrenim Yasası tahtında faaliyet gösteren Yüksek Öğrenim Kurumlarında İlişği Kesilenlere Öğrenimlerine Devam

Edebilme Hakkı
Verilmesine İlişkin (geçici kurallar) Yasası

5. LIPPONEN, PAAVO. “Finlandiya Mimarlık Politikası”. Çev.: Tuğçe Selin Tağmat. Yapı, sayı:224, s.49-50, Temmuz 2000.
http://archinfo.fi/wp-content/uploads/2014/02/TURKKI-teksti.pdf

Yard. Doç. Dr. Ayşe Öztürk
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

aozturk@ciu.edu.tr

Venedik Bienali 2016

**Hangi Cephelerin
Mimarlığı?**

Emre Akbil

2016 Venice Biennial curated by Alejandro Aravena aims to explore architecture as an innovative force that can operate in hostile conditions. The hostility is mainly defined as lack of resources, technologies or policies that influence delivery of quality of life through architectural production. Thus the exhibition focuses on those practices, projects and collectives who face different battles of architecture while delivering quality architecture. "Reporting from the Front" the heading of the 15th International Architecture Exhibition, invites an agglomeration of strategies and tactics that aim to discover ways for dealing with the different battles that architects face when working for/with undeserved societies and geographies. The agglomeration of strategies embodies the contradictions embodied throughout architectural practices embedded within urbanization as a condition of reproduction of the conditions of the battles it promises to face and act against. Proceeding from where the art biennial left, which was epitomized with "All the World's Futures", Biennial of Architecture takes off from the perspective of historical materialism where society is encouraged to engage with processes of writing its own history and projects itself into the heart of what Walter Benjamin calls "progress", the storm reducing history into a singularity. The battles as Aravena names them reveal a duality in social architecture which on one hand provides new forms through which society may find its own power to build its institutions and on the other hand some strategies seem to contribute to an increased and sustained inequality while providing quality.

"Yüzü geçmişe dönmüştür [...] Cennetten bir fırtına esmektedir; meleğin kanatları öyle bir şiddetle fırtınaya kapılmıştır ki onları kapatamaz. Bu fırtına onu karşı konulamaz biçimde sırtını dönmüş olduğu geleceğe taşırken önündeki enkaz da gökyüzüne kadar uzanmaktadır. Bu fırtına ilerleme dediğimiz şeydir." Walter Benjamin*

Walter Benjamin'in "Tarih Kavramı Üzerine Tezler" yazısının 9. maddesi Paul Klee'nin resmine adanmıştır (1). Paul Klee'nin Angelus Novus resmi (Figür 1) Benjamin için insanlığın tarih ile kurduğu tekinsiz ilişkiyi betimleyen bir araçtır. Melek fırtına içinde sürüklenirken dahi geçmişin molozlarından gözünü ayıramaz. Tarihsellik içinde ilerleyiş karşı konulamaz bir fırtına biçiminde sürerken onu taşımakta olduğu geleceğe karşı kayıtsız gözleri umutla geçmişe odaklanmıştır. Fırtınasız bir günde melek tarihin molozlarına kendini adayacak ve kendine orada, geçmişte, bir ev bile kurabilecektir. Tarihsel materyalistin kendine biçtiği görev tıpkı tarih meleği gibi tutarsız ve parçalı bir geçmişe bir yapıya dönüştürmektir. Tarihselliği çizgisel bir ilerleyiş olarak kuran despotik zamanın karşısına materyalist bir alternatif konumlandırmak

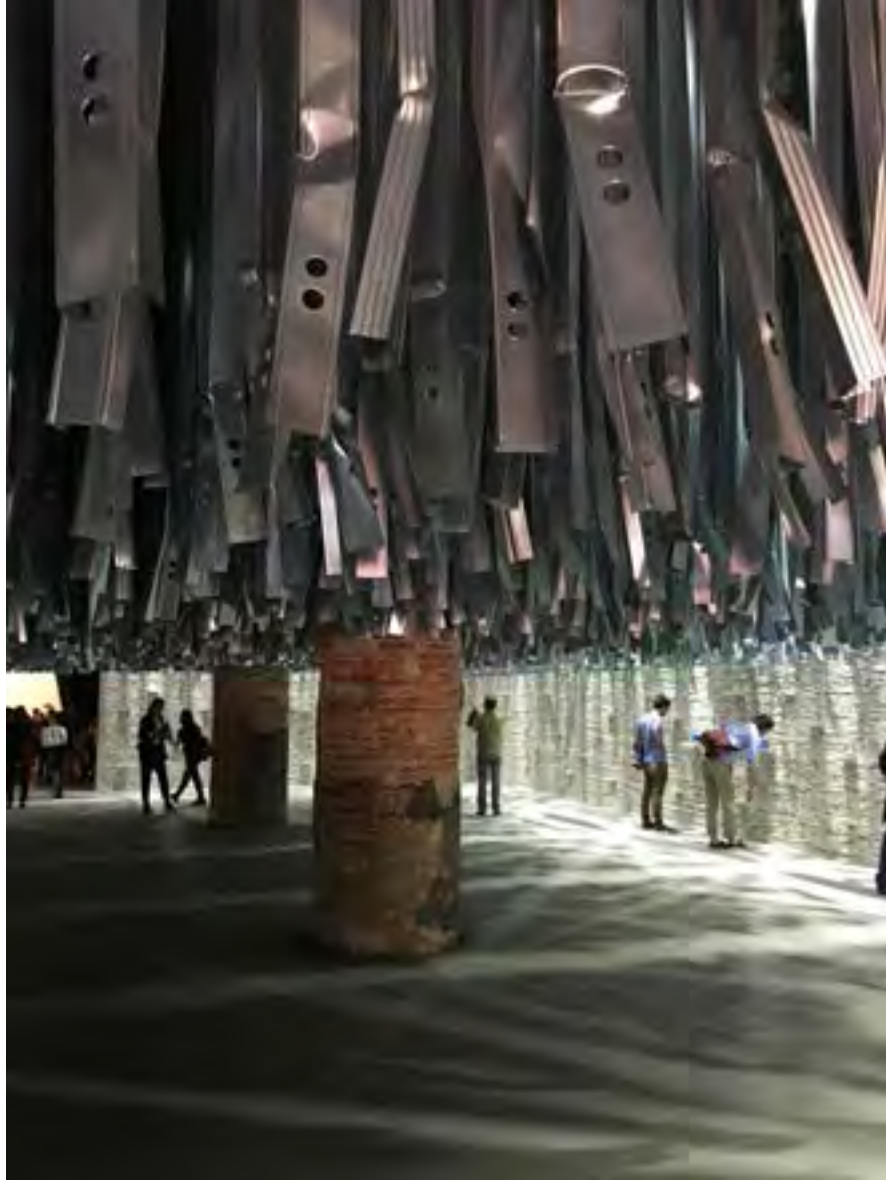
Figür 1. Angelus Novus, Paul Klee, 1920

Paul Klee [Public domain], via Wikimedia Commons

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/aa/Paul_Klee_-_Angelus_Novus_-_1920.jpg

Benjamin'in tarihsel materyalizm projesiydi. Benjamin için kendi zamansallığını aksettiren Angelus Novus imgesi aynı zamanda 56. Venedik Sanat Bienali'nin küratörü Okwui Enwezor tarafından seçilmiş semboldü (2). Sanat Bienalinin başlığı "Dünya'nın Bütün Gelecekleri" içinde bulunduğumuz tekdüze ilerleyişe ve Fukuyama'nın "tarihin sonu" algısına karşı bir tutum sergiliyordu.

Enwezor'un kurguladığı sanat bienalinden geriye kalan atıkların, alçıpanellerin ve alüminyum desteklerin, Aravena'nın mimarlık bienalinde yeniden kullandığı giriş mekanları ilk bakışta sürdürülebilirlik paradigmasının uzantısı olarak okunabilir. Ve fakat başka bir bakış açısı ile Aravena bir yandan mimarlık bienalini kurgularken 56. sanat bienalinin geride bıraktığı molozları derleyen toparlayan bir "tarih meleği" gibi davranmıyor mu? (Figür 2-4). Dahası bu dingin mekânsal dizinin ardında bizi, mimarlığın müritlerini, bekleyen bir fırtına da var.

Figür 2. Venedik Mimarlık Bienali Sergisi, Giriş Mekanı, Arsenale Bölümü, Venedik 2016
(fotoğraf, etika: Emre Akbil ve Esra Can)

Figür 3. Venedik Mimarlık Bienali Sergisi, Giriş Mekanından Detay, Arsenale Bölümü, Venedik, 2016
(fotoğraf, etika: Emre Akbil ve Esra Can)

Benjamin için fırtına, yani ilerleme, faşizmin ilerleyişiydi. Düşünceleri, eylemleri ve yazıları bu ilerlemeye karşı direnişin imkanlarını aramak üzerineydi. Kanatları bu ilerleyiş içinde Benjamin'i oradan oraya sürükledi. Bugün mimarlığın tarih meleği de finans kapitalin girdabına kapılmış durumda. Konut, inşaat ve emlak sektörünü finanse eden kreditorler 2008 yılında küresel ekonomik krizi tetikleyerek yeni borçlandırma alanları aramaya koyulmuşlardı. Mülksüzleştirme yolu ile borçlandırma pratiklerine daha çok itilen toplumlar özellikle Yunanistan, Portekiz, İspanya ve İrlanda gibi ülkelere dayatılan tasarruf önlemleri sonrası kent direnişlerine başlamıştı. Kent direnişleri içinden mimarlık disiplini içine sızan özeleştirici öğeleri, ilk bakışta bienal içinde kendini gösteriyor.

Bienalin umut verici çağrısının büyük bir ihtimal ile erişemeyeceği, müşteri siparişlerini yetiştirmeye çalışırken projeler ve binalar dünyasında boğulan mimarlar ise toplumsal dinamiklerden koparılmış bir zanaatın muhafazakar bekçiliğini sürdürmeye devam ediyorlar. Bu mimarların

gündelik hayatlarının bir parçası olarak ürettiği kentsel-yığın (Rem Koolhaas'ın deyimi ile Junkspace) ise giderek büyüyen bir enkaz gibi hepimizi yutmak üzere. Kentsel dönüşüm pratikleri Rio'dan İstanbul'a, Şangay'dan Mumbai'ye küresel ölçekte şehir yoksunu kitleler yaratırken, şehirlerin yerini spekülasyon amaçlı yatırımlardan oluşan vasat bina yığınları alıyor. Kentsel-yığın mimarlığı, gerek iktisadi verimliliği artıran bir disiplin olarak gerekse yeni temsiliyet biçimleri yaratan bir pratik olarak sermayenin ayrıcalıklı hizmet sektörü olma arzusundan ödün vermiyor. Diğer yandan mimari hizmetin ayrıcalıklı koşullarının dışında kalan alanlarda, nitelsiz işgücü, düşük maliyetler ve teknolojiye erişim imkanları gibi sınırlamalar kentleşmenin biçimini büyük ölçüde belirliyor (Dünya genelinde kentleşmenin yalnızca %6'sı mimari hizmetler kapsamındadır (3). Sınırlı olanaklar ile birlikte kayıtsızlık, politika yoksunluğu ve yasal düzenlemedeki yetersizlikler de eklenince eşitsizliği, toplumsal ayrılmaları, göçleri, suçu, kirliliği tetikleyen bina yığınları kent çeperlerine eklenmeye devam ediyor (4). İşsizlik oranı en

yüksek olan meslek gruplarından biri olmasına karşın mimarlığın çözmesi öngörülen yapısal problemlerin sadece %6 kadarını çözme niyetinde olması önemli bir çelişki değil midir? İlk bakışta öyle görülebilir ancak mimarlığın etki alanını belirleyen yalnızca kendisi değildir. Sermayeyi soğurma kapasitesi sınırlı olan çeperdeki kentleşme alanları ucuz işgücü stoku olarak yeniden üretilen sermayenin hammaddesi olarak görev üstleniyor. 19. Yüzyıldan aldığı dersler sonucu devletler ve sermaye kendi başının çaresine bakan kentleşmeyi özendirmişlerdir (5). Peki bütün bu fırtınanın içinde mimarlık hizmetini zor koşullarda, sınırlı olanaklar içinde ve aciliyet arz eden hassas koşullarda kaliteli bir biçimde sunmak mümkün mü?

Figür 4. Venedik Mimarlık Bienali Sergisi, Giriş Mekanı, Giardini Bölümü, Venedik 2016
(fotoğraf, etika: Emre Akbil ve Esra Can)

Figür 5. 15. Venedik Mimarlık Bienali İmgesi, Maria Reiche, Peru'da Nazca çizgilerini araştırırken

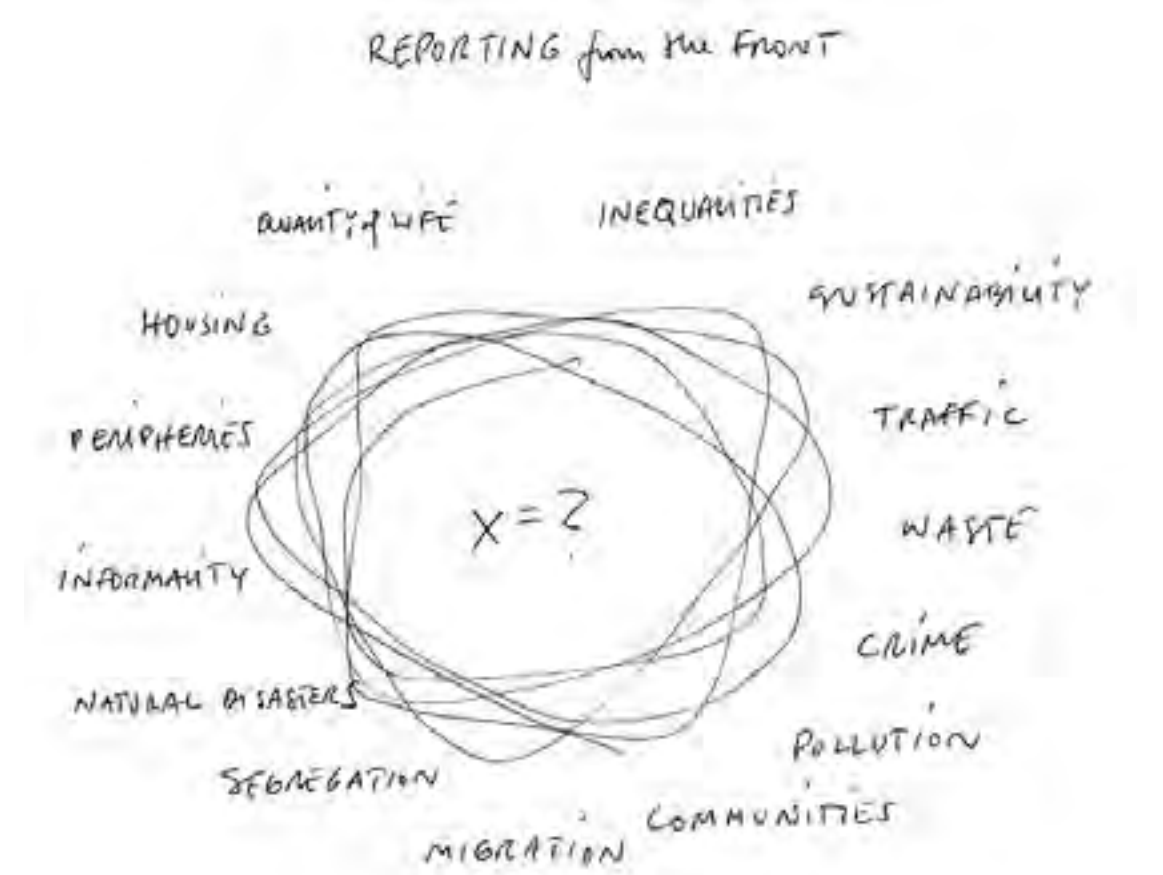
Fotoğraf: Bruce Chatwin,
(http://images.adsttc.com/media/images/56cd/b981/e58e/ce8f/8100/042d/large_jpg/A5-ufficiostampa2.jpg?1456322929)

15. Venedik Mimarlık Bienali Sergisi için küratör Alejandro Aravena'nın "Cepheden Bildirmek" (Reporting From the Front) başlığı bizi bu sorunun ve fırtınaların merkezine taşıyor. Olanaksızlık yaratıcılığın ve toplumsal dayanışmanın aracısı olarak kutlanıyor (6). Bruce Chatwin 'in objektifinden baktığımız arkeolog Maria Reiche, Peru'da Nazca çizgilerini araştırırken tam da böyle bir eylem içinde (Figür 5). Bu fotoğrafta Maria Reiche geniş düzlüklere yayılmış kırılğan çizgilerin imgesel bütünlüğünü kavramak ve anlam dünyasını bir araya getirebilmek için yaya olarak taşıdığı merdiven üzerinden gözlem yapmaktadır. Küratörün görsel olarak

seçtiği bu fotoğraf ile tarihsel materyalizmin eleştirel projesinden sıyrılarak (ki bu sanat bienali ve sanata dair içkin bir eleştiri olarak da okunabilir) mimarlığın içkin maddesel eyleminde aktif bir dünya yurttaşlığı ağını imlemenin yolunu açılmış oluyor. Yüzünü geçmişe dönmüş ve fırtınaya kapılmış Benjamin'in tarihin molozlarını bir karşı-iktidar eylemine dönüştürme çabası mimarlığın dolaysız eylem pratiği içinde yeni bir çabanın inşasına giriyor. Aravena fırtınanın dinmesini bekleyen tarih meleğinin aksine kendi fırtınasını yaratıyor ve bu fırtına mimarlığın savaştığı cepheleri farklı boyutları ile incelemenin olanaklarını sunuyor (Figür 6).

Aravena'nın eskizi finansal sermayenin girdabı içinden türeyen alternatif bir karşı-fırtınanın izini sürüyor. Eskizin ortasındaki soru işareti ise bu fırtınanın çökmesini engelleyen bir destek görevi görüyor: Hangi cephelerin mimarlığı?

Biennale Architettura 2016

Schema delle tematiche per affrontare le battaglie alla Biennale Architettura 2016.
Scheme of issues to address the battles for the Biennale Architettura 2016.

Figure 6. Bienalin Savaşlarına Dair Konuların Şeması:
Yaşam Kalitesi, Eşitsizlik, Konut, Sürdürülebilirlik, Çeperler, Ulaşım, Enformalite, Atık, Doğal Afetler, Kirlilik, Ayırışma, Topluluklar, Göç.
(15. Venedik Mimarlık Bienali Küratörü Alejandro Aravena'nın eskizi, Bienal Broşüründen)

Hangi Cepheler?

Cepheler bir karşılaşmanın, karşı koymanın ve bir alan üzerinde yürütülen savaşın değişken sınırlarının ifadesidir. Mimarlığın yürüttüğü savaşlar nelerdir? Hangi cephelerde savaşıyoruz ve bu savaşları kazanmak için ne gibi araçlarımız var?

Küresel Kuzeyin Küresel Güney üzerindeki tahakkümünü bir nebze kıran ve Afrika, Asya ve Güney Amerika gibi coğrafyaların mimarlık üretimi ve söylemleri içinde kendine yer bulduğu bienal zor koşullarda üretilen iyi mimarlığın irili ufaklı zaf-erlerini topluca gözler önüne sermeyi amaçlıyor. Aravena'nın küratöryal seçiminde etkin bir veri olarak sunulmuş "olanaksızlıklar ve yetersizliklere kaşı yaratıcı çözüm arayışları" tam da sermayenin mimarlık gibi yaratıcı işgücünü mobilize etmek için kullandığı dil ile örtüşüyor. Finansal sermayenin kentleşme pratiklerini hem genişlettiği hem de daha verimli ve daha etkin olarak örgütlediği eşik atlama anları, ki bunlar kriz anları ile örtüşüyor, mimarlık ve diğer yaratıcı tasarım disiplinlerinin ilk önce kendi pratiklerini daha sonra ise sermayenin yeniden üreme biçimini dönüştürdüğü süreçlere tekabül ediyor. Sermaye'nin çok da örtük olmayan kısıtlıklar ile baş etme yöntemleri finansal kentleşmenin çeperlerinden merkeze aktarılan kaynaklar ile azınlıklar için bolluk yaratma stratejilerinin başında geliyor. **Mimarlığın cepheleri sermayenin her gün yeniden doğduğu, kendi üretkenliğini keşfettiği bir oyun alanına dönüşüyor kimi zaman.** Burada üç farklı cephenin mimarlığını sunuyoruz ve belki de günün sonunda her biri bu oyun alanının parçası olacak. Daha sonra ise Aravena'nın küratöryal arenasından ayrılıp Venedik'in diğer bir ucunda sergilenen Kıbrıs'ın ihtilaflı yada tartışmalı cephelerine göz atacağız.

"Mimarlığın cepheleri sermayenin her gün yeniden doğduğu, kendi üretkenliğini keşfettiği bir oyun alanına dönüşüyor"

Figür 7
15. Venedik Mimarlık Bienali Sergisi,
İspanya Pavilyonu "BİTmemiş"
Venedik 2016
(fotoğraf, etika: Emre Akbil ve Esra Can)

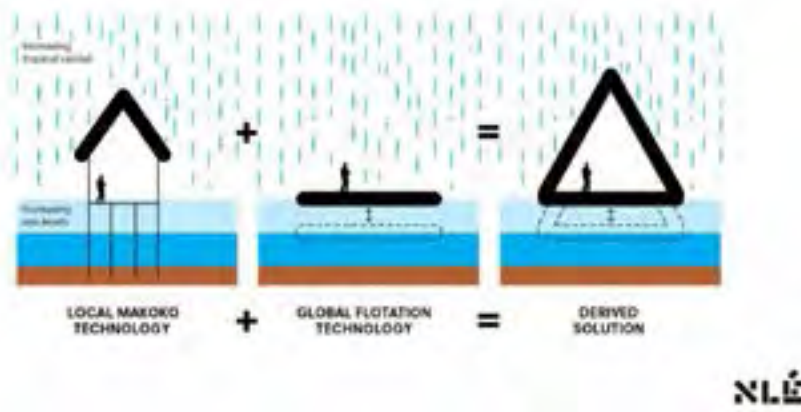
Figür 8
15. Venedik Mimarlık Bienali Sergisi,
Batı Sahra Pavilyonu
Venedik 2016
(fotoğraf, etika: Emre Akbil ve Esra Can)

1-Niteliksiz işgücü sorununun mimari yapım stratejileri ile aşılması yada dönüştürülmesi:

Kıtlık ve kaynak yetersizliğinin günlük hayatın parçası olduğu coğrafyalarda mimarlık bir çıkış yolu olabilir mi? Paraguay'dan Gabinete de Arquitectura sadece tuğla ve yenilikçi mimari yapım tekniği bilgisini harmanlayarak niteliksiz işgücünü sorununu aşıyor ve yaşam kalitesi ve mimari kaliteden ödün vermeden yapı üretmenin mümkün olduğunu gösteriyor. Savaş stratejisi, düşük maliyetli üretim teknikleri geliştirilirken mekânsal kaliteden taviz vermemek olarak özetlenebilir. Tuğla gibi düşük maliyetli ve üretimi kolay ve yaygın olan bir malzemeyi, tektonik bileşimini yeniden örgütleyerek mekânsal kaliteye ulaşmakla, özelleşmiş ve nitelikli işgücü imkanlarının oluşmadığı ortamlar için bir örnek teşkil ediyor. Bienalde Altın Aslan ödülüne layık görülen Gabinete de Arquitectura işgücünün vasıfsızlaştırılması ile gelişen ucuz işgücünün ürettiği vasat mimarlığa karşı bir antidot görevi üstleniyor.

Figür 9 ve 10.
15. Venedik Mimarlık Bienali Sergisi,
Gabinete de Arquitectura,
Venedik 2016
(fotoğraf, etika: Emre Akbil ve Esra Can)

Figür 11.
Yüzen Okul İşleyiş Şeması, MAKOKO, LAGOS, Nijerya
NLÉ, Kunle Adeyemi

Figür 12.
Yüzen Okul, MAKOKO, LAGOS, Nijerya
NLÉ, Kunle Adeyemi

2- Ekolojik Eşiklerin Zorladığı ve Ekonomik ve Sosyal Direncin Oluşmadığı Alanlarda Mekânsal Destek Araçları Olarak Mimarlık

Lagos, Nijerya'da sulak alanlar üzerine kurulu Makoko bölgesi 100000 kişiyi aşan nüfusu ile Dünya'nın en büyük yüzen gecekondu oluşumuna ev sahipliği yapıyor. İklim krizi ile tetiklenen ekolojik dengelerin bozulması sonucu lagün üzerine kurulmuş gecekondu kenti değişken su seviyeleri ve iklim koşulları ile boğuşuyor. Kayıt dışı kentleşmenin ürünü olarak devletin boşaltma girişimlerini yoğunlaştırdığı bir dönemde NLÉ ve Adeyemi Yüzen Okul projesi ile Makoko'lulara yeni bir barınma alternatifi sunmuş oldu. Adeyemi yükselen su seviyesi ile başa çıkabilen ve gerektiğinde yer değiştiren bir yapılaşma önererek kendi zeminini üreten aquatik bir okul tipolojisi ile eşiklerin giderek belirsiz hale geldiği bir coğrafyada eğitim gibi temel bir ihtiyacı yeniden yorumladı. Bu yorumu ile NLÉ ve Kunle Adeyemi Gümüş Aslan ödülüne layık görüldü. Okul alışageldiğimiz zemine olan bağlılığından arındırılarak Makoko lagünü içinde çevresini aydınlatan bir fener olarak da görev üstlendi. 2013 yılında inşa edilen yapı 2015 yılında fırtına sonucu yıkıldıktan sonra bütün Makoko bölgesi umutsuzluğa kapılmıştı. Venedik Bienali içinde yeniden inşa edilen okul bienal sonrası Afrika'ya yüzdürülerek bölge için umut olmayı amaçlıyor.

Figür 13.
Yüzen Okul, MAKOKO, LAGOS, Nijerya
NLÉ, Kunle Adeyemi
(fotoğraf: Iwan Baan)

Figür 14 ve 15
Makoko Lagünü Genel Görünüm

Yüzen Okul,
NLÉ, Kunle Adeyemi
(fotoğraf: Iwan Baan)

Sri Lanka'daki sivil savaşın ardından şiddet üreten toplumdaki eğitim ile dönüşen topluma geçiş sürecine destek olmak üzere Robust Architecture Workshop ve Milinda Pathiraja mimari pratikler ile toplumsal dönüşümlere destek olacak stratejiler, politikalar ve mimari programlar ürettiler. Savaş sonrası toplumların kendini yeniden yapılandırabilmesi için belki de en uygun mimari tipoloji olan eğitim yapıları ve kütüphane inşaatlarında çalışmak üzere atıl durumdaki askeri birliklerin inşaat süreçlerine dahil edilmesi ile mimari üretim ile sınırlı kalmayarak yeni bir işgücü oluşumuna olanak sağlamış oldular. Ülke çapındaki askersizleştirme yanında inşaat sektörü içine entegre olan politikalar sayesinde yeni oluşan işgücünün ekonomik statüsünün de artırılması öngörülmüyor.

- (1) Walter Benjamin, *Illuminations*. Edited and with an Introduction by Hannah Arendt. Translated by Harry Zohn (Schocken Books, 1969).
- (2) Paolo Barratta, "Introduction," in Reporting from the Front: 15th International Architecture Exhibition, ed. Alejandro Aravena (Venezia: Marsilio, 2016), 17–19.
- (3) Erik Swygedouw, *Autonoma konferansı konuşması*, Atina, 2016
- (4) Alejandro Aravena, *Reporting from the Front: 15th International Architecture Exhibition* (Venezia: Marsilio, 2016).
- (5) Şehir içindeki önemli noktalarda örgütlenmiş işgücünün sermaye için tehdit oluşturabileceği algısı 19. Yüzyıl Paris'indeki komünlerin etkin yapılanmalarına uzanır.
- (6) Aravena, *Reporting from the Front*.

Doktora Adayı, Mimar, Öğretim Görevlisi
Mimarlık Fakültesi
Doğu Akdeniz Üniversitesi

**Savaş-Sonrası Kolektifi: Toplum
Kütüphanesi ve Rehabilitasyon Merkezi.**

<https://www.lafargeholcim-foundation.org/Projects/post-war-collective>

Venedik Bienali 2016

“Contested Fronts” Tartışmalı Cepheler

Pavilion of Cyprus
At the 15th International Architecture Exhibition
La Biennale di Venezia
“Contested Fronts: Commoning Practices for Conflict Transformation”

The “Contested Fronts Open Source Archive” builds on the methodological approach of the “Hands-on Famagusta” project to make explicit three processes that are behind commoning practices for conflict transformation. The three processes are the organizing parts of the exhibition at Palazzo Malipiero, where the “Hands-on Famagusta” ad-hoc technology is both archived and exhibited, together with the work of the international participants.

The layout of the exhibition is based on a layered presentation of the ad-hoc technology tools at the foreground and their performance as well scenarios of urban commons at the background. Both of them are part of the open source physical space. A system of free standing industrial metal shelves creates rooms within the existing rooms of the pavilion. The space between the new rooms and the existing walls are inaccessible creating a sense of compression and prohibition (alluding to Famagusta’s non-accessible areas). The visitors may navigate, gradually through the three spaces, creating their mental geographies by examining the ad-hoc technology tools on the shelves, by listening to sound episodes from the events, as well as from controversial matters depicted in the www.handsonfamagusta.org. At the same time they can get glimpses of very large size drawings and videos projected on the walls at the background. The exhibition space is divided in three sections, each one corresponding to one of the three commoning processes: “Counter-mapping”, “Introducing Urban Controversies”, “Creating Thresholds”. Large part of each section includes material provided by “Hands-on Famagusta”. Each section is additionally informed with visual material from international practices including “Build-up”, “Archis Interventions SEE”, “Institute of Threshold”, “Passages”, “Mapping Controversies” and “City Reparo”.

www.contestedfronts.org

“Contested Fronts: Commoning Practices for Conflict Transformation Tartışmalı Cepheler: Çatışmaları Dönüştürmek için Müşterekleştirme Pratikleri”

15. Venedik Mimarlık Bienali kapsamında, bu yıl Kıbrıs Pavyonu’nu iki toplumlu ekibin hazırlamış olduğu sergi oluşturuyor.

28 Mayıs – 27 Kasım 2016 tarihleri arasında, Venedikte Palazzo Malipiero’daki sergi salonunda yer alacak olan sergi, mimarlığın etnik ve sosyal olarak tartışmalı alanları müşterek hale getiren pratiklerdeki rolünü araştırıyor ve aynı zamanda da kentin yeniden inşasında ve uzlaşma süreçlerinde etkili olabilecek mimarlık araçlarına odaklanıyor. “Contested Fronts”, bu yolla, mimarlığın etkin rol talep ettiği üç ayrı cephe ileri sürüyor: Jeopolitik, disipliner (mesleki) ve gündelik kent politikaları.

“Contested Fronts”, Kıbrıs’ta yapılmakta olan, ve serginin çıkış noktasını oluşturan Hands-on Famagusta projesinin arşivlenmesinden hareketle, çatışmaları dönüştürmek için kullanılan üç müşterekleştirme sürecinin bir araya gelmesiyle “Açık Kaynak Arşivi” şeklini alıyor: Counter Mapping (Karşı Haritalama), Creating Thresholds (Eşikler Yaratma) ve Intro-

“Contested Fronts” Tartışmalı Cepheler

ducing Urban Controversies (Kentsel İhtilafları Ortaya Çıkarma). Açık kaynak arşivi, mimarlık araçlarının yardımı ile tartışmalı alanlardaki sivil azınlıkların, bölünmüşlüklere rağmen bir araya gelebileceklerine yönelik olasılıkları gözler önüne seriyor. Ayrıca arşiv, Hands-on Famagusta projesini tamamlayıcı nitelikte olan, pek çok uluslararası pratiği, ağı ve pedagojik programı da kapsıyor ve pavyonun bir parçası haline getiriyor. Bu uluslararası katılımları şöyle sıralamak mümkün: Hollanda’dan “Archis Interventions SEE”, İspanya’dan “Build Up”, Kuzey İrlanda’dan “City Reparo”, İtalya ve Türkiye’den “Institute of Threshold”, İngiltere’den “Mapping Controversies” ve Fransa’dan “Passages”.

Contested Fronts, çatışma sonrası alanlarda uygulanan baskıcı tekrar yapılandırma faaliyetlerine karşı direnç gösterebilecek ve sonuca etki edebilecek yeterli çoğunlukları oluşturabilmeyi hedefliyor. Bu bağlamda, Mağusa projesi (Hands-on Famagusta) özelinden yola çıkarak, sergi, sivil toplumun önünde bulunan iki çok önemli soruna dikkat çekiyor. Birincisi, söylemlerini, bütünleştirici değil de, bölünme pratikleri üzerine geliştiren kurumların bulunduğu düşmanca ortamlarda etki yaratmaya çalışıyor olmak. İkincisi ise, müşterekleştirme pratiklerini desteklemekten uzak, sürekli değişim halinde olan tartışmalı kentsel çevrelerle başedemeyen, büyük ölçek özel imara ayrımcılık yapan, esnek ve şeffaf olmayan bürokratik planlarla ilerlemeye çalışan, çatışma sonrası tekrar yapılandırma süreçleriyle yüzleşiyor olmak.

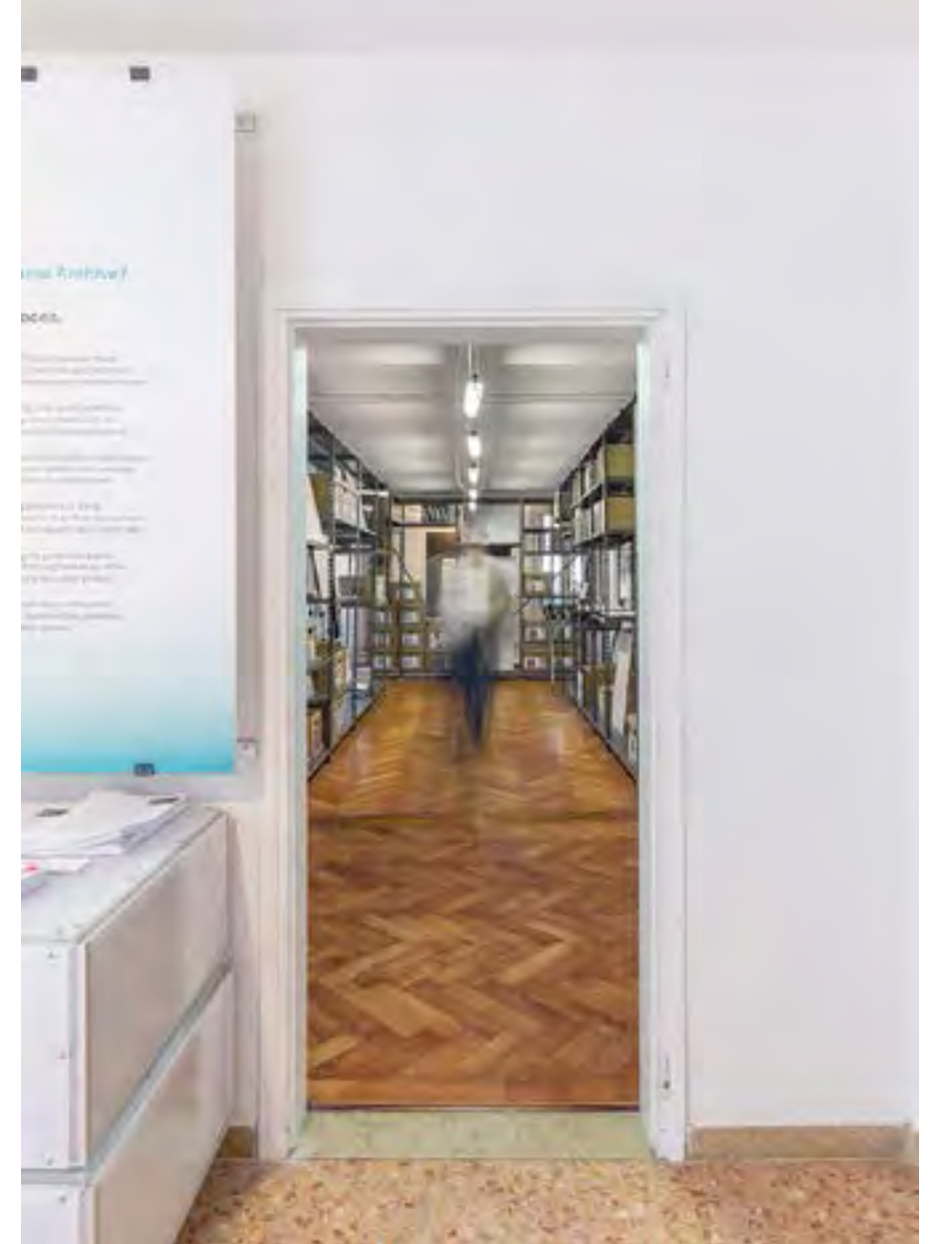
Contested Fronts’un merkezindeki üç müşterekleştirme süreci (Counter Mapping - Karşı Haritalama, Creating Thresholds - Eşikler Yaratma ve Introducing Urban Controversies - Kentsel İhtilafları Ortaya Çıkarma) Palazzo Malipiero’da düzenlenen serginin organizasyonunda yönlendirici rol oynar. İki katmanlı olarak düşünülen

15. Uluslararası Mimarlık Sergisi Venedik Mimarlık Bienali’nde Kıbrıs Pavyonu

Figür 1. Contested Fronts Sergisi Afişi ve Palazzo Malipiero
Fotoğraf: DSL Studio

Figür 2. Contested Fronts Sergisi Giriş Mekanı
Fotoğraf: DSL Studio

sergi düzeninde, ön planda Hands-on Famagusta projesinin ad-hoc teknolojisini oluşturan araçlar ve arka planda da bunları kentsel müşterekle ile ilişkilendiren performans ve senaryolar sunulmakta. Her iki katmanının elemanları açık kaynak arşivi fiziksel mekanının yüzeylerini oluşturuyor. Kendi başına ayakta duran endüstriyel metal raf sistemi mevcut pavyon odalarının içinde yeni mekanlar oluşturmak için kullanıldı. Ziyaretçiler sergi düzenini oluşturan açık raflarda sunulan ad-hoc teknoloji araçlarını inceleyerek, etkinliklerin ses kayıtlarından bölümler dinleyerek, www.handsonfamagusta.org sitesinden tartışmalı konularla ilgili görüşleri gözlemleyerek kendi zihinsel coğrafyalarını oluşturarak bu yeni odalarda gezinebilirler. Arka planda, mevcut duvarları bir performans yüzeyi olarak kullanan katmanda, büyük boyutta basılmış görseller ve video gösterimleri bu gezintiye gizli ipuçları vererek eşlik etmekte. Kıbrıs Pavyonuna bu yıl ev sahipliği yapan sergi mekanı Palazzo Malipiero, Venedik'te San Samuel durağından kolayca ulaşılabilir bir konumda. Bu bölgede Bienalin 2 ana mekanı dışında konumlanan ülke pavyonlarından Montenegro ve Lüksemburg'un da sergileri gezilmeye değer. Sergiler 28 Kasım 2016 tarihine kadar Pazartesi dışında her gün 10:00-18:00 arası gezilebilir.

Figür 3.4. Contested Fronts Sergisi
Sergi Mekanı Olarak Açık Kaynak Arşiv
Düzenliği.
Fotoğraf: DSL Studio

Cyprus Pavilion
Palazzo Malipiero
San Marco 3198 (Campo San Samuele)
30124, Venedik

Contested Fronts Ekibi:

AA&U For Architecture Art and Urbanism, Imaginary Famagusta (IF), Laboratory of Urbanism, University of Cyprus (LU2CY):
Socrates Stratis, Sergi Küratörü, mimar, kentsel tasarımcı, Doçent./ Angeliki Koutsodimitropoulou-mimar, görsel iletişim tasarımcı/ Chrysanthé Constantinou-mimar, kentsel tasarımcı/ Emre Akbil-mimar, öğretim görevlisi/ Esra Can Akbil-mimar, öğretim görevlisi/ Maria Loizidou-sanatçı/ Münevver Özgür-mimar, Yardımcı Doçent/ Andreas Petrou-ışık tasarımı/ Marina Constantinidou-film materyali/ Light Black-web geliştirici/ Studio Folder-grafik tasarım.

Mimarlık Ödülleri

**Pritzker Mimarlık Ödülü
2016:
Alejandro Aravena**

Esra Can Akbil

1. Pritzker Prize Ödül Madalyası

This year, the pioneering role he carried in collective projects and initiatives not only awarded Alejandro Aravena with being named the 2016 Laureate of the Pritzker Architecture Prize, but also he was honoured with the curatorship for the 15th Biennial of Architecture in Venice. The Santiago-based collaborative practice he founded, ELEMENTAL, is a leading contributor in these achievements focusing on key challenges of our century, such as public housing, public space, public infrastructure and transportation. The Pritzker Jury Report emphasizes specifically that his built work gives economic opportunity to the less privileged, mitigates the effects of natural disasters, reduces energy consumption and provides welcoming public space. This section of Mimarca 82 provides us with an opportunity of getting a closer look at the leading architecture award Pritzker Prize and inspiring work of Alejandro Aravena.

Alejandro Aravena, 2016 yılında iddialı ürünler ortaya koyan kolektif çalışmalara yaptığı öncülük ile hem Pritzker Ödülü'ne hem de 15. Mimarlık Bienali küratörlüğüne layık görüldü. Yürütücüsü olduğu Santiago tabanlı, konut, kamusal alan, altyapı sistemi ve ulaşım alanlarında kamu yararına odaklanan projeler geliştiren ELEMENTAL ofisi bu yöndeki önemli katkılarından biri. Pritzker jüri raporunda özellikle mimarın çalışmalarının imkanları kısıtlı kesimlere sağladığı olanaklar, doğal felaketlerin etkilerini irdeleyen ve enerji kullanımını azaltmaya yönelik projeler yanında kamusal alanları kente geri kazandıran çalışmaları değerli bulunarak ön plana çıkarılıyor. Mimarca'nın 82. sayısında 'Mimarlık Ödülleri' bölümünde saygın mimarlık ödülllerinden Pritzker Mimarlık Ödülü ve ödülün bu yılki sahibi Şilili mimar Alejandro Aravena'ya daha yakından bakıyoruz.

Pritzker Mimarlık Ödülü

Pritzker Mimarlık Ödülü, Hyatt Foundation tarafından eğitim, bilim, tıp ve kültürel etkinlikleri destekleme programı kapsamında verilen ve derneğin kurucuları olan Pritzker ailesinin adını taşıyan bir ödül. Chicagolu olan aile gökdelenlerin ilk kez görüldüğü, Louis Sullivan, Frank Lloyd Wright, Mies van der Rohe ve benzeri mimarlık efsanelerinin eserlerini barındıran bu kentte yaşıyor olmanın verdiği bilinçle mimarlık ödülleri programını başlatmış. 1978 yılında ödül fikri ortaya çıktığında anlamlı bir ödülün hem mimarlık ile ilgili toplumsal farkındalık yaratmada hem de mimarlık mesleğinde gelişim ve yaratıcılığı teşvik etmede etkin olabileceğini düşünerek desteklemeye karar vermişler. 1979 yılından beridir her yıl verilen ödül 'Mimarlığın Nobel'i'

ya da 'Mimarlığın Yüksek Şeref Ödülü' olarak da biliniyor.

Ödül, sahip olduğu yetenek, vizyon ve sorumluluk nitelikleri ve ürettiği mimarlık aracılığı ile insanlığa ve yapıyı çevreye sunduğu katkılar göz önünde bulundurularak yaşayan bir ya da birden fazla mimarı onurlandırmak amacı ile veriliyor.

Aravena, bu yıl, Lord Peter Palumbo, Stephen Breyer, Yung Ho Chang, Kristin Feireiss, Glenn Murcutt, Richard Rogers, Benedetta Tagliabue, Ratan N. Tata ve Martha Thorne'dan oluşan jürinin değerlendirmeleri sonucunda ödüle layık görüldü. Kentsel alanları iyileştirme ve küresel konut sorununa odaklanan projeleriyle öne çıkan Aravena, Pritzker jürisi tarafından mimari pratiklerin gerektirdiklerini karşılayan, bugünün

2. Alejandro Aravena, 2016.
Fotoğraf: Cristobal Palma

sosyal ve ekonomik zorluklarına cevap verebilen ve aynı zamanda sanatsal girişimleri ile öncü bir mimar olarak tanımlandı. Jüri, raporunda, Aravena'yı 'iyi tasarım' anlayışımızı derinleştirdiği için seçtiğini belirtiyor. Ödül töreninde Tom Pritzker, "Yenilikçi ve ilham verici, Aravena mimarlığın insanların hayatını nasıl iyileştirebileceğini gösterdi." diyerek aslında günümüzde mimarlık eyleminin değerlendirilmesinde giderek önem kazanan bir kritere vurgu yapıyor.

Alejandro Aravena ve ELEMENTAL

Universidad Católica de Chile'den mezun olan Alejandro Aravena, 1994'te Alejandro Aravena Architects 'i kurdu. Ofisin imza attığı projeler arasında, Universidad Católica için tasarlanan Matematik Okulu (1998), Tıp Okulu (2001) ve Mimarlık Okulu (2004) yapıları, Siamese Kuleleri (2005), Teksas'taki St. Edwards Üniversitesi (2008), Vitra için gerçekleştirilen çocuk atölyesi (2008), Angelini İnovasyon Merkezi (2014) ve Novartis'in Çin'deki yerleşkesi için tasarlanan bina (2015) yer alıyor.

2000-2005 yılları arasında Harvard GSD'de misafir öğretim üyesi olarak görev alan Aravena, aynı dönemde mühendis Andres Iacobelli ile birlikte sosyal konut girişimi olarak başlayan ELEMENTAL 'i kurdu. Universidad Catolica ve Şili Gaz Şirketi (COPEC)'in işbirliğinde kurulan ELEMENTAL, eylem alanını altyapı, kamusal alan ve kamu yapılarına kadar genişleterek kentsel adalet anlamında önemli işlere katkıda bulundu. Santiago'daki Metropol Gezisi ve Çocuk Parkı, Constitucion şehrinin 2010 depremi sonrası yeniden inşası, bakır madeni şehri Calama'nın yeniden tasarlanması ve çevreyi kirleten Pelambres Maden Şirketi'ne karşı Choapa Bölgesi tarafından gerçekleştirilen müdahale, ELEMENTAL'in bu kapsamda dahil olduğu projelerden birkaçı. (Mimarizm, 2016)

Projeler: Alejandro Aravena Architects ve ELEMENTAL

Alejandro Aravena sosyal sorumluluk, ekonomik talepler ve insan yaşam alanları ve kentlerin tasarımını bütünleştiren bakış açısıyla yapıları çevrenin algılanmasında yeni bir mimarlık jenerasyonunun öncülüğünü yapıyor. Bu anlamda da aslında mimarın rolünü anlamlı bir şekilde geliştiriyor, etki ve sorumluluk alanını genişletiyor. Aravena'nın özellikle sosyal konut projelerine olan ilgisi ayırt edici bir özelliği olarak ortaya çıkıyor. 2000 yılından beridir ELEMENTAL'in kurulması ile birlikte Aravena ve arkadaşları sosyal amaçlı projeler geliştirmeye devam ediyor. Uygulama odaklı ELEMENTAL, ekip tarafından 'think-tank' kavramına eleştirel bir duruşla 'do-tank' olarak tanımlanıyor. ELEMENTAL, Aravena yürütücülüğünde 2500'den fazla esnek/değişken tasarım algısı ile üretilmiş düşük maliyetli sosyal konut inşa etmiş durumda. ELEMENTAL ekibi kamu hizmetlerine erişimi kısıtlı olan kesimlere yönelik olarak geliştirdikleri projelerde, politikacılar, avukatlar, bölge sakinleri, yerel yönetimler ve inşaat firmaları ile görüşerek sürecin her aşamasında etkin rol alıyorlar. Halkın sürece etkin katılımının ve sorumluluk almasının özellikle temel sosyal haklardan mahrum ve imkanları az olan bölgelerde önemli bir kazanım sağladığı anlayışına sahipler. Bu özenli yaklaşım aslında 'mimar'ı, geleneksel tanımının ötesinde, yapılaşmış çevreye dair gerçek müşterek çözümler sunacak evrensel bir figür olarak yeniden tanımlıyor.

Mimarca'nın bu sayısında yayınlanan projeler mimarın Pritzker Ödülü sonrasında özellikle ön plana çıkardığı çalışmalar arasından seçilmiştir.

Matematik Okulu, 1999

Universidad Católica de Chile, Santiago, Şili

1+2=1

Var olan iki yapıya eklenen bir tamamlayıcı ile yeni bir bütün oluşturan yapı kurgusuna sahip proje, insanların günlük karşılaşmalarını değerlendiren bir yaşam ortamı sunmayı amaçlıyor. Mola mekanı olan kafe ve koridor bu anlamda insanların kendi özel çalışma mekanlarına çekilmeden önce karşılaştıkları etkileşim mekanları olarak tasarımda önem kazanıyor.

3&4. Matematik Okulu, 1999.
Fotoğraflar: Tadeuz Jalocho

Tıp Okulu, 2004

Universidad Católica de Chile, Santiago, Şili

Seminer salonu ve oditoryumlar dahil olmak üzere pek çok farklı eğitim mekanlarından oluşan yoğun bir programı kısıtlı bir mekan üzerinde oluşturma çabası içerisinde yükselen bir projedir. Üst katlardaki öğrenci yoğunluğunu dengeleyebilmek amacı ile iç avlu daha üst seviyeye çekilmiştir.

5&6. Tıp Okulu, 2004.
Fotoğraflar:
Roland Halbe

Mimarlık Okulu, 2004

Universidad Católica de Chile, Santiago, Şili

1990'lerden kalma binanın yenilenmesi olarak alınan projede özellikle enerji verimliliği göz önünde bulundurularak yerel meyve fabrikasında kullanılan paketleme malzemesi ile üretilen çift katmanlı bir giydirme projesi tasarlanmıştır.

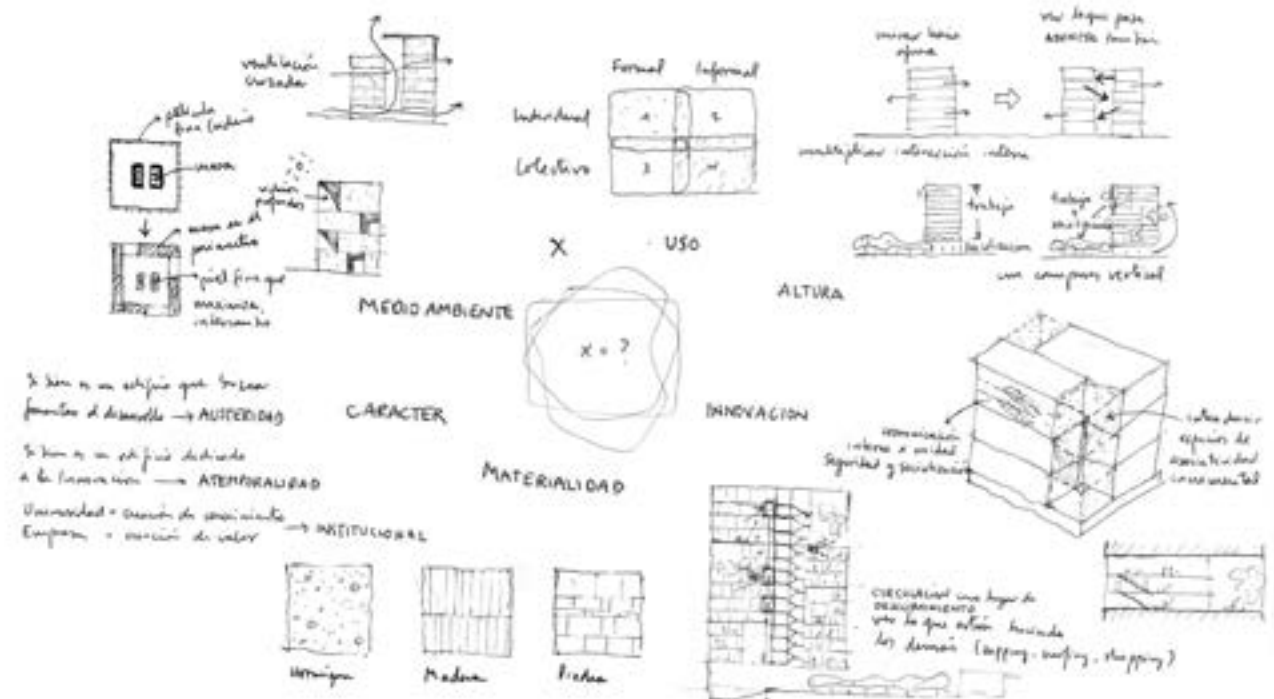

7. Mimarlık Okulu, 2004.
Fotoğraflar: Martín Bravo

UC İnovasyon Merkezi – Anacleto Angelini 2014

San Joaquín Campus, Universidad Católica de Chile, Santiago, Şili

Bilim ve inovasyon. bir yandan kullanıcılar arasındaki karşılaşma ve etkileşimlere imkan verecek 'açık' bir tasarım anlayışını gerektirirken bir yandan da bu keşif ve inovasyonların korunması amacı ile güvenli ve gerektiğinde izole olabilecek mimari olanaklara da ihtiyaç duymaktadır. Şili, Santiago kenti iklimsel koşullarına da uyum sağlayacak şekilde daha opak olarak tasarlanan dış kabuğun içinde oldukça geçirgen bir mimari mekan oluşturulmuştur.

8. Eskiz ELEMENTAL
(Alejandro Aravena)

9&10. UC İnovasyon Merkezi, 2014.
Fotoğraflar: Nina Vidic

11. UC İnovasyon Merkezi, 2014. Cephe Detayı. Fotoğraf: Felipe Diaz
12. UC İnovasyon Merkezi, 2014. Atrium. Fotoğraf: James Florio
13. UC İnovasyon Merkezi, 2014. Fotoğraf: James Florio

Quinta Monroy Konutları, 2004

Iquique, Şili

Projede zorlayıcı olan 30 yıldır gecekondu bölgesinde yaşayan 100 adet aileyi oldukça düşük bir maliyetle 5.000m²'lik bir alana yerleştirebilmektir. 7.500 dolar olarak belirlenen sosyal katkı payı ile burada en iyi koşullarda 36m² yapılabildiği alan üretilebiliyordu ki bu hale hazırda sosyal konuta ayrılan destek miktarının üç katıydı.

Birincil amaç bu bölge halkını kent merkezine yakın bir konumda kurdukları sosyal ve ekonomik bağlardan koparmadan ve kent varoşlarına taşımadan yerlerini korumalarını sağlamak olarak belirlendi. Konutların orta-sınıf standartlarına uyum sağlayacak tipolojide olması sayesinde kullanıcıları sonsuza kadar sürecektir kısıtlı bir sosyal konut tipolojisine mecbur bırakmama tasarımın çıkış noktasını oluşturdu. Halen uygulamada olan sosyal konut tipolojilerinin ötesinde arazinin ve konut alanının azami kullanımını sağlayan ve aynı zamanda da tamamlanarak genişlemeye müsait yeni bir konut tipolojisi geliştirildi. Ailelere kendi imkanlarına göre zaman içerisinde tamamlayacakları birer 'yarım ev' verildi.

Teslim sonrasındaki 1 yılda mülk değerleri üç katına çıkmasına rağmen ev sahiplerinin yerlerinde kalmayı tercih ettiği ve çoğunun evlerini zaman içerisinde tamamlamaya da devam ettiği gözlemlendi.

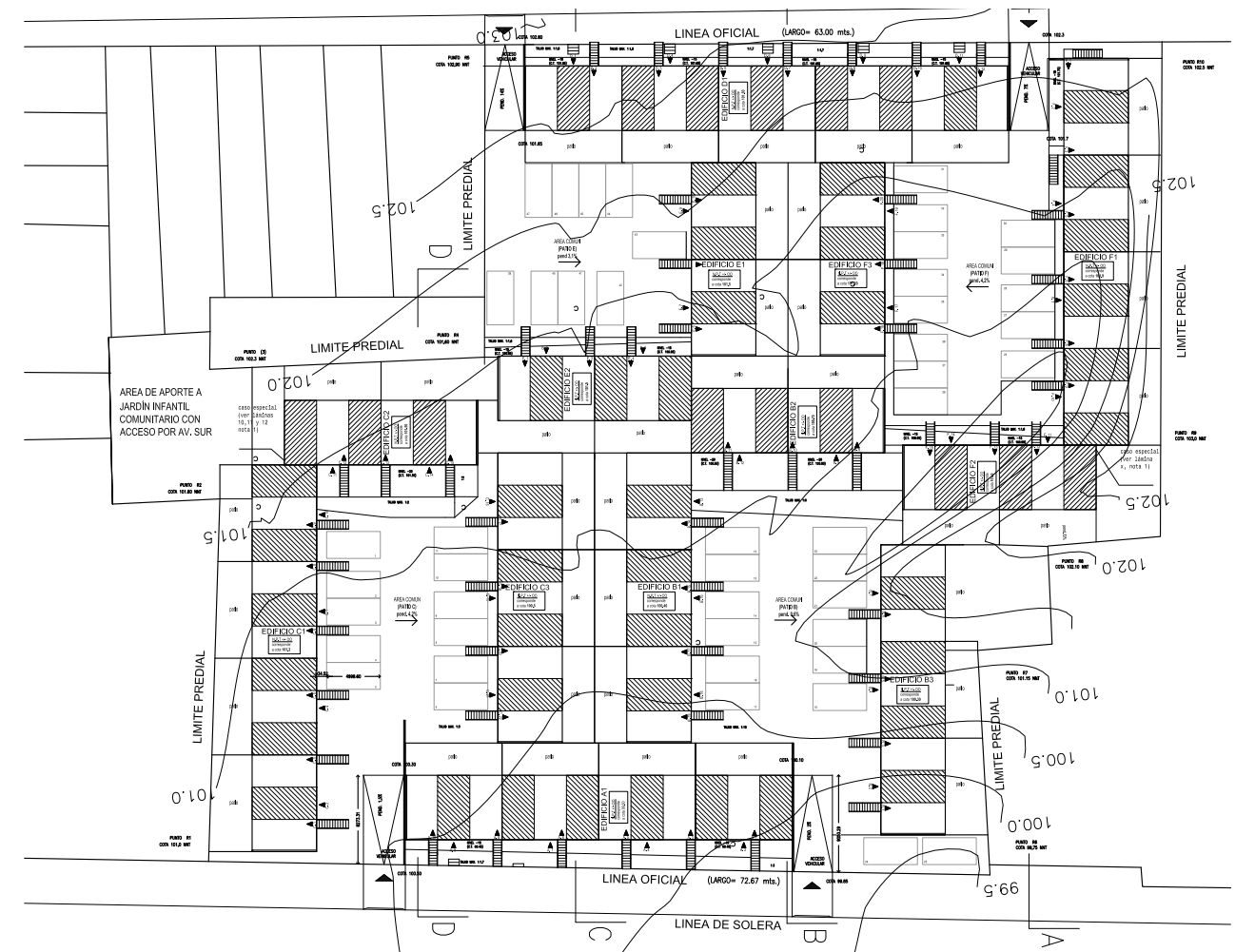

14. Quinta Monroy Konutları, 2004

Sol: kamu finansmanı ile üretilen 'iyi bir evin yarısı'

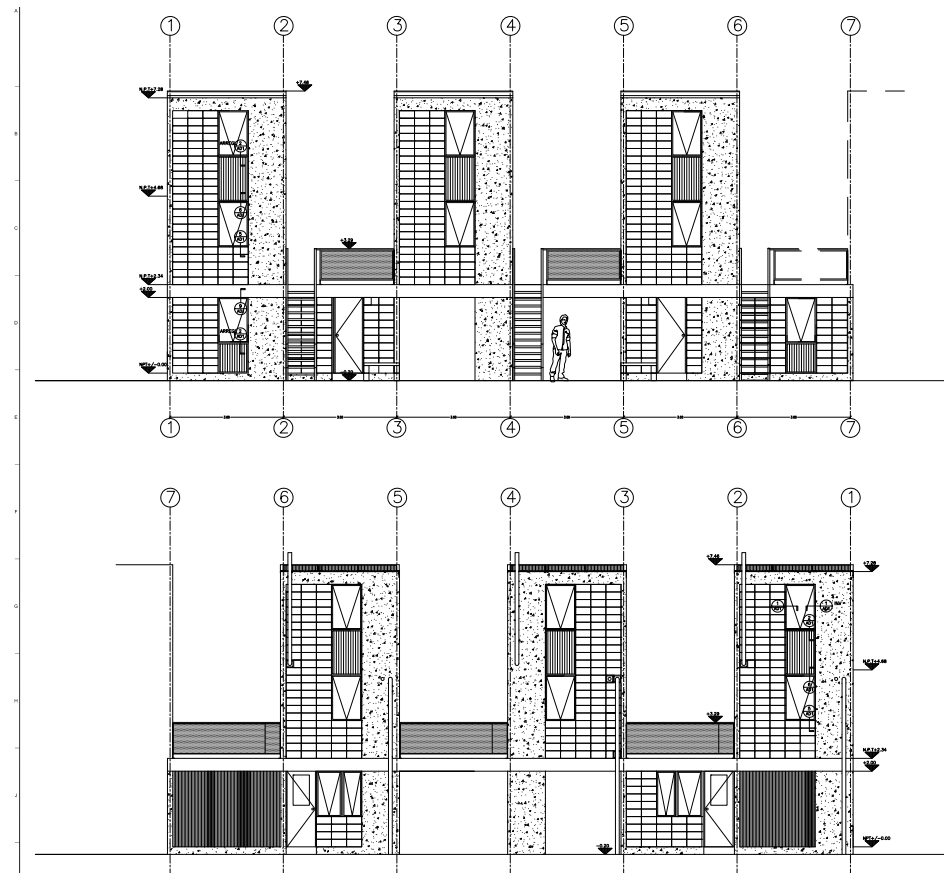
Sağ: Kullanıcıların kendi imkanları ile ulaştıkları orta-sınıf standartları örneği

Fotoğraflar: Cristobal Palma

15. Quinta Monroy Konutları, 2004
Yerleşim Planı, ELEMENTAL.

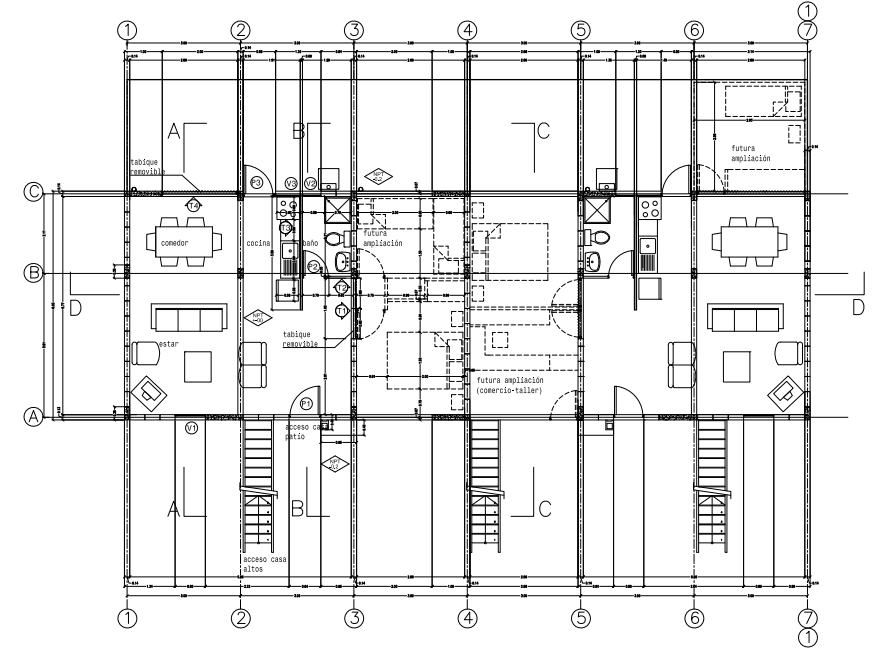
16. Quinta Monroy Konutları, 2004
Görünüşler, ELEMENTAL.

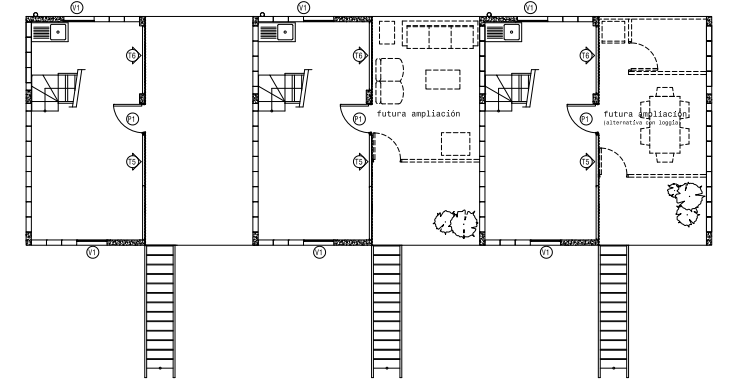

Quinta Monroy Konutları, 2004
karşı sayfa
17. Kullanıcıların kendi imkanları ile
ulaştıkları orta-sınıf standardı (üst)
18. Kamu finansmanı ile üretilen 'İyi
bir evin yarısı' (alt)
Fotoğraflar: Cristobal Palma

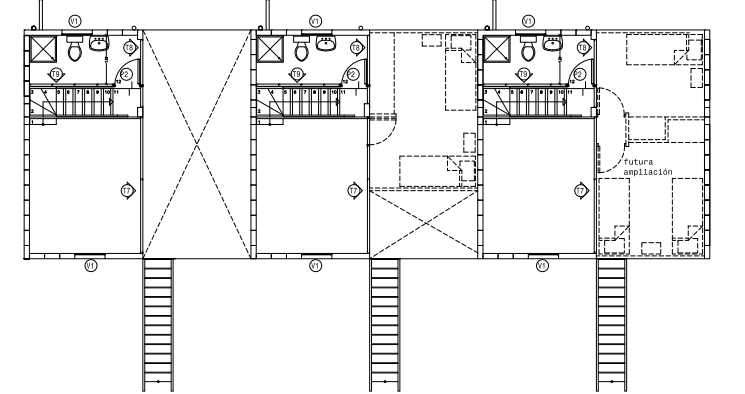
19. Quinta Monroy Konutları, 2004
Zemin Kat Planı, ELEMENTAL.

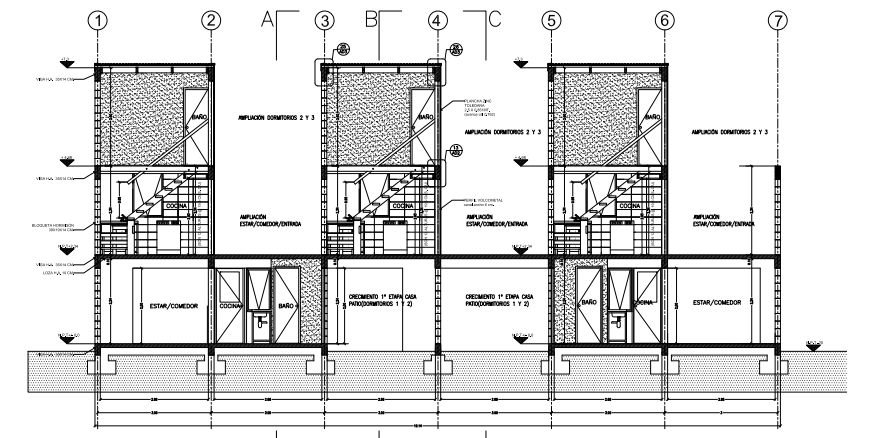
20. Quinta Monroy Konutları, 2004
1. Kat Planı, ELEMENTAL.

21. Quinta Monroy Konutları, 2004
2. Kat Planı, ELEMENTAL.

22. Quinta Monroy Konutları, 2004
Kesit, ELEMENTAL.

Quinta Monroy Konutları, 2004
23&24. Konut iç mekanlarının kullanıcıları teslim edildiği durum (üst)
Kullanıcıların kendi imkanları tamamlayarak ulaştıkları orta-sınıf standardı (alt)
Fotoğraflar: Cristobal Palma

Monterrey Konutları, 2010
Monterrey, Meksika

Meksika'da konut satışlarında bulunabilecek en uygun tekil konut fiyatı 30.000\$ civarında gezinmektedir. Bu fiyat düşük gelirli insanlar için oldukça yüksek bir rakamdır. Yine düşük gelirli kullanıcıları barındırma amacı ile geliştirilen projede daha önce Şili Iquique projesinde uygulanan ana fikir daha da geliştirilerek zemin katta konut, üst katta dubleks apartman daresi şeklinde çalışan bir gelişim planlandı. Mal sahiplerinin kendi imkanları ile geliştirip tamamlaması ile konutlar 72m2'ye kadar büyüüp orta gelirli bir ailenin standartlarına ulaşabiliyor.

25&26. Monterrey Konutları 2010
Üst: 'İyi bir evin yarısı' kamu finansmanı ile üretilen yapı
Alt: Kullanıcıların kendi imkanları ile ulaştıkları orta-sınıf standartları örneği
Fotoğraflar: Ramiro Ramirez

Bicentennial Çocuk Parkı 2012

Santiago, Şili

Proje Şili'nin 200. yıldönümünü kutlama etkinlikleri kapsamında inşa edilmiş 4 hektara yayılan çocuk parkı olarak tasarlanıp uygulanmıştır.

27&28. Bicentennial Çocuk Parkı 2012
Fotoğraflar: Cristobal Palma

29. Bicentennial Çocuk Parkı 2012
Fotoğraflar: Cristobal Palma

**Constitución Kenti Tsunami-sonrası Sürdürülebilir Yeniden Yapılanma Planı
2010 – devam ediyor**
Constitución, Şili

27 Şubat 2010 tarihinde Şili 8.8 şiddetinde bir deprem ile sallandıktan hemen sonra tsunami ile sarsıldı. Aravena bu felakete 3 farklı zaman ölçeğinde cevap verildiğini belirtiyor: 1 gün, 10 gün ve 100 gün.

1. Gün_Su Dağıtımı: Suyun erişilebilir olduğundan emin olmak istedik. Suyu taşımak zorlu olduğundan suyun yuvarlanarak taşınabileceğini düşündük. Youtube ve yazılı mesajlarla iletilen fikir hem taşıma kapasitesini artırıyordu hem de bir çocuğun bile uygulayabileceği basitlikteydi: Plastik şişeleri araba lastiğinin içine yerleştir ve yuvarla!

10. Gün_İlkel Barınaklar: Acil durumlarda hızlı davranmamız gerekiyordu. Fakat aciliyetler genellikle tek kullanımlık çözümlere gidilmesine yol açan yanlış bir şekilde ele alınıyor. Biz bu acil durumda üretilecek barınakları kalıcı barınak yapılarının başlangıcı olabilecek şekilde düşündük. Bu barınaklar daha kaliteli geçici birimler olmakla birlikte, aslında, kalıcı evler için malzeme sağlayacak şekilde yapıldı.

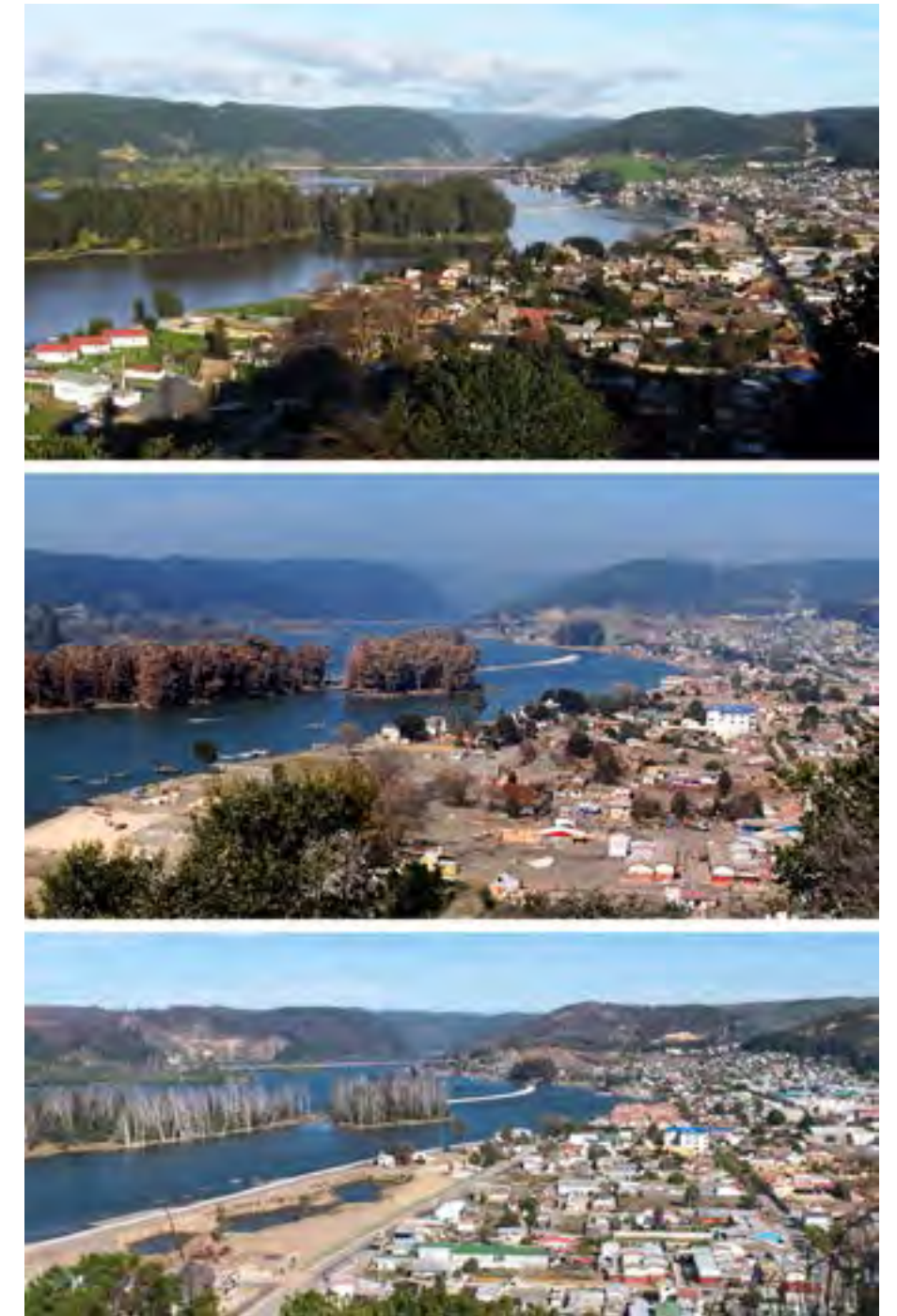
100. Gün_Sürdürülebilir bir Yeniden Yapılanmanın Planlanması: Şili depreme karşı iyi direnç gösterdi, ama tsunami için hazırlıklı değildi. Constitution kentinin yeniden inşası için bir master plan hazırlamamız istendiğinde bize verilen zaman 100 gün ile sınırlıydı. Master plan tsunami göçmenlerine barınak sağlamadan yeniden inşa, kamu yapılarından enerji ve ekonominin yeniden devreye girmesine kadar pek çok başlıkta öneri getirmeliydi. Katılımcı bir tasarım süreci izleyerek insanlara kent ile ilgili sıkıntılarını ve hayallerini sorarak projeye başladık. Kamusal mekanların eksikliğinden, nehir kenarına demokratik erişim istediklerini dile getirdiler. Bir kıyı ülkesi olarak riskli sahilleri terk etmemiz düşünülemezdi. Elimizdeki bilgiler ve tsunamide yaşananlar altyapının bu çapta bir su hareketine direnemeyeceğini gösteriyordu. Biz de bunun üzerine 3 adımlı bir strateji geliştirdik. Birinci adımda 15 dakika içinde insanları güvenli yükseklikte bir konuma ulaştırabilecek şekilde tasarlanmış bir tahliye planı ve uyarı sistemi. İkinci adımda, tsunami dalgalarına direnmek yerine enerjisini düşürmeyi amaçlayan kıyı şeridi boyunca uzanacak bir ağaçlandırma. Üçüncü adımda ise alçak bölgelerde uygulanmak üzere düşünülen alt katları katlanır kapalı sitemle donanmış yapı tipleri.

30. Constitución Kenti Tsunami-sonrası Sürdürülebilir Yeniden Yapılanma Planı
Tsunami sonrası Kent. ELEMENTAL

71

72

İçeriden Dışarıya; Gökyüzüyle Birlikte Yürüten Fotoğraflar

Derleyen/ Düzenleyen:
Devrim YÜCEL BESİM

This edited work introduces Buket Özatay, a passionate Turkish Cypriot photographer, focusing on her recent work "Behind the Bars/The sky walks with me...Women's Ward" which collected many awards including international ones. The camera is directed towards the users in a restricted space, providing traces of social life within this spatial context and its architectural elements such as walls, bars, light and shadows.

Tutkulu olmak her işte başarının sırrı. Hele sanat üretiyorsanız içten gelmeli coşku. Merak, itici olmalı. Sabırla aşılmalı her zorluk ve her aşamada sevgiyle kucaklanarak paylaşılmalı ürettikleriniz.

Mimarca bu sayısında böyle bir tutkuyla başarıya ulaşmış Kıbrıslı Türk kadın fotoğraf sanatçısı Buket Özatay' ı konuk ediyor; son günlerde üst üste birçok ödülü kucaklayan "Benimle Birlikte Yürür Gökyüzü.... Kadınlar Koğuşu" isimli projesine odaklanarak. Özellikle bu projeyi seçiş sebebimiz ise birçok farklı mekan türünü barındıran dikkat çekici ismi. İlk cümle insana birçok güzel şey hayal ettiriyor; sonsuz mavilikler içinde bir yürüyüş. Ama hemen arkasındaki eki insanı hüzünlendiriyor; parmaklıklar arkasına itiyor, sağır duvarlar arasına alıyor. Ve düşündürmeye başlıyor; "gökyüzü, koğuş ve hayatları üremeye / üretmeye kodlanmış kadınlar" arasındaki ilişkiyi.

Buket Özatay' ın eğitimi işletme ve pazarlama üzerine. ABD' deki lisans eğitiminden sonra Kıbrıs' ta MBA programını tamamlamış. 1995' ten beridir aile şirketi olan Özatay Fotoğrafçılık' taki deneyimleriyle fotoğraf sanatına olan ilgisini pekiştirmiş. Gerek hazırladığı televizyon programları gerekse kurs ve atölye çalışmalarıyla bu konuda

hem kendini geliştirmeye hem de başkalarını eğitmeye devam etmekte. Kazandığı ulusal ve uluslararası ödüller, katıldığı sergi ve yarışmalarla özgeçmişi oldukça zengin olan sanatçı, birçok önemli ünvan ve sertifikaya sahip.

Bu niteliklerinin yanında Buket Özatay' ın benim için özel bir yeri var. Kendisiyle tanışmam Kıbrıs' a geldiğim ilk yıllara dayanıyor. Baskı almak için gittiğim çalışma yerindeki içtenliğinden çok etkilenmişim. 2009' dan beri merhum babası anısına düzenlediği Özatay Fotoğraf Yarışması' na katılmam için beni teşvik etmişti. O günden beri her zaman çektiğim fotoğrafları değerlendirmiş, eleştirileriyle bu yönümü güçlendirmiştir. Karşılıklı gelişen arkadaşlığımız boyunca hep hissettiğim pozitif enerjisinin ve paylaşımcı yönünün sanatını yönlendirdiğini düşünüyorum. Ona göre ise herşeyin başı keşfetme isteği:

"Her insan sabaha yaşamın rutiniyle başlar; bense fotoğrafla yaşamı keşfetmenin yollarını arayarak, yaşamdan güzel şeyler bulmanın kaygısını taşıyarak. Hoşa giden ne varsa gözüme değen, hepsini anlık zamandan çekip başka bir boyuta taşımaya çalışıyorum."

1. Tutsak
Fotoğraf: Buket Özatay

2. Sabırla geçecek günler
Fotoğraf: Buket Özatay

3. Dizi başlıyor.
Fotoğraf: Buket Özatay

Buket Özatay, her ne kadar mimari fotoğrafla ilgilenmediğini söylese de ben Onun özellikle soyut çalışmalarında mimari detaylar olduğunu görüyorum. Kıbrıs Türk Fotoğrafçılığı' na çağdaş yaklaşımıyla büyük bir katkı koyduğuna inanıyorum. Keyifle izlediğim portre, gezi ve sokak fotoğraflarında belgeselci yönünü her zaman öne çıkarıyor. "Benimle Birlikte Yürür Gökyüzü.... Kadınlar Koğuşu" isimli projesini keyifli bir yolculuk olarak tanımlayan sanatçının bu projesi de toplumsal bellek açısından önemli bir belge niteliğinde. Bu derginin okuyucularının da benim gibi mekanlara yoğunlaşarak, duvarlar arasından sızıp başka öykülere daleceklerini düşünüyorum. Bu fotoğraflarla başka mimari okumalar yapmak mümkün.

Sanatçının 2014 yılından beri kafasında taşıyarak olgunlaştırdığı projeye yoğunlaşma nedenini anlatırken bir kadın olarak kendisiyle özdeşleştirme yaptığı çok açık:

"Cezaevindeki kadınların yaşamını sorgulamak istedim. Bir başka deyişle, kadınlar koğuşunda bulunan kadınların hapisanede bulunmalarının arkasındaki hikâyeleri, hayatlarının kırılma noktalarındaki talihsiz yaralarını, duygularını ve düşüncelerini toplumda farkındalık yaratarak sanatseverlerle buluşturmak arzusundaydım."

Sanatçının hayalini gerçekleştirmek için izin aşamalarında yaşadığı zorluklara, cezaevi bürokrasisi ve fiziki koşullardan kaynaklanan olumsuzluklara rağmen gösterdiği kararlılık kayda değer. Duygusal etkileşimi ve etkisi yüksek olan projesinin belki de en önemli anının cezaevindeki ilk ziyareti olduğunu belirtirken "ruhumun büyük bir kayayı sırtlar gibi acıyla sızladığı" diye nitelediği sarsıcı deneyimini şöyle aktarıyor sanatçı:

"İlk kez bir hapisaneden içeri giriyordum. Mahkûm değildim; ama özgürlükten tutsaklığa adım

atıyormuşum hissine kapılmıştım. Bundan sonrası için tek düşüncem, kadınlarla birlikte geçireceğim zamanlarda fotoğraf makinemin deklanşörüne basmaktı. Mahkum kadınlarla tanışma anı ise hayatımın en çaresiz anlarından biri gibiydi... ilk ziyaretimde sayıları 10 olan mahkum kadınların bazılarının beni medyadan tanıdıklarını belirtmeleri, hem çaresizliğimi unutturdu hem de aramızdaki buzları eritti."

Çekimlerin sürdüğü on ay boyunca hüznü de heyecanı da birlikte yaşadığını; hatta daha önce hiç tanımadığı bu kadınların dünyalarında kaybolmaya başladığını itiraf ediyor Buket Özatay. Suçları cinayet, sirkat, uyuşturucu gibi farklı olan kadınlarla sadece Lefkoşa Merkezi Cezaevi' ndeki yaşantılarını paylaşmamış; onların dünyalarına girmeye çalışmış. Herkesin aklına 'kötü' gelen, içinde bulunan tutsaklara acıyla bakılan ve "Allah Kurtarsın!" dedikleri kapalı cezaevinin mekanlarını ise şöyle anlatıyor:

"Bana yaşam alanlarını, yatakhanelerini, banyolarını, terzi atölyelerini ve "havalandırma bahçelerini" gösterdiler. Bir cezaevinden daha çok, ilk izlenimim, kadınlar yurduna benziyordu gördüğüm mekân. Mahkûm sayısının azlığından dolayı koğuş yerine "yatakhane sisteminin" olduğu bir bölüm. Karanlık değildi, tahminimden daha aydınlık ve ferah bir mekân. Mahkûm hakları bakımından cezaevi şartlarının iyi olduğunu düşündüm. Yine de yaşam alanı sınırlı! Yüksek telli duvarların arasından görünen gökyüzüyle beraber yürüyorsunuz, bir duvardan bir duvara..."

Projenin hareket noktasının "insan odaklı olması" olduğuna vurgu yapan Buket Özatay, çektiği fotoğraflarda vermek istediği en önemli mesajının "kadınların özgürlüğe olan tutkularını içselleştirerek dışa vurmak" olduğunu belirtiyor. Siyah-beyaz fotoğrafın dramatik, etkileyici yönünü kullanarak, dört duvar arasındaki yaşamları

4. Kirlen Yıkandıkça
Fotoğraf: Buket Özatay

5. Yaşamak bu mu?
Fotoğraf: Buket Özatay

6. Yorgun çizgiler
Fotoğraf: Buket Özatay

kurgusuz ve teatral anlatıya girmeden, tüm doğallığıyla, samimi ve sansürsüz yansıtmak ve asıl olarak gündelik hayat nesneleri üzerinden koğuştaki yaşamın detaylarına dikkat çekmek istemiş. Kendiliğinden oluşan pozlarda tekil veya grup halindeki kadınlardan oluşan fotoğrafların dışında notlar olarak gerçekleştirdiği video çekimleriyle bir de kısa film yapmış.

Tutkulu olmayla birlikte başarının bir diğer gereği de “iyi iletişim”. Özellikle belgesel fotoğrafçılıkta sanatçının kolay, hızlı ve sağlam ilişkiler kurabilmesi çok önemli. İşte Buket Özatay’ın size en başta anlattığım içten tavrı ve güven verici duruşu, bu projede de avantaj olmuş:

“İlk günler fotoğraf makinemden rahatsız olsalar da kısa zamanda onlar bana ben de onlara alıştım. Kadınlarla iyi ilişkiler kurabildim, hem onlar hem de ben verimli saatler geçirdik. Hayatım boyunca bir araya gelemeyeceğim insanlarla aynı ortamı paylaştım. Onlarla birlikte yemek yedim, kahve içtim. Her gittiğimde yeni hikâyeler, yeni kahramanlarla tanışıyordum”.

Sanatçı, kadınların o sınırlı mekândaki yaşamlarını gözlemlemekten çok, onların kendininkinden çok farklı olan hayatlarına odaklandığını anlatıyor. İyi bir dinleyici olmasının fönemine vurgu yaparak. Tüm kadınların hikâyelerinin aslında çok benzediğini keşfeden sanatçı, “*ortak kümede mutlaka bir erkek vardı*” diyor. Hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığını anladığı zamanlarda “*Suç nedir?*” diye sorgulamaya başladığını; asıl olarak “*Niçin? Hangi şartlarda? Nasıl sebeplerle suç işlemeye yönelmişti yoksa bu yola itilmiş miydi?*” gibi soruların yanıtlanması gerektiği sonucuna ulaşmış. Sanatçı proje boyunca olumlu görüşler de edinmiş cezaevinde. Kadınların her ne şart altında olurlarsa olsunlar birbirleriyle arkadaş olabildiklerini ve yeni mekanlarında kendi ailelerini yarattıklarına tanıklık ettiğini belirtiyor.

“Eğlenmesini de kahkaha atmasını biliyorlardı. Sanırım grup psikolojisinin yarattığı yakınlıkla her ne koşul olursa olsun duvarların arkasında da yaşam devam ediyordu. “Kadınlar Koğuşu” sanki büyük bir ailenin yuvasıydı.”

Bu projede mahkûmiyetin gereği olan sınırlanmış alanlarda, bir süreliğine ya da müebbet yaşamak zorunluluğu olan kadınlara dokunmaya çalışmış Buket Özatay. Her bir fotoğraf karesiyle mahkûm kadınlara ait zamanları ve mekânları işaret etmekle kalmamış; aynı zamanda bir cezaevindeki yaşamın acı görüntüsünün sanatçının bakışında estetik bir ifade kazanabileceğini göstermiş.

Bir insan (ne de bir mimar) olarak pek de dikkatimizi çekmeyen, yaşadığımız şehrin muhtemelen en ücra köşesindeki bir yapının “içinden dışına” sesleniyor Buket Özatay. Başardığı ise sadece görmezden gelinen insanları görünür kılmak ve cezaevinde özgürlüğünden yoksun kadınların sorunlarına dikkat çekmek değil: **Evinde, işinde, sokakta şiddet gören, yalnızlaşan, sevgiden yoksun bırakılan; sınırlı bir mekanda değil, asıl olarak yüreklerinin içine hapsedilmiş kadınlara bakmamızı sağlamak. Duvarların arasındayken bile gökyüzüyle birlikte geleceğe umutla yürümek.**

Not: Bu projenin tüm fotoğrafları Haziran 2015’te Kuzey Lefkoşa’da; Kasım 2015’te Güney Lefkoşa’da; Şubat 2016’da Baf Fotoğraf Maratonu’nun açılış sergisinde ve son olarak Nisan 2016’da Güney Lefkoşa’da sergilenmiştir. Projenin fotoğraflarından oluşan portfolyolar Uluslararası Fotoğraf Sanatı Federasyonu adı altında yapılan uluslararası yarışmalarda İtalya, İspanya ve Bulgaristan’da yer almış; ayrıca bir fotoğraf Sırbistan ve Yunanistan’da ödül almıştır. Projeye dahil olan kısa film, <https://www.youtube.com/watch?v=DdavB8Pjl4> adresinden izlenebilir. Ayrıca sanatçının diğer çalışmalarına www.buketozatay.com adresinden ulaşılabilir.

Assoc. Prof. Dr. Devrim Yücel Besim
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

dbesim@cui.edu.tr

7,8,9&10. Behind the Bars /
Parmaklıklar Ardında Serisi
V / VIII / IX / XI

Fotoğraflar: Buket Özatay

Sürdürülebilirlik ve Yüksek Öğrenim DAÜ’de bir Araştırma Bulgularının Düşündürttükleri

Münevver Özgür Özersay
Umut Türker

Lately, important improvements for achieving sustainability in the built environment have been made. However, there is a crucial problem in making this information accesible to key people and motivate them to collaborate. This article believes that, within this scheme, higher education institutions play a significant role and shares the story of a quantitative (and collaborative) research done at EMU in 2015. The research investigated the ‘sustainability’ and ‘need for collaboration’ awarness of graduating students of five departments at EMU, which provide undergraduate education of the professions, which are the stakeholders of the design and construction industry of the built environment (Architecture, Civil Engineering, Electrical Engineering, Interior Architecture, and Mechanical Engineering). The results showed that, most of the students have an interest in sustainability, but have a low level of awarness related to the topic and do not consider collaboration as a necessary act to achieve it.

Kıbrıs değişik bir ülke. Bir ada. Bölünmüş olsa da bütününün etrafı denizle çevrili bir denizaltı gibi... Bazen nefes alamayacak kadar sıkıldığımız, hatta nefessiz kaldığımız oluyor. Çoğunlukla, rotamızı belirleyen biz olmadığımızı unutarak günler geçiriyoruz bu denizaltında. Kendi kapalı haznemizde yaşam politikalarımıza dair birçok fikir ve görüş üretiyoruz. Bunlar etrafta çırılçıplak dolaşiyor ama bu çok-luktan adeta bir yok-luk üretiyoruz. Bu gerçekliğimiz ile yüzleşmek her ne kadar ağır gelse de, nerede durduğumuzu anlamak ve kabul etmek adına ara ara sanki buna mecburuz... Ve işte, şimdi bu nedenle buradayız...

Mimarca’nın bu sayısındaki başlık “Mimarlık ve Çevre Politikaları” olunca ve odağa mekan üretimi, çevre ile kurduğumuz toplumsal ve ekolojik ilişkiler oturtulunca, akla hemen Mimarca’nın uzun bir aradan sonra yeniden yaşam bulduğu 79. sayısının ana teması geliyor: “Sürdürülebilirlik”. Bu sayının çarpıcı kapak sorusu ise son dönemlerde yaşadığımız iklimsel ve politik sıcaklara da adeta kapak olabilecek nitelikte: “İnsanlığımız Sürdürülebilir mi?” Bu soruya cevap vermeye yeltenmek bile kendi başına bir sınav. Bu sayının yayın editörlerinden Emre Akbil, yazmış olduğu önsözde şöyle

demiş: “Bütün yaşam pratiklerimizi dönüştürmek zorundayız. İnsanlığımız gibi mimarlığımızın da kendini dönüştürmesi kaçınılmaz...”

Biz, inşaat sektörüne şöyle veya böyle bulaşmış iki meslek insanı (bir mimar ve bir inşaat mühendisi), bu çağrıyı fırsat bilerek bir araya geldik. Bu konuya ilişkin beraberce dillendirmek istediğimiz bir hikayemiz ve bir derdimiz var. “Mimarlığımızı dönüştürmek” derken sürdürülebilir tasarım ve uygulama süreçlerinde “mimarlar”ın yalnız olmadığı gerçeğine dikkat çekmek istiyoruz... Gerek sürdürülebilir tasarımların ve gerekse dönüştürücü pratiklerin bir ekip işi olduğunu, yalnız başımıza hiçbirşey yapamayacağımızı, 2015 yılında DAÜ’de beraber öncülüğünü yapmış olduğumuz bir araştırma aracılığı ile hatırlatmak ve vurgulamak istiyoruz.

ARAŞTIRMA

Herşeyin, bilimsel araştırmaların bile bir hikayesi vardır. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz araştırmanın hikayesi, günlük Lefkoşa-Mağusa-Lefkoşa yolculuklarımızın birinde başlar. İngilizcesi zayıf, türkçesi hiç olmayan, yani kısacası iletişim kurmakta çok zorlanan bir tez öğrencimizin derdini dert ediniriz. Öğrencimiz, bu kadar dil problemi varken nasıl bir araştırma yapacaktır? Yapacağı araştırma ancak nicel bir araştırma olursa altından

kalkar diye düşünerek sohbetimize devam ederken, inşaat mühendisi olanımızın aklına güzel bir fikir gelir: “Her zaman şikayetçi olduğumuz bir konunun; Kıbrıs’ta inşaat sektöründe meslekler arası ve buna paralel olarak da Adamızdaki Üniversitelerdeki eğitim sisteminin yarattığı bölümler arası iletişim kopukluğu ve işbirliği eksikliğinin üzerine neden eğilmeyelim?” der ve tohum toprağa düşer...

Meslek pratiğinde ve eğitimde, iletişim kopukluğunun ve işbirliği eksikliğinin bizi en çok etkilediği alanları düşündük. Aklımıza hemen sürdürülebilirlik geldi. Biraz daha düşündük. İnşaat sektöründe, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için son zamanlarda birçok ilerleme kaydedilmesine rağmen, bunlarla ilgili bilgilerin kilit kişilere ulaşamamasının ve bu aktörlerin işbirliği içerisinde uygulamalarda bulunmamalarının önemli bir probleme işaret ettiğini fark ettik.

Yeni binaların tasarım ve uygulamalarında, mevcut binalarınsa iyileştirilip yeniden kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için çoklu katılımın ve katılımcılar arası sağlıklı iletişimin en önemli konulardan olduğu konusunda hemfikir olduk. Hem yerel imar politikaları hem de eğitim politikaları açısından, çevreci yaklaşımların gündeme alınabilmesi için bu konuya eğilmenin güzel bir katkı olabileceğine inandık. Özellikle eğitim politikalarını belirleyen yönetimlere ve Kıbrıs’ta sayıları gittikçe artan yüksek öğrenim kurumlarına bu konuda büyük bir sorumluluk düştüğünü fark ettik.

Bu düşünce zincirinin devamında ise, araştırmamızın kurgusunun, Doğu Akdeniz Üniversitesi çatısı altında yapılabileceğinin tasarımı ve uygulamalarında etkin rol alan beş farklı mesleğin (elektrik mühendisliği, iç mimarlık, inşaat mühendisliği, makine mühendisliği ve mimarlık)

lisans eğitimini veren bölümler ile işbirliği halinde oluşturulmasına karar verdik. Amacımız, inşaat sektörüne adım atma eşiğinde olan mezun adaylarının, sürdürülebilirlik konusuna olan ilgilerini, sürdürülebilir yapı ve işbirliğinin gerekliliğine yönelik farkındalık seviyelerini tespit etmekte. Bu kurgu ve amaç bağlamında, beş bölümün mezuniyet seviyesindeki öğrencilerine yönelik geniş kapsamlı bir anket hazırlanmasına öncülük ettik. Mezuniyet eşiğinde olan toplam 129 öğrenciye anketler dağıtıldı. 95 öğrenciden ise geri bildirim alındı.

BULGULAR

Bilmediklerimizin yanında az kalsa da (şimdilik) bilebildiklerimiz...

Araştırmayı kurgularken, çıkabilecek sonuçlar ile ilgili az çok bazı tahminlerimiz vardı. Yine de sonuçlar rakamsal olarak gözümüzün önünde sergilenince, hem meslek insanı, hem araştırmacı, hem de eğitimciler olarak, halen önümüzde yürünecek uzun bir yol olduğuna dair ipuçlarını görünce, hem utandık hem de korktuk. Altta bu sonuçları, bize düşündürttükleri ile beraber özet olarak madde madde sizlerle paylaşıyoruz.

- Beş bölüm de genç bir neslin eğitimine katkı koyuyor. Ankete katılmış olan öğrenciler arasında bir-iki istisna dışında tümü 22-30 yaşları arasındaydı. Toplumsal değişim için gerekli “aktif yurttaşlık” açısından bakıldığında bu aslında zaten bildiğimiz ancak yeniden hatırlamamız gereken çok önemli bir bilgi.

- Mezun olmaya yakın bu öğrencilerin yaklaşık %50’si Türkiye ve İran’dan, diğer yarısı ise çoğunlukla Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerimiz. Bu ülkelerdeki yapılaşma ve inşaat sektörü düşünüldüğünde bu veri de “sürdürülebilirlik” açısından çok önemli.

- Beş bölüm öğrencilerinin neredeyse

tümü de sürdürülebilirlik konularına ilgileri olduğunu belirtmekte. Ancak bu konularla ilgili “bilgi edinme, öğrenme” konusunda daha az hevesliler. Bu ilginç bir çelişki.

- Sürdürülebilirliğin kişisel konularla örtüştürüldüğü bir soruya verilen cevaplar, öğrencilerin en çok “geridönüşüm”, “enerji tasarrufu” hakkında kulak doygunlukları olduğuna işaret ediyor. Bu soruda “su tasarrufu” de önemsenen bir konu olarak ön plana çıkmasına rağmen, anketin daha ileri bir sorusunda sürdürülebilirlik ile ilişkilendirilebilecek kavramlar sorulduğunda “su yönetimi” çıkan sonuçlarda çok düşük bir puan alıyor. Kıbrıs’ta yaşamakta olan su sorunları düşünüldüğünde bu önemli bir eksiklikmiş gibi geliyor.

- Sürdürülebilir kampüs yaşamı ve DAÜ kampüs deneyimi ile ilgili farkındalık sorularına verilen cevaplara bakılınca DAÜ yönetimi açısından bu konunun sıfırdan ele alınabileceği anlaşıyor.

- Mezun adaylarının verdiği cevaplar sürdürülebilir çevre konusunun mesleklerinin etik sorumlulukları arasında olduğuna ilişkin bir bilinç olmadığına işaret etmekte...

- Mezun adayları, sürdürülebilirliğin sağlanması için en elzem etmenlerden birisi olan işbirliğini gerekli görmüyor.

- Anketin sonuna doğru sorulan ve mezun adaylarının sürdürülebilirliğin tanımına yönelik bilgilerini ölçmeye yönelik olan sorulara verilen cevaplar çok zayıf, teorik bilgi eksikliğine işaret ediyor.

- Öğrencilerin sürdürülebilirlik ile ilgili en çok hangi kanallarla bilgi edinmeyi tercih edebileceklerine yönelik verilen cevaplar, öğrencilerin kişisel workshop ve kurslara ilgi duymadıklarını, web siteleri ve sosyal medya aracılığı ile bilgilenecekleri tercih ettiklerini gösteriyor.

Özetin Özeti ve Yeni Sorular

Sonuç olarak çok çok derli toplu bir özet sunacak olursak, DAÜ’de beş bölümden mezun olmaya yakın öğrencilerimizin hemen hemen hepsi, sürdürülebilirlik ve çevre konularına çok ilgili. Ancak çelişkili bir şekilde, bu konularda pek de birşeyler öğrenmeye istekli değiller ve konu hakkında da bilgili değiller. Ayrıca işbirliğini gerekli görmüyorlar.

Bir yandan öğrencilerin ilgili olduklarını, eğitimlerinde yer alan sürdürülebilirlik temalarının farkındalığını yakaladıklarını bilmek çok hoş birşey ancak niye o zaman öğrenmek istemediklerini belirtiyorlar? Bu sorunun ve akla gelen daha birçok başka soruların cevaplarını bu araştırmanın bulgularına dayandırarak cevaplamak mümkün değil. Ancak en azından, bazı sorulara cevap bulmuş olmanın verdiği olgunluk ile yeni olgulara odağımızı kaydırmamız mümkün.

Öğrencilerin, mevcut eğitim sistemi içerisinde bilgilenme konusunda dirençli oluşları, ve özellikle klasik eğitim metotlarını reddedişleri, 21. Yüzyılda eğitimin kendini yenileme girişimlerinin haklılığına da işaret ediyor aslında. Dünyanın her yerinde, birçok okul, araştırmacı ve öğretmen bu değişen dünyamızda nasıl bir eğitim vermek gerekir konusunda kafa yoruyor. Eğitimcilerin sadece “bilgi sağlayıcı” rolleri ile yararlı olabildikleri bir dönem artık eskide kaldı. Bilgi ve internet çağında, öğrencilerin her an istedikleri her bilgiye ulaşabiliyor olmaları eğitimcilerin bu rolünün işlevsizleşmesine neden oldu. Eğitimciler şimdi en çok öğrencilerine ulaştıkları bilgileri nasıl doğrulayabilecekleri, nerede ve nasıl kullanacakları, onlarla nasıl iletişim kurabilecekleri ve yaratıcılıkları ile bu bilgilerin ötesine nasıl geçebilecekleri konularında yardımcı olmakla yükümlü. Aynı sorun, inşaat sektöründe bir yapının inşaatı

veya yeniden kullanım aşamalarında sürdürülebilirliğin sağlanması ile de geçerli. Farklı meslekten gelen birçok insanın, kendi mesleklerinde sorun çözümü için ortaya koydukları bilgileri birbirlerine nasıl aktardıkları, bu bilgileri nasıl sentezledikleri ve işbirliğinde nasıl kullandıkları önemli. Birçok yeni eğitim kuramı bu konulara değiniyor. Mimarlık stüdyolarında kullanılan “yaparak öğrenme” halen güncelliğini koruyan bir metot olsa da, sepete eklenen yeni terminolojilere örnek olması açısından şunları sıralayabiliriz: işbirlikçi öğrenme, çoklu katılımcı sosyal öğrenme, disiplinler arası öğrenme, aktif öğrenme, eleştirel düşünce tabanlı öğrenme...

Bu yazıda bizi sürükleyen bakış açısının ve deneyim sürecinin sizlere de ışık tutmuş olduğunu ümit ederiz. Dileğimiz, daha katılımcı, daha dayanışma halinde, daha sürdürülebilir bir çevreye beraberce, sadece mimarca değil, ekolojik bir sistemin mütevazı bir parçası olarak “insanca” katkı koyabilmek.

Assist.Prof.Dr. Münevver Özgür Özersay
İç Mimarlık Bölümü
Mimarlık Fakültesi
Doğu Akdeniz Üniversitesi
munevver.ozersay@emu.edu.tr

Assoc.Prof.Dr. Umut Türker
İnşaat Mühendisliği Bölümü
Mühendislik Fakültesi
Doğu Akdeniz Üniversitesi
umut.turker@emu.edu.tr

Makale**İnşaat Sektöründeki Değişim Süreci ve Konut Projelerindeki Enerji Kullanımı Üzerine Etkileri***

Bertuğ Özarisoy

The study focuses on identifying refurbishment activities capable of diagnosing and detecting the underlying problems alongside the challenges offered by the buildings' typology in addition to identifying the correct construction materials in the refurbishment process which allow for the maximisation of expected energy savings. The housing estates are chosen from 16 different projects in four different regions of the T.R.N.C. that include urban and suburban areas. There is a broad representation of the common drivers in the property market, each with different levels of refurbishment activity and this is coupled with different samplings from different climatic regions. This research paper presents the results of semi-structured interviews with 70 homeowners in a selected group of 16 housing estates in five different parts of the T.R.N.C. The expected solutions should be effective, environmentally acceptable and feasible given the type of housing projects under review, with due regard for their location, the climatic conditions within which they were undertaken, the socio-economic standing of the house owners and their attitudes, local resources and legislative constraints.

Özet

Araştırma konusu olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki inşaat sektöründeki değişim süreci ve bu süreçte ortaya çıkan konut birimlerinin fiziksel özellikleri incelenmektedir. Araştırmanın ilk etabında var olan konut stoğu sınıflandırılmıştır. Yapılan sınıflandırma sonucunda üzerinde çalışılması gereken konut stoğu tespit edilmiştir. Çalışmada 2002-2015 yılları arasında inşaat şirketleri tarafından yapılan konut siteleri projeleri incelenmiştir. Bu kategoriye yönlendirilmesinin en büyük etkenlerinden biri mevcut olan yeni inşa edilmiş yapı stoğunun var olan önceki konut stoğundan daha çok elektrik tüketimi yaptığı hipotezinin araştırmacı tarafından ortaya atılmasıdır. Method olarak dış mekan ısı ve nem değerlerini ölçen ‘tiny tag data logger’ ölçüm cihazı, iç mekan ısı ölçümü yapabilen ‘i button data logger’ ölçüm cihazları kullanılmaktadır. Konut birimlerindeki aşırı ısınma riski hipotezi için termal kamera kullanılarak problem tespiti yapılmaktadır. Ev sahipleri ile yapılan anket ve röportajlar problemin tesbitini desteklemektedir.

Araştırma sürecinde Kuzey Kıbrıs genelinde 15 inşaat şirketleri ile görüşülmüştür. İnşaat şirketlerinden projelerini kullanmak için izin alındıktan sonra yine Kuzey Kıbrıs genelinde 22 tane konut sitesi tespit edilerek bu konut birimlerinde ölçümler yapılarak araştırmacının ilk başta ortaya koyduğu aşırı ısınma riski hipotezi kanıtlanmıştır. Elde edilen sonuçlar Kuzey Kıbrıs’taki mevcut yapı stoğunun enerji kullanımı üzerindeki etkenlerinin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre mevcut yeni yapılmış olan yapı stoğunun referans alınan değerlere göre aşırı derece ısınma riski oluşturduğunu göstermektedir. Kanıtlanan bu hipotez biz mimarlara, şehir planlamacılara ve de mühendislere yapı stoğumuz hakkında tekrardan düşünmemiz gerektiğini ve de bireysel proje üretmektense bütün bu süreçte bir arada olması gereken bireylerin, kuruluşların bütüncül bir mekanizma çerçevesinde çalışması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler:

inşaat sektörü, enerji verimliliği, Kuzey Kıbrıs

1. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı)
Kaynak: The Welsh School of Architecture web sitesi, Kasım 2015

2. i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçüm cihazı)
Kaynak: The Welsh School of Architecture web sitesi, Kasım 2015

3. Termal kamera
Kaynak: The Welsh School of Architecture web sitesi, Kasım 2015

1. Problem tespiti ve araştırma yöntemi

Bu araştırma projesi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki inşaat sürecini ve ortaya çıkan konut stoğunun enerji kullanımı üzerindeki etkilerini incelemektedir. Yapılan bu araştırmanın en önemli etkenlerinden biri de ortaya konulan hipotezlerin kanıtlanmasında referans alınacak bir çalışma ve yayının bulunmamasıdır. Ortaya atılan hipotezlerin referans alınan çıkış noktalarından yön belirlenerek, hipotezlerin kanıtlanması hedeflenmektedir. Bu hipotezler ileriki bölümlerde detaylı açıklanacaktır. Bu araştırma Annan Planı sürecinde ve sonrasında hızla inşa edilen ve edilmekte olan konut stoğunu incelemektedir. Ortaya atılan hipotezde 2002-2015 yılları arasında toplu konut sitelerindeki evlerin ısınma riskinin yüksek olduğunun ayrıca kullanıcıların bilinçli veya bilinçsizce konutun fiziksel karakteri üzerinde yapmış olduğu teknik müdahalelerden dolayı daha fazla enerji tüketildiğinin kanıtlamaya çalışmaktadır.

Ortaya atılan hipotezin kanıtlanması için yöntem olarak termal kamera kullanılarak, belirlenmiş, toplu konut sitelerindeki projelerde ölçümler yapılmıştır. Bu problem tespiti yönteminin yanı sıra 'Tinytag data logger' (dış mekan sıcaklık ve nem ölçümü yapabilen cihaz) ve 'i button data logger' (iç mekan ölçümü yapabilen cihaz) kullanılmıştır. Bu iki cihaz 10 saniyede bir kayıt yapabilme özelliğine sahiptir. Bu özelliğinden dolayı problem tespitini en doğru biçimde alabilmemize olanak vermektedir. Bu yöntemin seçilmesinin en önemli etkenlerinden biri de bu ölçüm yönteminin şu ana kadar herhangi bir Akdeniz ülkesi üzerinde uygulanmamasıdır. Araştırmacının problem tespitindeki yaklaşımı öncelikle termal kamera ölçümleri ile konut birimlerinin ne kadar ısınma riski olduğunu anlamaktır.

Araştırmanın ikinci kısmında ise seçilen binaların aşırı ısınma riski hipotezinin konut birimlerindeki enerji kullanımı

4. Kıbrıs coğrafi konum haritası Fotoğraf: Bertuğ Özarisoy, Eylül 2015

üzerindeki etkilerini irdelemektedir. Araştırmanın son kısmında ise ev sahipleri ile röportaj 'interview' yöntemi uygulanarak ev sahiplerinin enerji kullanımı üzerine etkileri ve de binaların aşırı ısınması üzerine oluşturdukları etkileri irdelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmacının geniş çaplı bir problem tespit yöntemi uygulamasının en önemli etkenlerinden biri de ortaya atılmış olduğu hipotezleri referans alarak kanıtlayabileceği bir araştırmanın bulunmamasıdır. Araştırmacı bu sebepten dolayı öncelikle ortaya koymuş olduğu hipotezleri kanıtlayarak problemi tespit etmektedir ve daha sonra tespit edilen problem üzerinden enerji kullanımı üzerine kritikler yapmakta olup çalışmanın sonucuna ulaşmaya çalışmaktadır.

2. Araştırmanın amacı

Konut birimlerinin enerji kullanımı etkileri üzerine yapılmakta olan bu araştırma Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki 4 farklı iklim karakterine sahip olan bölgelerdeki toplu konut sitelerindeki projeleri incelemektedir. Bu bölgeler harita üzerinde aşağıdaki gibi

sınıflandırılmaktadır.

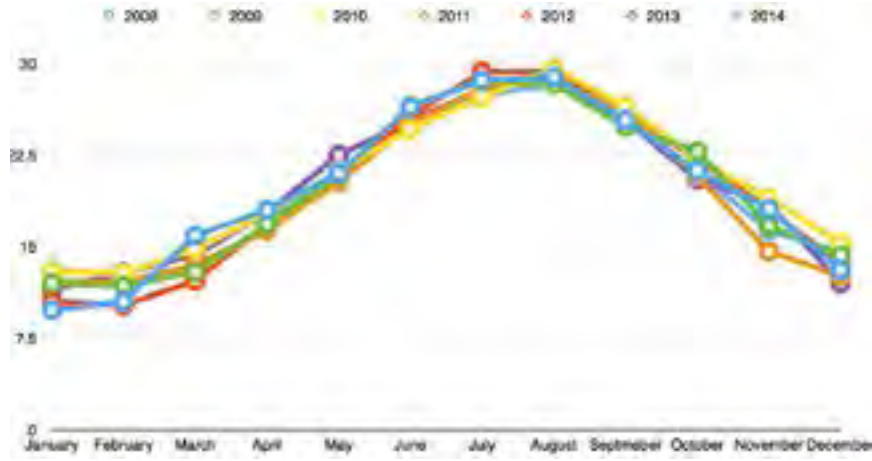
- 1.İskele/Karpaz Yarımadası: Yarı dağlık - kıyı bölgesi alanı
- 2.Gazimağusa: Kıyı bölgesi alanı
- 3.Lefkoşa: Trodos ve Beşparmak dağları arasında kalan düzlük alan
- 4.Girne: Dağlık - Kıyı bölgesi alanı

Araştırmada incelenmekte olan konut birimlerinin 4 farklı bölgeden seçilmesinin en büyük sebebi adadaki bölgeler arasındaki coğrafi özelliklerin ve de değişkenlerin enerji kullanımı üzerindeki etkisinin olduğunun hipotezini kanıtlamaktır. Bunun yanı sıra araştırmacı Koppen iklim değişiklikleri sınıflandırması'nın Akdeniz ülkeleri ve Kıbrıs adası üzerindeki iklim değişikliği ve küresel ısınma değerlerini de inceleyerek küresel ısınma sonucu ortaya çıkan yaz dönemi aşırı soğutma ve serinletme amacı kullanılan elektrik kullanımını, kış dönemi de ısınma amacı kullanılan elektrik kullanımının konut birimlerinde ortaya çıkardığı etkileri irdelemeyi amaçlamaktadır.

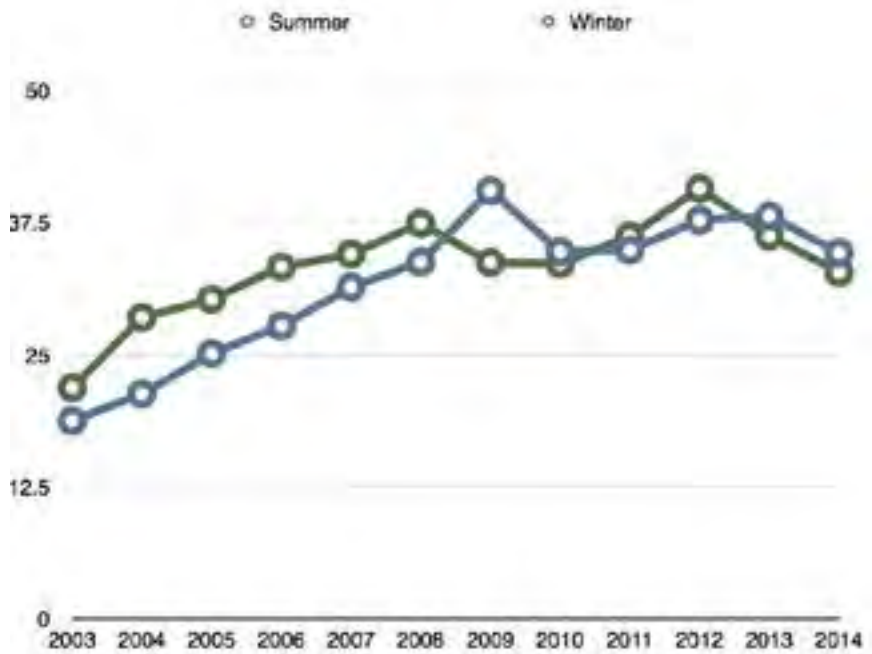
Araştırmacı Kuzey Kıbrıs'taki 4 farklı bölgeden 15 farklı inşaat şirketinin toplu konut site projelerinden 22 konut sitesi ve bu konut sitelerindeki

70 ev sahibi ile röportaj 'interview' yöntemini kullanarak ev sahiplerinin enerji kullanımı üzerindeki etkilerini ve de kullanıcının evin yapısı, karakteri veya fiziksel dokusu üzerindeki yapmış veya yapmakta olduğu değişikliklerin de mevcut olan konut birimlerinin aşırı ısınmasına yol açtığı hipotezini kanıtlamaya çalışmaktadır. Kullanılan bu yöntemin yanı sıra araştırmacı 100 adet konut biriminde termal kamera kullanmakta olup aşırı ısınma riski hipotezini kanıtlamaya çalışmaktadır. (Şekil 4, 5 ve 6)

Araştırmacı çalışmanın doğru temeller üzerine oturması ve sağlıklı olabilmesi amacı ile 6 konut biriminde 'monitoring' enerji kullanımı ölçümü takibi yapmaktadır. Bu araştırma yöntemleri çalışmanın son aşamasında simülasyon 'enerji verimi kullanımı modellemesi' için bir veri tabanı oluşturarak, Kıbrıs adası üzerindeki mevcut konut stoğunun problemlerine sonuç arayacaktır. Araştırmacı enerji verimi kullanımı takibi 'monitoring' için Ağustos-Eylül 2015 tarihleri arasında 6 konut birimine ölçüm cihazlarını yerleştirerek problem tespiti çalışması yapmaktadır. Araştırmacı yaz mevsimini özellikle

5. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki 2008-2014 yılları arasındaki iklim değişikliği
Kaynak: K.K.T.C. Meteoroloji Dairesi Müdürlüğü, Nisan 2015

6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki 2003-2014 yılları arasındaki yaz ve kış dönemlerine ait enerji tüketimi.
Kaynak: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Elektrik Kurumu (KIB-TEK), Nisan 2015

7. Arazi çalışma alanı, İskele-Karpaz Yarımadası Kaynak: Google Earth, Eylül 2015

arazi çalışma dönemi olarak belirlemekte olup bu dönemde kullanılan aşırı klima kullanımının enerji üzerindeki etkilerini incelemektedir.

Bu makalenin amacı araştırmacının elde ettiği bulguları ve oluşturmakta olduğu veri tabanını okuyuculara sunmaktır. Araştırmacı aynı zamanda konut birimlerinde elde ettiği bulgular üzerinden enerji kritikleri yaparak mevcut olan konut stoğunun problemlerini hedef kitlesine aktarmaya çalışmaktadır. 3. Enerji verimi kullanımı takibi araştırma bulguları

Konut 1

Araştırmacı ilk olarak İskele - Karpaz yarımadası bölgesindeki inşaat şirketi tarafından yapılan toplu konut sitesini tespit ederek bu bölgedeki projeleri gözlemlemektedir. Bunun yanı sıra konut birimlerindeki kullanıcı tarafından yapılan eklemeler ve değişiklikleri irdeleyerek problem tespiti yapmaktadır.

Ortaya konulan problem tespitinde kullanıcıların mevcut tasarıma müdahale yaptıkları görülmektedir. Bu değişiklikler iki katlı villa projelerinde daha çok üst balkonun alüminyum malzeme ile odaya çevrildiği, tek katlı 'bungalow' proje tiplerinde ise ön teras veya arka teras kısmına alüminyum malzeme ile oda eklemeleri yaptıkları görülmektedir.

Yapılan termal kamera ölçümlerinde bu eklemeleri kırmızı renkte görmekteyiz, binanın yapı malzemesi 30cm lik taş duvar olmakla birlikte kullanıcı tarafından yapılan bu müdahalenin binanın ısınma riskini arttırdığını görmekteyiz. (Şekil 7-10)

Araştırmacı toplu konut sitesi içerisinde tek katlı 'bungalow' tarzı tipindeki konut birimini tespit ederek 12/08/15 - 25/08/15 tarihlerinde araştırma yöntemi için tespit ettiği cihazları kullanarak enerji verimi kullanımı tespiti yapmaktadır. Takip edilen bu ev Karpaz yarımadası bölgesinde sahil kenarı üzerinde deniz seviyesinden 50 metre yükseklikte makilik alan içerisinde güney-doğu yönünde konumlandırılan

3 yatak odası, 1 salon ve mutfak, ön tarafta salon ve mutfak birimlerinden ön avluya çıkılan üzeri ahşap pergola kaplı, aynı zamanda ebeveyn yatak odası kuzey yönünde konumlandırılan yarı açık ahşap pergolaya sahip bir avluya sahiptir. Bu yapı üzeri kiremit kaplı beton çatı malzemesi olan, dış duvarlar 30cm doğal taş ile kaplı tek katlı konut birimidir. Bu bina 2004 yılında tamamlanmakta olup, İngiliz vatandaşı olan orta-yaşlı bir çift tarafından kullanılmaktadır. (Şekil 11)

Yapılan röportaj sonucunda bu evin 9 ay boyunca kullanıcı tarafından tam zamanlı olarak ikamet edildiği sadece Aralık-Ocak-Şubat dönemlerinde boş kaldığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi ise evi ısıtmakta zorluk çektikleri ve Kuzey Kıbrıs'ta doğal gaz alt yapı sisteminin bulunmamasından dolayı merkezi ısıtma yapamadıkları yönünde tespit yapılmıştır. Kullanıcı aynı zamanda 2004-2015 yılları içerisinde evdeki mevcut alüminyum camları değiştirerek ahşap çift cam yapı yapılarak konutun enerji verimliliğini arttırmayı hedeflemiştir. Aynı zamanda kullanıcı ahşap panjur ve enerji verimi sağlayan şömine uygulamalarını da konut biriminde uygulayarak kış döneminde ortaya çıkan ısınma sorununa çözüm bulmayı hedeflemektedir. Kullanıcıların sabah-öğle saatleri arasında mutfaktaki klimayı, gece-sabah saatlerinde ise ebeveyn yatak odasındaki klimayı yoğun biçimde kullandıkları gözlenmektedir. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) salon biriminden ulaşabildiğimiz yarı açık ahşap pergola ile kapalı olan teras biriminde ahşap pergola üzerine monte edilerek yapılan ölçümde bölgedeki en yüksek sıcaklığın 15/08/15 tarihinde 37 derece olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönem içerisinde ise i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçüm cihazı) mutfak içerisinde bulunan kitaplık üzerine monte edilerek yapılan ölçümde ise iç mekandaki sıcaklığın 34.5 derece olduğu gözlenmektedir. Aynı zamanda termal kamera ile dış mekanda 25/08/15 saat 07.39pm zaman aralığında yapılan ölçümde çatının 43 dereceye kadar ısındığını görmekteyiz. (Şekil 12, 13 ve 14)

8. Araziden görünüm Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

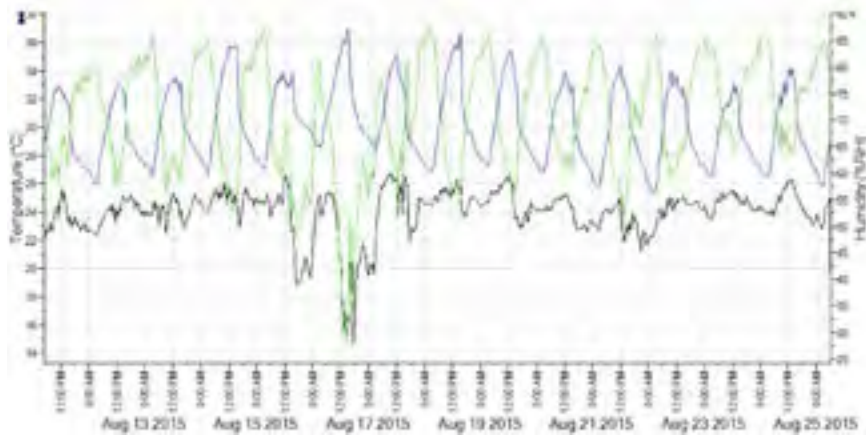
9. Kullanıcı tarafından konutun fiziksel karakterine yapılan müdahale Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

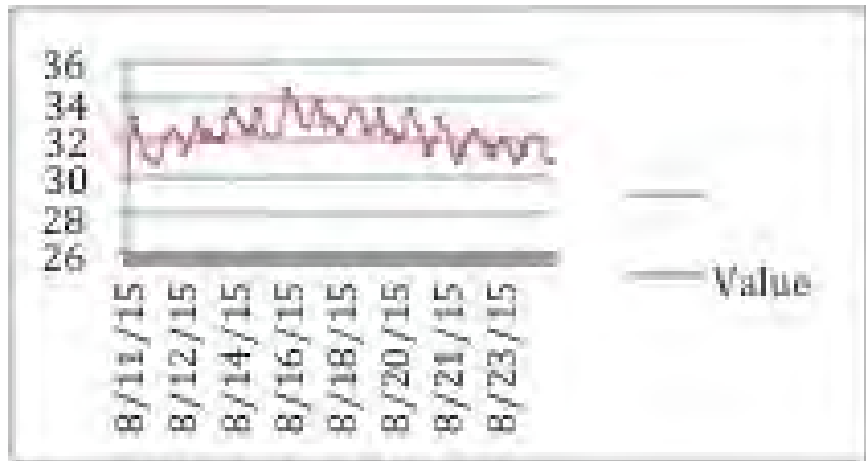
10. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

11. Enerji verimi ölçümü yapılan konut birimi Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

12. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

13. i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

Konut 2

Sürdürülmekte olan araştırmada, İskele-Ötüken kıyı alanı bölgesinde konumlanan 2003-2006 tarihleri arasında yapılmış olan toplu konut sitesi incelenerek problem tespiti yapılmıştır. Bu konut sitesinde çift katlı ikiz ev, çift katlı villa tipi ev ve teras evler olmak üzere üç farklı konut tipolojisi üzerinde termal kamera ile ölçümler yapılmıştır. Yapılan ölçümler sonucunda kuzey-batı ve güney-doğu yönünde konumlandırılan teras evlerin diğer konut tiplerine göre daha fazla ısındığı gözlemlenmektedir. Bunun en büyük etkenlerinden biri de teras tipi konut tipolojisinin bu iklim bölgesine uygun olmamasıdır. Diğer en büyük etken ise bu binaların birbirleri arasında kullanılan betonarme yapı malzemesinden dolayı daha kolay ısı transferi yapılabilmesidir. (Şekil 15)

Konut sitesi içerisinde kuzey-doğu yönünde konumlanan iki katlı ikiz ev konut tipi 27/08/15 – 05/09/15 tarihleri arasında tiny tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) ve i button data logger (iç mekan sıcaklık değeri ölçüm cihazı) kullanılarak enerji verimi kullanımı tespiti yapılmıştır. Konut birimi 3 yatak odası, zemin katta açık mutfak, yemek odası ve salondan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra garaj kullanıcı tarafından günlük yaşam odasına dönüştürülmüştür fakat çatı malzemesi ahşap olup hiçbir çatı-yalıtım malzemesi kullanılmamıştır. Aynı zamanda bu konut birimi betonarme olup, ahşap kırma çatı yöntemi ile inşa edilmiştir. Konuttaki pencere ve kapı açıklıkları tek-cam alüminyum malzeme olmakla birlikte, dış duvar yalıtımını sağlayan bir malzeme kullanılmamaktadır. Bu konut birimi dört kişilik bir aile tarafından tüm zamanlı bir yaşam birimi olarak kullanılmaktadır. Bireyler kış-sonbahar-ilkbahar dönemleri, hafta içi günlerde konutu 05pm-07.30am saatleri arasında kullanmaktadırlar. Yaz dönemi içerisinde ise genellikle tüm zamanlı olarak kullanılmaktadırlar. Ev sahipleri ile yapılan röportajlar doğrultusunda mevcut olan garaj fonksiyonunun değiştirilerek bu birimin günlük yaşam odası olarak kullanıldığı

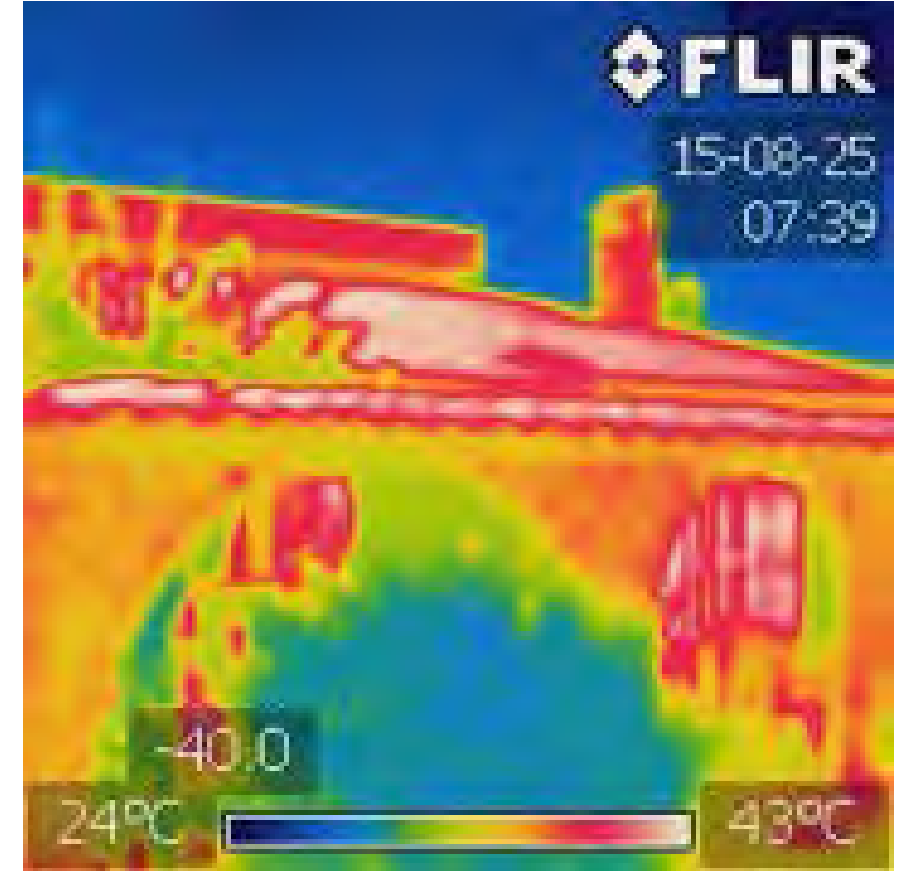
tespit edilmiştir. Ev sahipleri yaz döneminde bu oda da sadece sabah-akşam zaman aralığında vantilatör kullanarak serinleyebilmektedir, kış dönemi içerisinde ise sabah-akşam zaman aralığında odun-sobası ile ısınma gereksinimlerini karşılayabilmektedirler. Bunun yanı sıra yaz dönemi içerisinde ebeveyn yatak odası gece-sabah zaman aralığında 4 kişilik aile bireylerince ortaklaşa kullanılmaktadır.

Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) kullanıcı tarafından garaj fonksiyonundan günlük oturma yaşam alanına dönüştürülen birime çatı izolasyonu olmayan ahşap tavan üzerine monte edilerek yapılan ölçümde bölgedeki en yüksek sıcaklığın 29/05/15 tarihinde 40.5 derece olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönem içerisinde i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçüm cihazı) mutfak içerisinde fırın, buzluk ve gazocağından uzakta olan dolap ünitesi üzerine monte edilerek yapılan ölçümde ise iç mekandaki sıcaklığın 33.2 derece olduğu gözlemlenmektedir. Aynı zamanda termal kamera ile dış mekanda 09/08/15 saat 05.42am zaman aralığında yapılan ölçümde binanın betonarme yapısının 31 dereceye kadar ısındığını görmekteyiz. (Şekil 16, 17 ve 18)

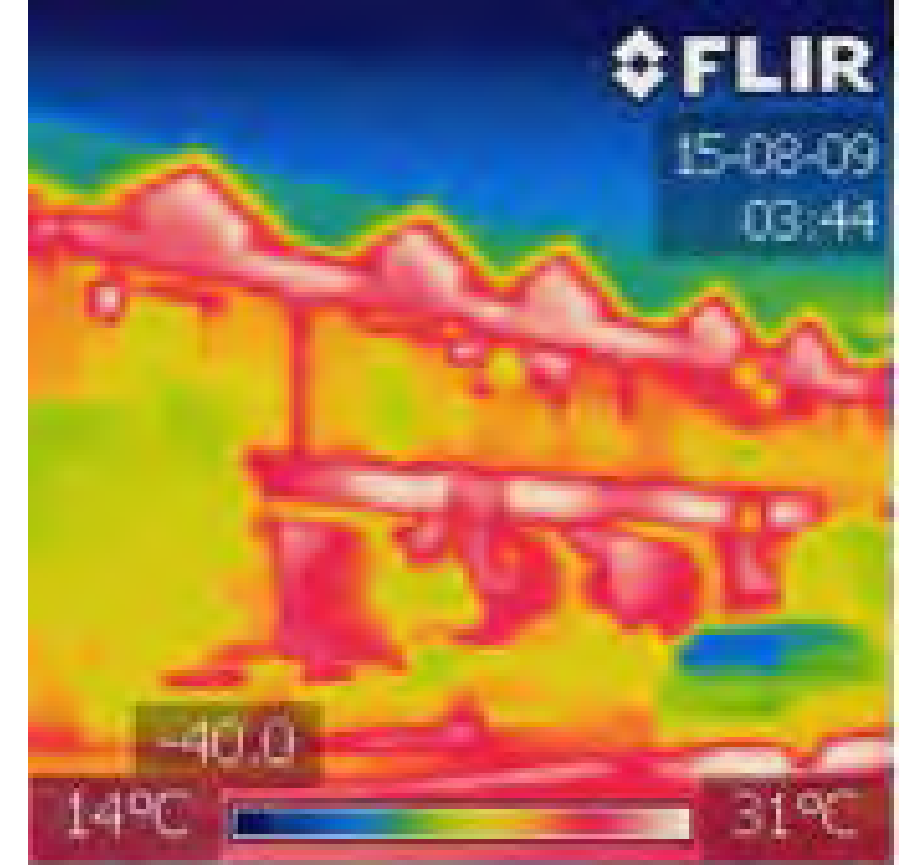
Konut 3

Enerji verimi kullanımı tespiti çalışması süresi içerisinde, Gazimağusa-Tuzla kıyı alanı bölgesinde bulunan toplu konut sitesinde problem tespit çalışması yapılmıştır. Bu toplu konut sitesi 2008-2011 yılları arasında tamamlanmış olup iki katlı konut ve iki katlı ikiz konut tipolojisine sahip birimlerinden oluşmaktadır. Konut birimleri güney-doğu yönünde konumlandırılmıştır. Arazi çalışması sırasında elde edilen gözlemlerde konut birimlerinin kullanıcıya teslim edildikten sonraki 1 yıl süresi içerisinde kullanıcılar tarafından çok hızlı bir biçimde değişikliklere uğradığı gözlemlenmiştir.

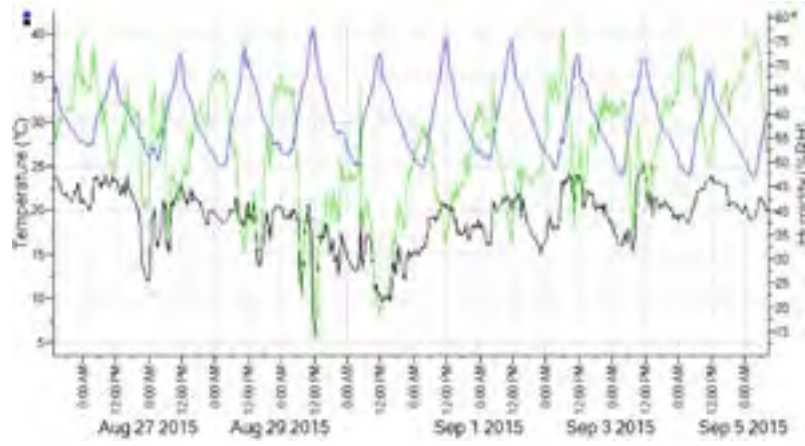
Yapılan gözlemlerde kullanıcıların daha çok yaşam kullanım alanını arttırmak amacı ile zemin katta

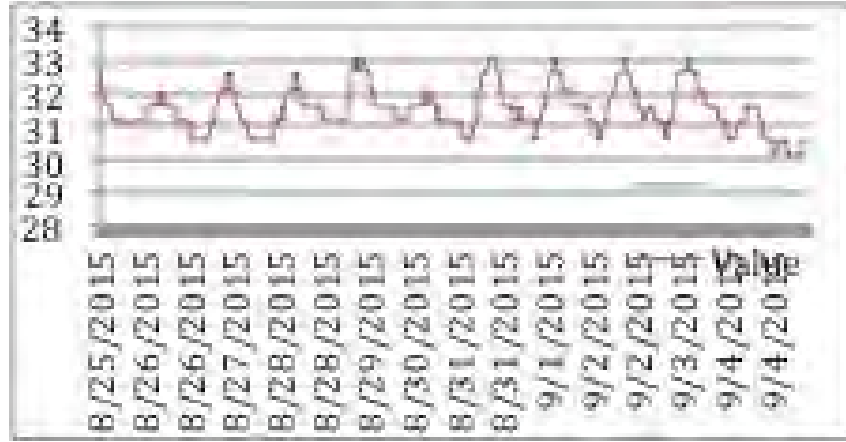
14. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

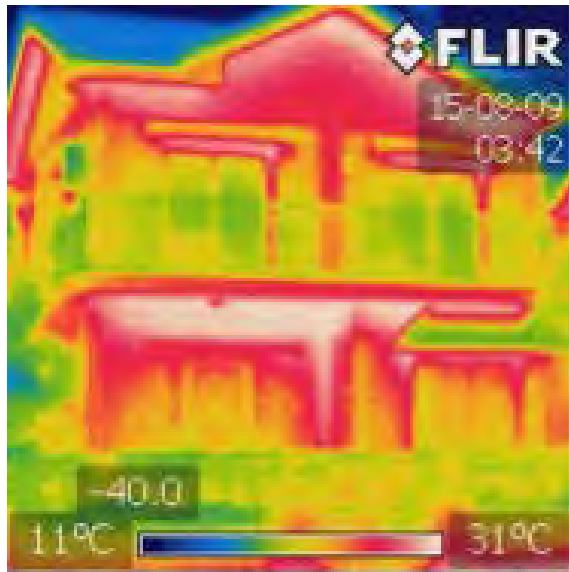
15. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

16. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

17. i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

18. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

betonarme, çelik, alüminyum ve ahşap malzeme kullanarak oda ekledikleri gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra kullanıcıların çelik ve ahşap malzeme tercih ederek kapalı garaj kullanımları oluşturdukları gözlemlenmiştir. Termal kamera ile yapılan ölçümlerde kullanıcılar tarafından konut birimine yapılan fiziksel müdahalelerin konutun daha fazla ısınmasına sebep olduğu gözlemlenmektedir. Termal kamera ölçümünde yeni eklenen fonksiyonel birimleri daha yoğun bir kırmızı renkte görmekteyiz. Elde edilen bu tespitte kullanıcıların konutta yaptığı değişikliklerin enerji kullanımı üzerinde büyük bir etken oluşturduğunu görmekteyiz.

Araştırma süresince güney-doğu yönünde konumlanan iki katlı ikiz konut tipolojisine sahip birimde 02/08/15 - 06/08/15 tarihleri arasında tiny tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) ve i button data logger (iç mekan sıcaklık değeri ölçüm cihazı) kullanılarak enerji verimi kullanımı tespiti yapılmıştır. Konut birimi 3 yatak odası zemin katta açık mutfak, yemek odası ve salon birimlerinden oluşmaktadır. Yapı betonarme olup, tüm pencere ve kapı açıklıklarında çift cam kullanılarak enerji verimi elde edilmesi amaçlanmıştır. Fakat dış duvarlarda ısı yalıtımını sağlayan bir malzeme kullanılmamıştır. Tasarımda zemin katta bulunan pencere açıklık yüzeyleri fazla olmakla birlikte güneş önleyici herhangi bir panjur veya teras üzerinde pergola bulunmamaktadır. Bu konut biriminde 4 kişilik aile tam zamanlı olarak yaşamaktadır. Ev sahipleri sonbahar-kış-ilkbahar dönemlerinde 02pm-07.30am yaz dönemi içerisinde ise tam zamanlı olarak mekanları kullanmaktadır.

Ev sahipleri ile yapılan röportajlar sırasında kullanıcıların zemin kattaki yaşama birimlerini sabah-akşam saatleri, üst kattaki yatak odalarını gece-sabah saatlerinde kullandıkları tespit edilmiştir. Ev sahiplerinin zemin kattaki yaşama birimlerinde Haziran-Temmuz-Ağustos dönemi içerisinde

02pm-07pm zaman aralığı içerisinde buzluk tipi diye nitelendirilen klima kullanımı yaptıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra kullanıcıların 2 yatak odasında yine yaz dönemi içerisinde 10pm-07.30am zaman aralığı içerisinde klima kullanımı yaptıkları tespit edilmiştir. Kullanıcılar yapılan röportaj sırasında kullanım alanının yetersiz olduğunu mutfak biriminden geçiş sağlayacak biçimde günlük yaşama birimi ve üst katta ise çamaşır ve depo alanı olarak kullanacakları fonksiyon eklemelerini röportajdan 1 ay gibi kısa bir süre içerisinde başlamaya kararlı olduklarını belirttiler.

Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) kuzey-doğu yönünde konumlanan konut birimine girişi sağlayan betonarme saçak üzerine monte edilerek yapılan ölçümde bölgedeki en yüksek sıcaklığın 03/08/15 tarihinde 36 derece olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönem içerisinde i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçüm cihazı) salon içerisindeki kitaplığın üzerine monte edilerek yapılan ölçümde ise iç mekandaki sıcaklığın 35.5 derece olduğu gözlemlenmektedir. (Şekil 19, 20, 21)

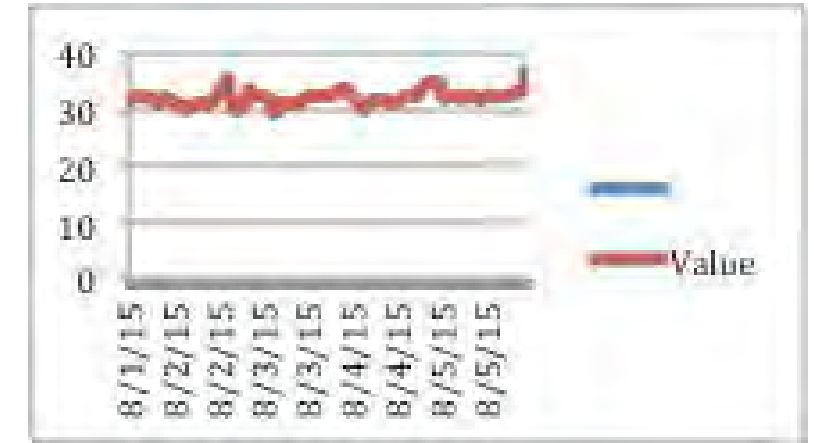
Elde edilen bu veri konut biriminin dış mekan sıcaklığı ile neredeyse yaklaşık bir değerde ısındığını göstermektedir. Araştırmacı kullanıcı ile tekrardan röportaj yaparak elde ettiği bu veriyi sorgulamıştır. Kullanıcı en yüksek sıcaklık değerinin kaydedildiği 01.36pm zaman aralığında 4 kişilik aile bireylerinin zemin katta bulunduğunu, bu süre içerisinde klima kullanımına gitmedikleri zemin katta bulunan geniş açıklık yüzeyine sahip pencerelerin açık olduğu ve yemek biriminde vantilatör kullandıkları tespit edilmiştir. Aynı zamanda termal kamera ile dış mekanda 09/08/15 saat 06.05am zaman aralığında yapılan ölçümde binanın betonarme yapısının 31 dereceye kadar ısındığını görmekteyiz.

Konut 4

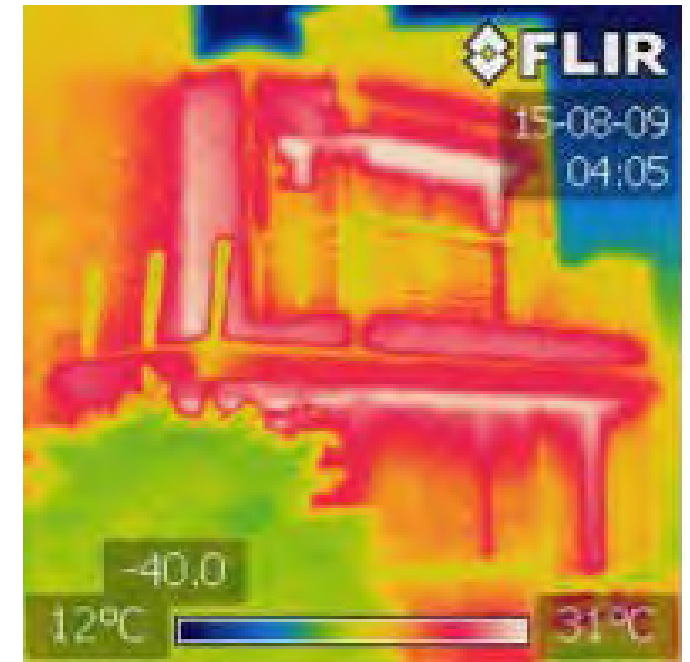
Araştırma süresince Gazimağusa/Tuzla kıyı alanı bölgesinde bulunan toplu konut sitesinde gözlemler yapılarak durum tespiti yapılmıştır. Bu konut sitesindeki

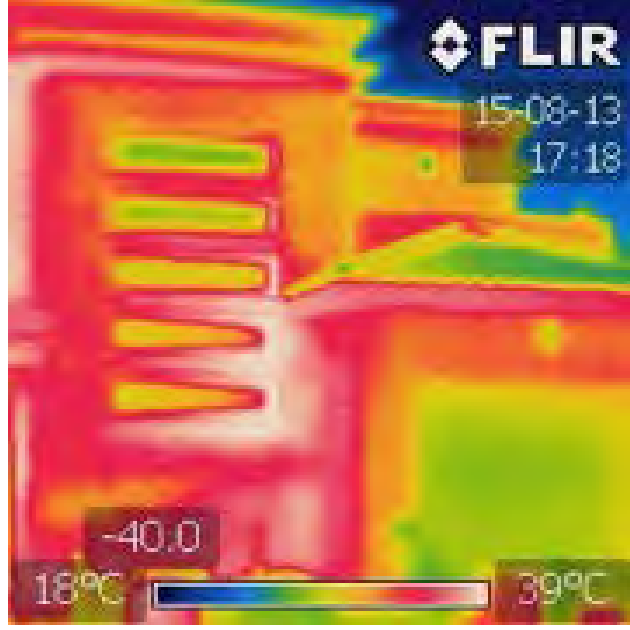
19. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

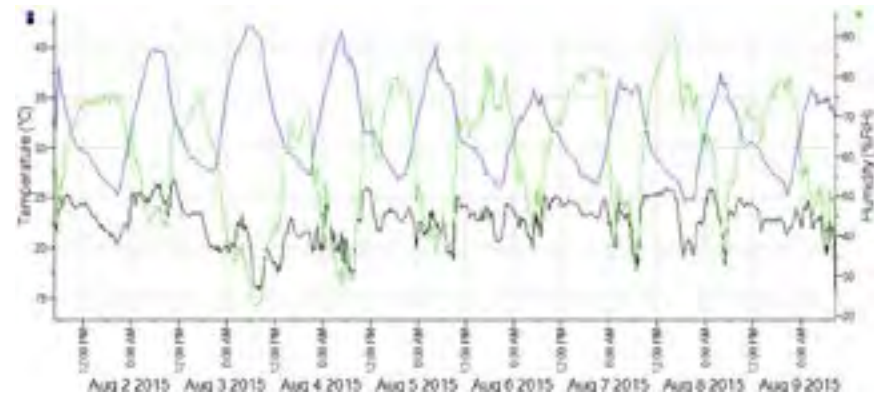
20. i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

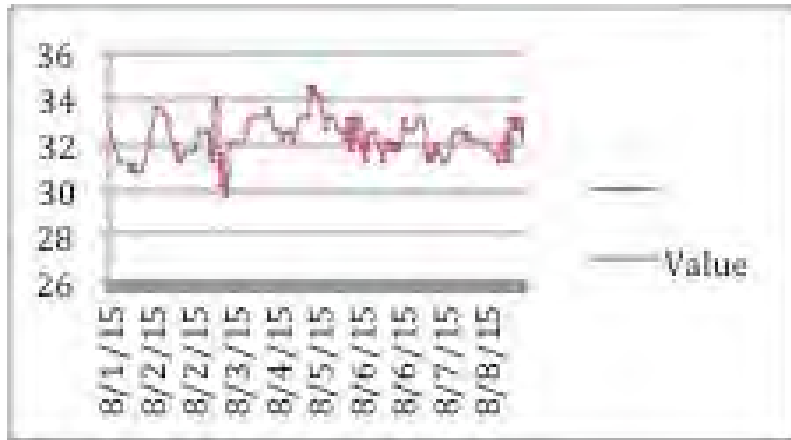
21. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

22. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

23. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

24. i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

konut birimleri iki katlı konut birimi olarak 175m², 225m² ve 275m² olarak üç farklı büyüklükte tasarlanmıştır. Yapılan gözlemler sonucunda kullanıcıların mutfak biriminden geçiş sağlanan teras üzerini ahşap malzeme tercih edilerek yarı açık dış mekan oturma birimine dönüştürdükleri görülmektedir. Aynı zamanda birçok konut biriminde kapalı garaj fonksiyonu günlük yaşam birimi veya çalışma odasına dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra üst kattaki açık balkon birimleri betonarme yapı ile kapatılarak fazladan yatak odası kazanımı sağlanmıştır. Termal kamera ile yapılan bu ölçümlerde kullanıcı tarafından yapılan bu değişikliklerin enerji verimi kullanımı üzerinde etkin rol aldığı gözlemlenmiştir, özellikle de mutfak terasının üzerindeki ahşap çatı kullanımın termal kamera da daha yoğun bir kırmızı renkte olduğunu görmekteyiz.(Şekil 22)

Araştırma süresince kuzey-doğu yönünde konumlanan iki katlı 225m² kullanım alanına sahip konut tipolojisine sahip birimde 02/08/15 – 09/08/15 tarihleri arasında arasında tiny tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) ve i button data logger (iç mekan sıcaklık değeri ölçüm cihazı) kullanılarak enerji verimi kullanımı tespiti yapılmıştır. Konut birimi 3 yatak odası, zemin katta salon, mutfak ve kapalı garaj birimlerinden oluşmaktadır. Betonarme yapı olup, betonarme çatı üzeri ahşap kırma çatı ile kapatılmıştır. Konut birimindeki tüm pencere ve kapı açıklıkları alüminyum çift-cam olarak seçilmiştir fakat güneş önleyici panjur veya herhangi bir güneş kırıcı kullanılmamaktadır.

Bu konut biriminde 3 kişilik bir aile tam zamanlı olarak yaşamaktadır. Kullanıcılar sonbahar-kış-ilkbahar dönemi 3pm-7.30am zaman aralığında mekanı kullanmaktadırlar. Aynı zamanda yaz dönemi içerisinde çalışan ebeveynler 3pm-7.30am zaman aralığında evdeki yetişkin birey ise tüm zamanlı olarak kullanım yapmaktadır. Kullanıcı ile yapılan röportajlar sonucunda salon ve üst kattaki 3 yatak odası birimlerinde

klima bulundurdıkları fakat yaz dönemi içerisinde klima kullanımını tercih etmediklerini sadece sabah-gece zaman aralığında salon-mutfak ve 2 yatak odasında vantilatör kullandıkları tespit edilmiştir.

Kullanıcılar klima kullanımına sadece misafir ziyaretleri sırasında tercih ettiklerini belirttiler. Aynı zamanda kullanıcı yaz dönemi içerisinde evi kullandığı zaman aralığı içerisinde mevcut olan bütün kapı ve pencereleri açık bırakarak evin doğal havalandırılmasını tercih etmektedir. Kullanıcılar mutfak biriminden geçiş sağlanan güney-batı yönünde konumlanan açık terasın üzerini ahşap malzeme tercih ederek yarı açık oturma alanına dönüştürdüklerini, bunun en büyük etkenlerinden biri ise aşırı güneşten dolayı salon biriminde fazla vakit geçiremedikleridir.

Araştırmacı kış dönemi içerisinde kullanıcıların enerji kullanimlarını takip etmek amacı ile 2008-2015 zaman aralığındaki elektrik tüketimi verilerini Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu'ndan (KIB-TEK) elde ederek problem tespiti yapmıştır. Elde edilen veriye göre kullanıcılar yaz dönemi boyunca en düşük elektrik ödemesi yapmalarına rağmen kış dönemi içerisinde ısınma için kullandıkları elektronik cihazlar (halojen soba ve ısı yayan vantilatör) sebebi ile yüksek miktarda elektrik faturası ödemesi yaptıkları gözlemlenmektedir. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) güney-batı yönünde konumlanan ahşap malzeme tercih edilen kullanıcı tarafından yarı açık dış mekan oturma birimine dönüştürülen çatı üzerine monte edilerek yapılan ölçümde bölgedeki en yüksek sıcaklığın 03/08/15 tarihinde 40.5 derece olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönem içerisinde i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçüm cihazı) salon içerisindeki dolap ünitesinin üzerine monte edilerek yapılan ölçümde ise iç mekandaki sıcaklığın 34.5 derece olduğu gözlemlenmektedir.

Aynı zamanda termal kamera ile dış mekanda 13/08/15 saat 07.15pm zaman aralığında yapılan ölçümde binanın betonarme yapısının 38 dereceye kadar ısındığını görmekteyiz. (Şekil 23, 24, 25)

Konut 5

Araştırma süresince Lefkoşa – Trodos ve Beşparmak dağları arasında kalan düzlük alan üzerinde konumlanan konut sitesi gözlemlenerek problem tespiti yapılmıştır. 2008-2011 yılları arasında tamamlanan toplu konut sitesi iki katlı betonarme olup 175m², 225m² ve 275m² farklı kullanım büyüklüklerine sahip konut tiplerinden oluşmaktadır. Şekil 26

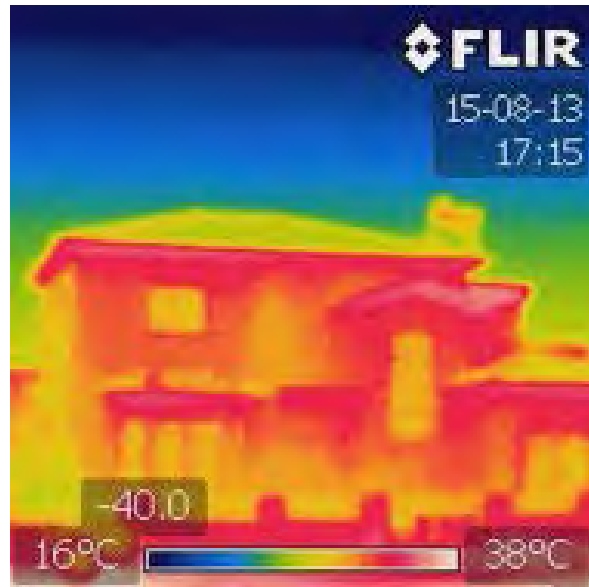
Konut birimleri arazinin kullanım alanına göre güney-batı ve kuzey-doğu yönlerinde konumlanmıştır. Bu konut birimleri ada genelinde incelenmekte olan diğer konutlardan farklı olarak kullanıcılara farklı olanaklar sunmaktadır. Bu konutlarda merkezi ısıtma ve soğutma sistemleri hem zemin hem üst katlarda uygulanmıştır. Bu sistem tek bir noktadan ana elektrik hattına bağlı olarak çalışmaktadır. Ev sahipleri bu sistemi kullandığında konut içerisindeki tüm mekanları aynı zamanda ısıtıp soğutma imkanına sahiptirler. Binada kullanılan bu sistemden dolayı ısı kaybını önlemek amacı ile dış duvarlarda ısı yalıtımı yapılmıştır. Binanın çatısı betonarme olup üzeri ahşap kırma çatı ile kaplıdır, fakat çatı ısı yalıtımı uygulanmamıştır. Zemin katta yemek odası tasarımında oluşturulan yüksek galeri tavanının üzerinde ahşap malzeme tercih edilerek çatı uygulaması yapılmıştır, fakat bu çatının izolasyonu bulunmamaktadır. Bu konut birimlerindeki pencere ve kapı açıklıklarında çift-cam PVC tercih edilmiştir.Şekil 27

Yapılan gözlemler sonucunda kullanıcıların betonarme malzeme kullanarak kapalı garaj yapımına yönlendikleri, çelik malzeme kullanarak evin yaşam alanlarını

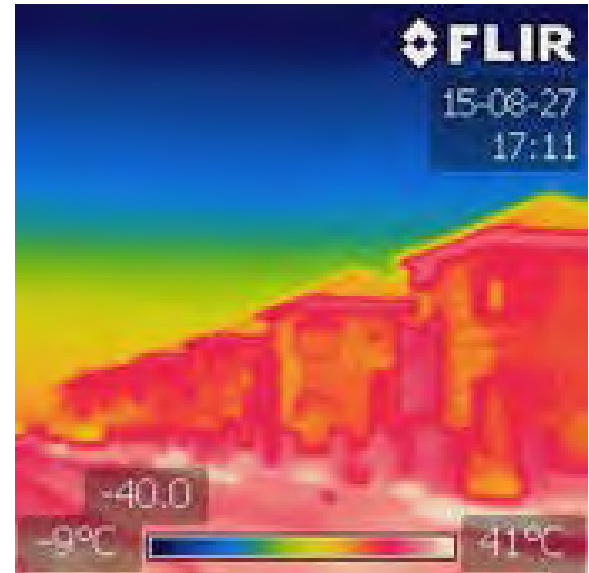
arttırmak amacı ile oda eklemeleri yaptıkları görülmektedir. Aynı zamanda mevcut balkon açıklıkları alüminyum-çift cam tercih edilerek kapalı yaşam alanlarına dönüştürülmüştür. Termal kamera ölçümlerinde yemek odası üzerinde uygulanan ahşap çatının yüksek yoğunlukta kırmızı renkte olduğunu görmekteyiz. Elde edilen bu bulgu tasarım sürecinde kullanılan malzemenin enerji verimi üzerindeki etkisini göstermektedir.

Araştırma süresince güney-batı yönünde konumlanan iki katlı 225m² kullanım alanına sahip konut tipolojisine sahip birimde 11/08/15 – 27/08/15 tarihleri arasında arasında tiny tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) ve i button data logger (iç mekan sıcaklık değeri ölçüm cihazı) kullanılarak enerji verimi kullanımı tespiti yapılmıştır. Konut birimi 3 yatak odası, zemin katta açık mekan olarak tasarlanmış olan giriş, 2 salon ve yemek odası bulunmakta olup, mutfak diğer birimlerden ayrı olarak tasarlanmıştır.

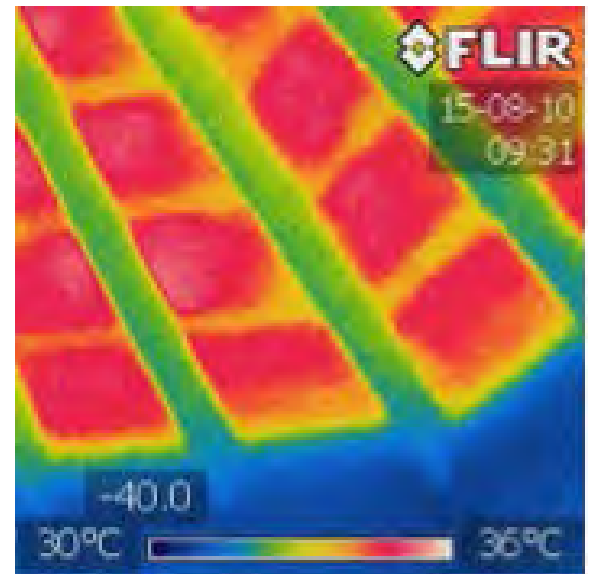
Bu konut biriminde 3 kişilik bir aile tam zamanlı yaşamaktadır. Aile üyelerinden erkek birey konutu 08.00am-06.00pm zaman aralığında yıl boyunca tam zamanlı, kadın birey sonbahar-kış-ilkbahar dönemi boyunca 08.00am-03.00pm zaman aralığında kullanmakla birlikte, ailenin çocukları evi başka bir aile bireyi ile birlikte hafta içi 08.00am-05.00pm aralığında tam zamanlı olarak kullanmaktadır. Kullanıcı ile yapılan röportajlar doğrultusunda yaz dönemi boyunca merkezi soğutmanın etkin bir biçimde gün boyunca tercih edildiği görülmektedir. Ev sahipleri kışın merkezi ısıtmayı kullandıklarını, fakat yüksek elektrik faturası yüzünden, röportajın yapıldığı zaman aralığında zemin kattaki salon içerisine şömine kurumu yaptıkları görülmektedir. Kullanıcı şömine ile kışın ısınma için merkezi ısıtmaya bağlı kalmayacaklarını belirtmiştir. Fakat yapılan termal kamera ölçümleri

25. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

26. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

27. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

sonucunda kullanıcı şömine yapımı sırasında dış duvarlarda kullanılan ısı yalıtımına zarar vererek ısı kaybına yol açmıştır. Şekil 28

Kullanıcı buna ek olarak güney cephesinde konumlanan açık teras üzerine metal malzeme ve kiremit kaplama tercih ederek yarı-açık oturma birimine dönüştürmüştür. Kullanıcı konut üzerinde yaptığı bu fiziksel müdahale ile güney yönünden gelmekte olan güneş ışınlarını azaltmayı hedeflemektedir. Fakat, termal kamara ile yapılan ölçümlerde yapılan bu müdahalenin binanın aşırı ısınmasına sebep olduğunu görmekteyiz.

Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) kuzey-doğu yönünde konumlanan üzeri betonarme olan yarı-açık teras üzerine monte edilerek yapılan ölçümde bölgedeki en yüksek sıcaklığın 15/08/15 tarihinde 33 derece olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönem içerisinde i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçüm cihazı) zemin kattaki mutfak içerisindeki elektronik cihazlardan ve gaz-ocağından uzak bir yerde konumlanan dolap üzerine monte edilerek yapılan ölçümde ise iç mekandaki sıcaklığın 20/08/15 tarihinde 32.5 derece olduğu gözlemlenmektedir. Aynı zamanda termal kamera ile dış mekanda 27/08/15 saat 07.22pm zaman aralığında yapılan ölçümde binanın kullanıcı tarafından dış duvarlarda bulunan ısı yalıtımına zarar verilerek yapılan betonarme şömine bacasının 40 dereceye kadar ısındığını görmekteyiz. (Şekil 29, 30, 31)

Konut 6

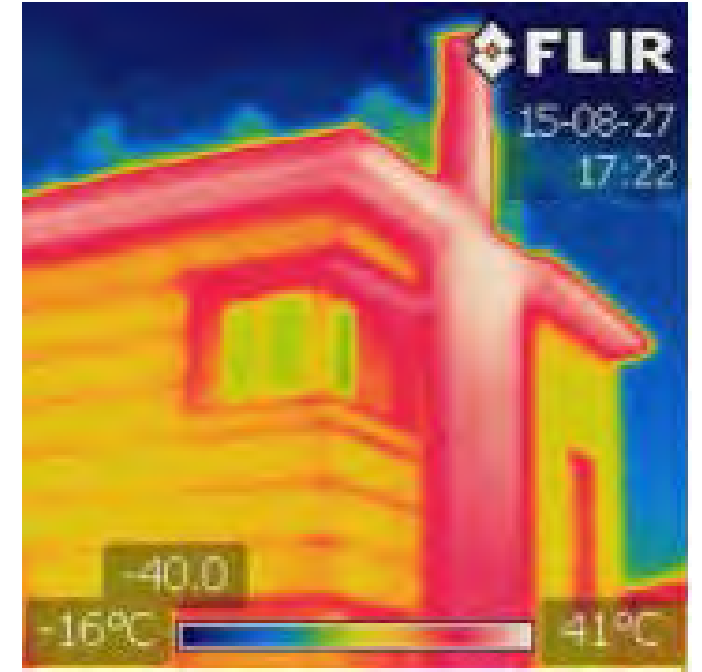
Araştırma süresince Girne/Çatalköy dağlık-kıyı alanı üzerinde kuzey-batı yönünde konumlanan konut sitesi gözlemlenerek problem tespiti yapılmıştır. Bu toplu konut sitesi 2002-2015 yılları arasında Annan Planı ve Referandum sürecinin sonucu inşaat sektöründeki 'konut patlaması' döneminde projelendirilip inşaat süreci tamamlanan bir yaşam birimidir. Arazide yapılan gözlemler sonucunda bu

toplu konut sitesi iki katlı olmak üzere 175m² 3 yatak odalı, 195m², 205m² ve 225m² 4 yatak odalı olmak üzere farklı konut birimlerinden oluşmaktadır. Site içerisindeki kullanıcılar ile yapılan röportajlar sonucunda elde edilen bulgularla kullanıcıların yapının inşaat kalitesi hakkında endişe duyduklarını, konutlarının fiziksel yapısının zaman içerisinde malzeme seçiminden ve uygulanan işçilik kalitesinden dolayı deformeler olduğu yönünde bilgiler elde edilmiştir.

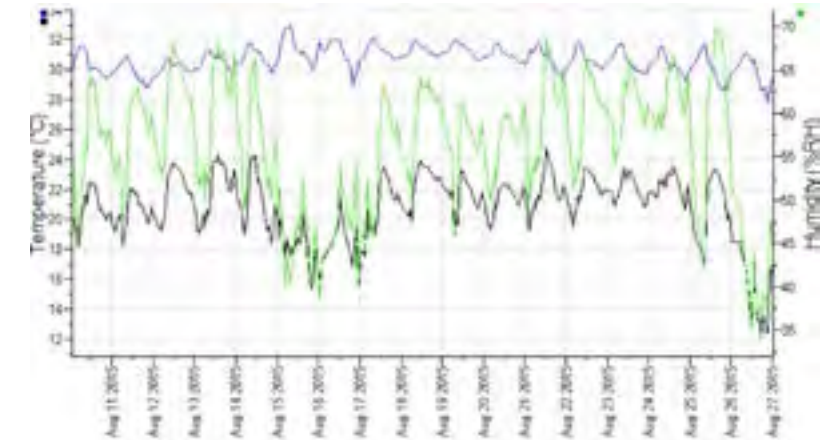
Bu toplu konut sitesindeki araştırmanın yapıldığı dönemdeki kullanıcıların daha çok Kıbrıslı Türkler olup, buradaki konutlarını yaz dönemi içerisinde tam zamanlı veya haftasonları kullandıkları öğrenilmiştir. Sitedeki diğer kullanıcılar İngiltere ve Rusya kökenli daha çok orta yaşlı çiftler tarafından yaz dönemleri tam zamanlı tatil amaçlı kullanılmaktadır. Yapılan diğer gözlemler sonucunda site içerisindeki birçok konut biriminin kullanılmadığı ve konutların bakımsız olduğu tespit edilmiştir. Bu toplu konut sitesinde kullanıcılar binanın fiziksel yapısı üzerinde değişiklikler yapmamıştır fakat elde edilen termal kamera ölçümlerinde dış duvarların ısınma riskinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Şekil 32

Araştırma süresince kuzey-batı yönünde konumlanan iki katlı 225m² kullanım alanına sahip konut tipolojisine sahip birimde 29/08/15 – 05/09/15 tarihleri arasında tiny tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) ve i button data logger (iç mekan sıcaklık değeri ölçüm cihazı) kullanılarak enerji verimi kullanımı tespiti yapılmıştır. Konut birimi 4 yatak odası, zemin katta açık mekan olarak tasarlanmış olan giriş, salon, yemek odası ve mutfak biriminden oluşmaktadır.

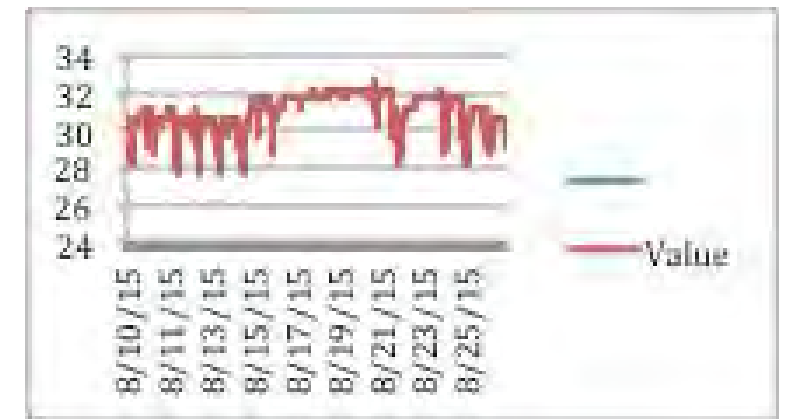
Çatı betonarme olup üzerinde izolasyon bulunmaktadır. Dış duvarlarda ise ısı yalıtımını sağlayan bir malzeme kullanılmamıştır. Konut içerisindeki mevcut pencere ve kapı açıklıkları alüminyum tek cam olup, alüminyum

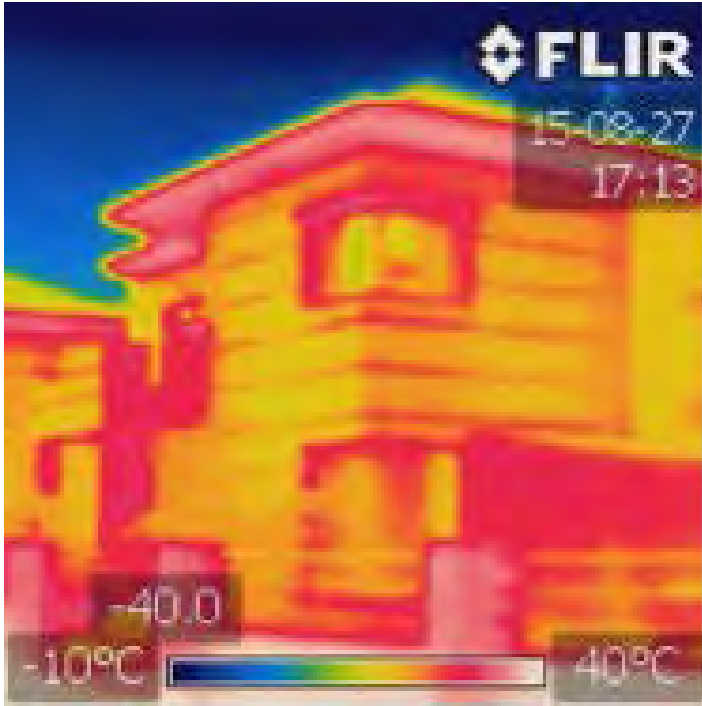
28. Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

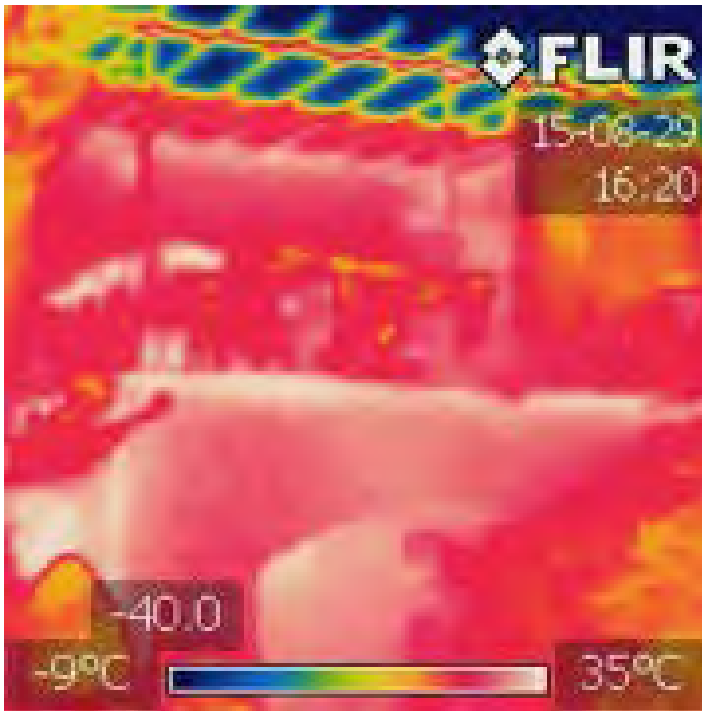
29. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

30. i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

31: Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

32: Termal kamera ölçümü Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

panjur sistemi kullanılarak güneşten korunma hedeflenmiştir. Bu konut birimi 4 kişilik bir aile tarafından yaz dönemi tam zamanlı olarak, kış dönemi içerisinde ise haftasonları kullanılmaktadır.

Yaz dönemi boyunca aile üyelerinden erkek birey hafta içi 08.00am-07.00pm zaman aralığında, aile üyelerinden kadın birey ve en küçük çocuk birey tam zamanlı, diğer yetişkin aile bireyi ise 09.00am-05.00pm zaman aralığında konut birimini kullanmaktadır. Konut içerisinde yapılan gözlemlerde zemin kattaki salonda klima ve üst katta bulunan 3 yatak odasında klima bulunduğunu, fakat kullanıcı ile yapılan röportajlar sonucunda sadece yatak odalarındaki klimaların 10.30pm-7.00am zaman aralığında yaz dönemi boyunca kullanıldığı tespit edilmiştir. Kış döneminde ise mevcut olan şömine ısınma yöntemi olarak tercih edilmektedir. Kullanıcıların evin fiziksel yapısında bir değişiklik yapmadığı, fakat üst kattaki açık balkon çalışma odası fonksiyonu olarak binaya kazandırmak istedikleri fikri tartışılmıştır.

Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem değeri ölçüm cihazı) kuzey-doğu yönünde konumlanan üzeri betonarme olan yarı-açık teras üzerine monte edilerek yapılan ölçümde bölgedeki en yüksek sıcaklığın 30/08/15 tarihinde 33 derece olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönem içerisinde i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçüm cihazı) zemin kattaki mutfak içerisindeki elektronik cihazlardan ve gaz-ocagından uzak bir yerde konumlanan dolap üzerine monte edilerek yapılan ölçümde ise iç mekandaki sıcaklığın 34 derece olduğu gözlemlenmektedir. Aynı zamanda termal kamera ile dış mekanda 29/08/15 saat 06.18pm zaman aralığında yapılan ölçümde binanın kullanıcı tarafından dış duvarlarda bulunan ısı yalıtımına zarar verilerek yapılan betonarme şömine bacasının 44 dereceye kadar ısındığını görmekteyiz. (Şekil 33, 34, 35)

Elde edilen bu bulgular bize hızlı inşaat

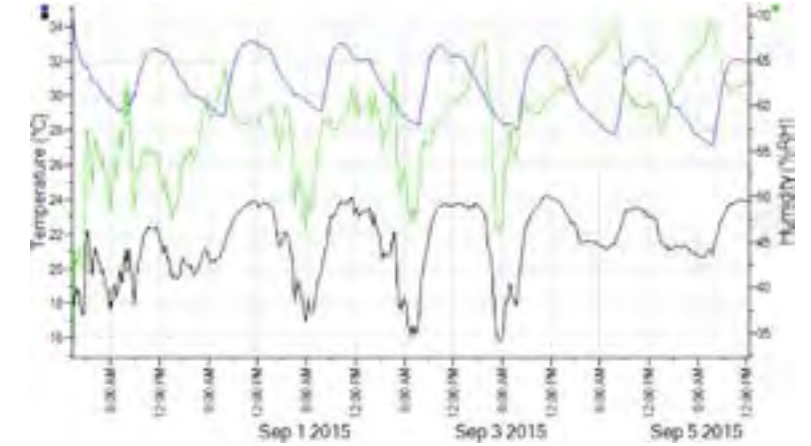
yapım sürecinde kaynaklanan sorunların binanın enerji verimi kullanımı ve de ısınma riski üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Elde edilen ölçümler sonucunda aynı zaman aralığı içerisinde iç mekan dış mekana göre 1 derece daha fazla ısınmıştır. Elde edilen bu bulgu üzerine ev sahipleri ile tekrardan röportaj yapılarak ölçümün yapıldığı zaman içerisinde 4 aile bireyinin konut içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Bu zaman aralığında aile bireyleri kuzey-doğu yönünde konumlanan betonarme yapı yarı-açık kapalı teras biriminde bulundukları ve klima kullanımı yapmadıkları tespit edilmiştir.

4. Sonuçlar

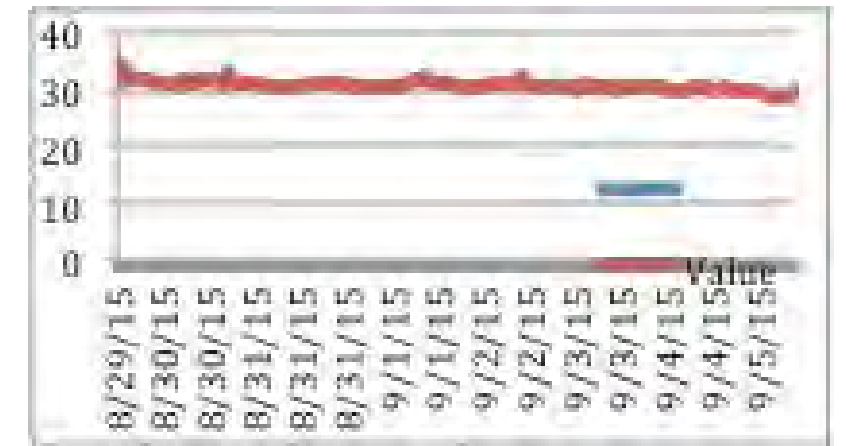
Araştırmacının ortaya koyduğu hipotezleri kanıtlama amacı ile sürdürmüş olduğu arazi çalışması sonucunda elde edilen bulgular, Kuzey Kıbrıs'taki mevcut olan konut stoğunun enerji kullanımı üzerinde düşünmemiz gerektiğini göstermektedir. Elde edilen bulgulara konut birimlerinin çabuk yapılaşma sonucu gittikçe hızla artan bir biçimde enerji tükettiğini görmekteyiz. Bunun yanı sıra kullanıcıların yapının fiziksel karakteri üzerinde yapmakta olduğu değişiklikler de binaların daha fazla ısınmasına yol açmaktadır. Araştırma süresince elde edilen deneyimlerde ev sahiplerinin konut birimini kullanma sıklığı ve konut içerisinde elektrik tüketimi alışkanlıkları irdelenerek kullanıcı davranışlarının da enerji tüketiminde etkin bir rol oynadığı gözlemlenmektedir.

Toplu konut sitelerindeki konutların aşırı ısınma riski bir veri tabanı oluşturarak mevcut olan konut stoğuna ve gelecekte tasarlanacak olan konut birimlerine yol gösterici olma amacı taşımaktadır. Araştırmanın amacı, inşaat şirketleri, ev sahiplerini ve de yönetsel kurumları bir kontrol mekanizması altında bir araya getirerek, tasarım, inşaat süreci ve sonrasında enerji verimliliğini artırıcı teknolojileri adanın iklim ve coğrafi karakterlerine uygun bir biçimde hayata geçirilmesini hedeflemektedir.

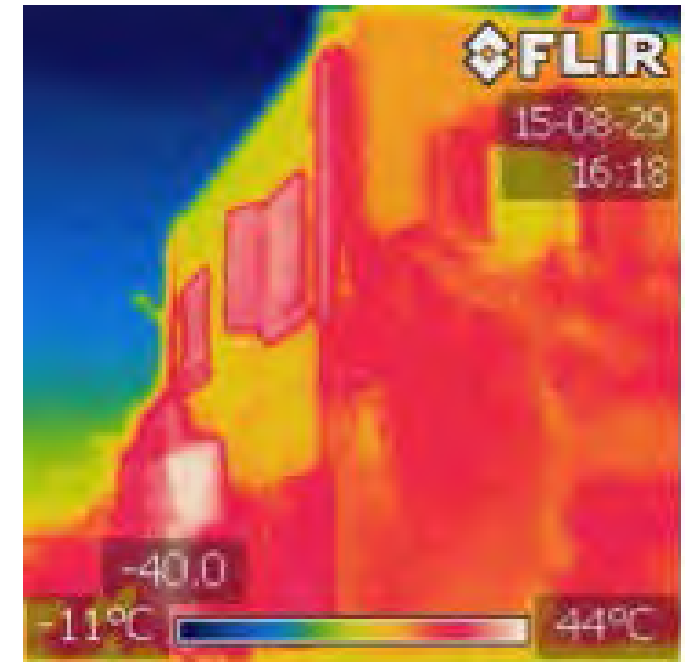
Elde edilen bu bulgular doğrultusunda,

33. Tiny-tag data logger (dış mekan sıcaklık ve nem ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

34. i-button data logger (iç mekan sıcaklık ölçümü yapabilen cihaz) ölçüm sonucu Kaynak: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

35. Termal kamera Fotoğraf: Bertuğ Özarısoy, Ağustos 2015

araştırmanın son aşamasında enerji verimliliğini arttırıcı simülasyon testleri yapılarak, Kıbrıs ada iklimine uygun ve de mevcut yapı stoğunun enerji verimliliğini arttırıcı malzemeler tespit edilerek, kurallar listelenerek, ekonomik analizleri yapılarak mevcut olan fiziksel ve sosyal sorunlara cevap bulması amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Boeri, A., Antonini, E., Gabrielli, L., Longo, D. & Roversi, R. (2012). Social housing: refurbishment strategies and economic valuation for high density buildings, Improving the Quality of Suburban Building Stock, Volume 1, (ed.) Di. Giulio, R., Unife Press, Ferrara, pp. 387-392, 2012.

Clemente, C. & Matteis, F., (eds), (2010). Housing for Europe. Strategies for Qualities in Urban Spaces, Excellence in Design, Performance in Building, DEI, Roma.

Curwell, S., Deakin, M., & Symes, M. (Eds). (2005). Sustainable urban development volume 1: The framework, protocols and environmental assessment methods. Oxon: E&F Spons.

Deakin, M., Reid, A., & Campbell, F. (2013). Demonstrating how urban morphology matters: Reaching beyond the geometry of the building design, construction systems and occupational behaviours and towards broader context-specific transformations. Environmental Management and Sustainable Development, 2(2), 101-121.

Dixon, T., Eames, M., Hunt, M. & Lannon, S. (2014) Urban Retrofitting for Sustainability: Mapping the Transition to 2050, Routledge, Oxon.

Galvin, R. (2011). Discourse and materiality in environmental policy: the case of German federal policy on thermal retrofit of existing homes. Ph D Thesis, University of East Anglia. <http://justsolutions.eu/Resources/PhDGalvinFinal.pdf>. Accessed 19 Nov 2012.

Gaspari, J., (2012). Architectural and technological additions as strategies to improve urban quality in refurbishment actions, Improving the Quality of Suburban Building Stock, (ed.) Di Giulio, R., Unife Press, Ferrara.

Gillich, A., Sunikka-Blank M. (2013). Barriers to domestic energy-efficiency - an evaluation of retrofit policies and market transformation strategies. In: Proceedings

of the ECEEE 2013 summer study, Presqu'île de Giens, Toulon/Hyeres, 3-8 June 2013. European Council for Energy Efficient Economy, Stockholm.

Salat, S. (2009). Energy loads, carbon-dioxide emissions and building stocks: Morphologies, typologies, energy systems and behaviour. Building Research and Information, 37, 598-609.

* Araştırmacı Mimarca'nın 82. sayısında yer alan makaledeki çalışmayı University of Cardiff-Welsh School of Architecture – Architecture Science Group doktora tezi projesi olarak yürütmektedir. Bu araştırma Mayıs 2016 tarihlerinde Dubai'de The British Univeristy in Dubai tarafından düzenlenen 2. BUID Doktora Araştırmaları Konferansı'nda Engineering&IT kategorisinde en iyi araştırma projesi ve en iyi makale dallarında ödül almıştır.

Bertuğ Özarisoy
Welsh School of Architecture
Cardiff University
OzarisoyB@cardiff.ac.uk

Karikatür

Mimarca

Serhan Gazioğlu

CN CAHİT NECİPOĞLU

Elit Mağazası: Ercan Yonca Kavşağı yanı/ Demirhan Tel: 0548 861 0025

Yenişehir: 37. Şht. Ecvet Yusuf Cad. Yenişehir/Lefkoşa Tel: 444 1907 - 229 2688

[f /cahitnecipogluelit](https://www.facebook.com/cahitnecipogluelit)

DURAVIT

HÜPPE
SHOWER AND SOUL

GEBERIT

DUNE
WE ARE DECORATION

hansgrohe

PETEK
GROUP

Etili Seramik

smanni
visible touch

KUTAHYA
SERAMİK

betas
GLASS MIRROR

ACO

CEPS
BANYO ÜÇÜNLÜ

GRESPANIA

NEWARC

ANKA
SERAMİK

sonia